
THE
TRUSTEES OF
THE PUBLIC LIBRARY
OMNIVM
LVX
CIVIVM
OF THE
CITY OF BOSTON
1852-1878

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] pris la [illegible] [illegible]
de [illegible], Belgrano [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ([illegible] [illegible])

[illegible]

DE

ZEE-ATLAS

OFTE

WATER-WÆRELD,

Vertoonende alle de

ZEE-KUSTEN

Van het bekende Deel des

AERD-BODEMS,

Met een generale beschrijvinge van dien.

Seer dienstigh voor alle Schippers en Stuur-lieden; mitsgaders Koop-lieden om op 't Kantoor gebruykt te werden.
Nieuwelijks aldus uytgegeven.

t'AMSTERDAM,
By HENDRIK DONCKER, Boek-verkooper, en Graat-boog-maker, in de Nieuwe-brug-steeg, in't Stuur-mans Gereetschap. ANNO 1660.

AAN DE

LIEFHEBBERS

DER LOFFELYKE

ZEE-VAART.

Lzo ik enige jaren het maken, en verkopen der Graat, Hoek, en Kruis-bogen by der hant gehad, en gedaan hebbe; zo zijn by die occasie by my ook veel Paskaarten gesocht: 't welk my gemoveert en bewogen heeft, aan den dag te brengen een *Zee-Atlas*, ofte *VVater-VVerreld*, waar in vertoont ende aengewesen werden alle de Zee-kusten van het bekende Deel des Aard-bodems. Maar nadien de Paskaarten door het aanbrengen der Schippers en Stuurlieden pertinent gemaakt en geobserveert werden, zo is mijn verzoek aan een iegelijk, dat zo iemant iets heeft, of hier na bekomt door experientie als anders, 't welk zoude konnen dienen tot verbeteringe en wisstellinge van de zelve Paskaarten, hy gelieve het my ter hant te stellen, ofte daar van kennisse te doen, ten eynde ik alle misstellinge ende abuysen (zo daar inne enige zijn) sal konnen en mogen corrigeren en verbeteren, tot dienst van alle Zeevarende Persoonen.

Voorders zo zijn by my op nieus uytgegeven drie grote Generale Paskaarten, waar in vertoont wert alle de Zee-kusten van het bekende des geheelen Aardbodems, gelijk als in dezen *Zee-Atlas* werdt aan gewezen.

De eerste vertoont geheel Europa, en daar nevens een gedeelte van Barbaria, Groenlant, Yslant, Spitsbergen, en Nova Zembla.

De tweede vertoont geheel West-Indien, beginnende met een gedeelte van Europa, omvattende het meeste gedeelte van America, en een gedeelte van Africa tot Cabo de Bona Esperance.

De derde vertoont geheel Oost-Indien, zijnde een gedeelte van Africa en geheel Asia, beginnende van Cabo de Bona Esperance, en eindigt met het Koninkrijk van Japan.

Zijnde deze drie Generale Paskaarten zeer dienstig voor alle Schippers en Stuurlieden, ook mede tot speculatie en çieraat om in huizen opgehangen te werden, niet twijffelende of alles zal den gebruiker wel gevallen, en dat hy daar inne zal hebben en vinden volkomen contentement en vergenoeging 't welk wenscht

Uw' Aller Dienaar

HENDRIK DONCKER.

REGISTER,

Dienende om de Paskaarten van desen Zee-Atlas met ordre aan malkander te voegen, op dat het den onkundigen tot onderrechting mach dienen.

De eerste zijnde de geheele Werrelt-Kaart.

De tweede Paskaart, zijnde de Noort-zee, strekkende om de Noort tot Dronten, en om de West tot Calis in Vrankrijk, en in de Oost-zee tot Bornholm; aan deze Paskaart van de Noort-zee moeten gevoegt werden de Paskaarten van Ruslant, Groenlant, Oost-zee, en 't Canaal, te weten,

De Paskaart van Ruslant, zijnde de derde Kaart, begint van Dronten, en eindigt met Nova Zembla.

De vierde Paskaart, zijnde van Groenlant, begint van Hitlant en de Noort-kust van Schotlant, omvat Groenlant, Yslant, Straat Davids, en een gedeelte van America.

De vijfde Paskaart, zijnde de geheele Oost-zee, begint van Bornholm, en eindigt met Wyborgh en Schans ter Ny.

De seste Paskaart, zijnde het Canaal, de laatste welke gevoegt moet worden aen de Paskaart van de Noort-zee, omvat geheel Engelant, Schotlant, en Yrlant, met een gedeelte van Vrankrijk, beginnende van Calis, en eindigt met Heyssant.

De sevende Paskaart, zijnde alleen gestelt voor Schippers die achter Yrlant om willen zeilen.

De achtste Paskaart, zijnde Hispanjen, begint van Heyssant, en eindigt met de Straat van Gibralter.

De negenste Paskaart begint van de Straat van Gibralter en omvat de geheele Middellantsche Zee.

De tiende Paskaart, zijnde Barbaria, begint van de Straat van Gibralter, en eindigt met Cabo Verde.

De elfde Paskaart, zijnde Gunea, begint van Cabo Verde, en eindigt met Rio de Galion.

De twaalfde Paskaart, zijnde Angola, begint van Rio de Galion, en eindigt met Cabo de Bona Esperance.

De dertiende Paskaart, zijnde een gedeelte van Oost-Indien, beginnende van Cabo de Bona Esperance, en eindigt met het Koninkrijk van Ceylon.

De veertiende Paskaart, zijnde het tweede gedeelte van Oost-Indien, beginnende van het Koninkrijk Ceylon, en eindigt met het Koninkrijk van Japan. Alzo dit het uitterste is van Indien, zo zullen wy wederom een begin maken met de West-Indische Eilanden.

De vijftiende Paskaart, zijnde de Caribische Eilanden, beginnende van Trinidad, tot de Bocht van Mexcico, en van daar tot C. Hinlopen.

De sestiende Paskaart, zijnde alleen de Caribische Eilanden, vervat in 't groot.

De seventiende Paskaart, zijnde Brasilien, beginnende van C. Hinlopen tot Terra Nova, en overstekende begint weder van Coro, en eindigt met Parnambuco.

De achtiende Paskaart, zijnde het tweede gedeelte van Brasilien, beginnende van Parnambuco, en eindigt met C. de S. Antonio.

De negentiende Paskaart, zijnde het zuidelijkste deel van Brasil ofte America, beginnende van C. de S. Antonio tot door de Straat van Magellanus in de Zuyd-zee, en eindigt met de B. de Tongoy.

De twintigste Paskaart, vertoont de Zeekusten van Chili, Peru, Hispania Nova, Nova Granada, beginnende van B. de Tongoy, en eindigt met California, zijnde het uitterste tot noch toe van ons bekent.

Kort

KORTE VERKLARINGH
der afdeelingh, gestaltenis, ende eigenschappen des
AERDTBODEMS.

GOdt de eeuwige en almachtige heeft, in 't begin door sijne wijsheit, de gheheele wereld uit niet geschapen; en de Aerde met de Zee in een ronde forme Kloots-wijs t'samen gevoeght, (als het swaerste) in 't Centrum, of de middelpunct gestelt, als in de nederste plaets; den Hemel als een tent, met onmetelijcke wijdte, daer over en omgespannen, deselve met vele en heerlijcke lichten, als Son, Maen, Planeten, en andere Sterren sonder ghetal, tot des menschen dienst verciert. En op dat de aerd den mensche en andere aerdsche dieren tot een bequame woonplaets soude dienen, en door haer menighvuldige vruchten de selve voeden en onderhouden, heeft hy die boven de wateren verheven, en de Zee haer plaets in de diepten alsoo geordineert, dat sy de aerde met haer kromten allenthalven omvangende, deselve onderscheyt en afsondert in drie besondere deelen ofte groote vaste landen; over welcke de Lantbeschrijvers (gelijck de Astronomi over den Hemel) stellen vijf Circulen; als den Æquinoctiael, alsoo genaemt, om dat dag en nacht over den gantschen Aerdtbodem even lanck zijn wanneer de Son komt in desen Circkel, 't welck geschiet ontrent den 21 Martii, en den 23 Septembris. Dese Cirkel werdt oock genaemt de Æquator, ofte Evenaer, en van de Nederlantsche zeevaerders Middellinie, om dat sy het superficie of oppervlack der Aerden deelt in twee even gelijcke deelen, waer van 't eene streckt na 't noorden, en 't ander na 't zuiden, en is also 't rechte midden tusschen de noorder en zuider Aspunten, of Polen der wereldt. De tweede wort genoemt Tropicus Cancri; Sonnewend des Kreefts, om dat de Son wanneer zy komt aen desen Cirkel ontrent den 21 Iunii, sich begint te keeren na den Æquator; en is als dan de langhste dach voor den genen die benoorden, en de korste dach voor den ghenen die bezuiden den Æquator woonen: dese Cirkel is gelegen 23 graden 31½ minuten noortwaert van de Middellinie. De derde worr genoemt Tropicus Capricorni, Sonnewend des Steenboks, om dat de Son wanneer zy komt aen den Cirkel, ontrent den 22 December, begint te keeren en klimmen na den Æquator; en dan is 't, ter contrarie als voren, de kortste dach voor die benoorden, en de langhste voor die bezuiden de Middellinie woonen: en dese is geleghen 23 graden 31½ minuten bezuiden den Æquinoctiael. De vierde is ghenaemt Circulus Arcticus, de Noorder Circkel: en de vijfde Circulus Antarcticus, de Zuider Circkel: Dese leggen 23 graden 31½ minuten de eene van de noorder, en de andere van de Zuider Pool of Aspunct, en worden door 't omloopen des Hemels beschreven van de Pole des Zodiaecks ofte Sonnewegs. De oude en geleerste Astronomi hebben door Circulum Arcticum verstaen, niet alleen desen voorschreven, maer soodanigen Cirkel, wiens halve Diameter even soo veel is als des Pools hooghte van yeder plaetse, begrijpende altijdt alle die Sterren die voor yeder lants hooghte nimmermeer onder gaen; daer over dese Circkel in alle landen, die in latitudo ofte breette verschillen, verscheyden is, en desgelijcks oock van Antarctico: Dan wy volgen met de bovengeschreven wijse de gemeene manieren der Lantbeschrijvers. En wort alsoo door de voorseyde vier laetste Circulen de Aerdtbodem afgedeelt in vijf groote lantstreken, by den Griecken Zonas, dat is riemen, genoemt, om dat zy in ghelijckenisse van riemen ofte banden rontom den kloot der aerden loopen. De eerste der selver is belloten binnen den Noorder Cirkel, en wert genaemt de Noordersche koude Lantstreke. De tweede wert genaemt de Zuidersche koude Lantstreke, loopende rontom den Zuyder Pool binnen den zuider Cirkel. De derde, zijnde de middelste onder die alle, wort genaemt de dorre en heete Lantstreke, en is gelegen tusschen de Cirkelen des Kreefts en des Steenbocks. De vierde is gelegen tusschen den noorder Cirkel en den Cirkel des Kreefts, en wordt genaemt de getemperde Noordersche Lantstreke. De laetste, genaemt de Zuidersche getemperde Landtstreke, is gelegen tusschen den Cirkel des Steenboks en den zuider-cirkel. De oude Philosophen en Landtbeschrijvers hebben gemeent, dat van dese vijf de twee getemperde alleen bewoont waren, en van de andere drie, de twee koude niet bewoont en konden werden om de groote en onverdragelijcke koude, en de dorre heete lantstreecke om de brandende hitte der Son. Maer de tijdt heeft eindelijck de waerheidt van sulcks in 't licht gebracht: want men bevonden heeft ontrent 150 jaren herwaerts, dat zy al t'samen bewoont zijn, doch de koude alderminst, gelijck Groenlant, Yslandt, Laplandt, de uiterste einden van Noorwegen, en diergelijcke landen. Alsoo heeft men oock bevonden door ervaringh, dat in de dorre heete lantstreke de hitte niet is onverdragghelijck, nocht soo brant gelijck d'oude ghemeent hebben: want aldaer seer veel heerlijcke, vruchtbare en volckrijcke landen en Koninckrijcken gevonden worden, als Guinea, Ethiopien, Arabien, Oost-Indien, de vermaerde eilanden Sumatra, Iava, en Molucquen; als oock Brasilien, Peru, Nieu-Hispanien, en andere diergelijcke landen.

Om de gelegentheit der landen recht te verstaen, moetmen weten dat de Landtbeschrijvers de selve rekenen na graden der lengte en breete. De breete der plaetsen (welk altijdt even is aen de Polus hooghte, wordt getelt van de Middellinie af tweederlei, noortwaert of zuidwaert, tot den getale van negentigh toe. De lenghte wordt ghetelt van de Meridiaen, die loopt over de Pico de Teyda in 't eilant Teneriffa, langhs de Middellinie oostwaert aen, tot den getale van 360. Als by exempel, Amsterdam is gheleghen 52⅓ graden van de Middellinie noortwaert, 't welck is de breette ost Polus hooghte der selver stede, en in de lenghte 23 graden, om dat de selve neffens alsulcken graet des Æquinoctiaels respondeert, te tellen van de voornoemde Meridiaen af. De Cabo de bona Esparança is gelegen op de breette zuidwaert van 34½ graden, en in de lenghte van 42 graden. De landen ofte steden die gelegen zijn onder de selfde lenghte, hebben altijt op een tijt en oogenblick gelijckelijck middagh, en gelijcke uure des daeghs: als wanneer het te Amsterdam middagh is, so is 't oock van gelijcken middagh tot Bergen in Noorwegen, te Lions in Vranckrijck, tot Algier in Barbaryen, en diergelijcke plaetsen in een lenghte gelegen. Maer die onder verscheide graden der lenghte zijn gelegen, die verschillen oock in de rekening der uuren; so dat wanneer 't middagh is in de voornoemde plaetsen, soo is 't tot Bantam in 't Eilant Iava 7 uuren en 12 minuten na middagh, om dat de selve stadt 108 graden in lenghte oostelijcker gelegen is, want het verschilt alle 15 graden een ure: maer de stadt Lima, gelegen in Peru, is 't ses uuren voor de middagh, om dat de selve stadt omtrent 90 graden in lenghte westelijcker is gelegen als Amsterdam. Alsoo oock die onder gelijcke breete ofte Polus hooghte zijn gelegen, hebben altijt gelijcke lenghte der dagen en nachten: alsoo te verstaen dat het by den ghenen die aen de zuidzijde van de Middellinie woonen, de kortste dagh is, als wy de langhsten hebben: ghelijck zy den Winter als wy den Somer hebben; en wederom ter contrarie. Maer die onder ongelijcke breette en Polus hooghten zijn gelegen, hebben ongelijcke lenghte der dagen en nachten: want hoe veel een plaetse meerder van de Middellinie is ghelegen, hoe grooter aldaer de langhste en hoe kleinder de kortste dagh is. Als by exempel, die onder den Æquinoctiael woonen, hebben het geheele jaer door de daghen en nachten even langh, sonder veranderingh. Die woonen op de breette van 30 graden, hebben den langhsten dagh by na van 14 uuren: Op de breette van 50 graden, heeft de langhste dach stijf 16 uuren. Onder den noorder-cirkel, die wy Circulus Arcticus noemen, gaet de Son op den langhsten dag niet onder den Horizon. Op de breette van 70 graden, gaet de Son niet onder in 64 dagen: en alsoo vervolgende vermeerderen de langhste dagen tot onder den Polum, daer in 't geheele jaer niet meer dan een dach en een nacht is, durende elck een half jaer. Voorders wordt de gantsche Aerdbodem huidendaeghs ghedeelt in twee groote vaste Landen en Deelen, *Antiquam* ofte Oude; en *Novam* oft Americam, de nieuwe Werelt. Het eerste genaemt de oude Werelt, om dat het alleen den Ouden bekent is geweest, hebben de oude Landtbeschrijvers weder gedeelt in drie deelen; namelijck, *Europam*, *Asiam*, en *Africam*.

EUROPA, soo eenige willen segghen, heeft sijnen naem van een dochter des Koninghs Agenors van Syrien, by Jupiter ontschaeckt, 't welck by andere wort gehouden voor fabuleus, meenende dat de oorspronk van dese naem onbekent. De palen van Europa zijn in het westen de

groote Zee, in 't zuiden de Middellantſche, in 't ooſten de Archipelago, Pontus Euxinus, de Palus Meotis, en een rechte linie van daer opgaende naer 't noorden tot de riviere Dwyna, van waer Europa voorts met de Ys-zee beſpoelt wort. Hoewel dit Landt ſeer klein is, ten aenſien van de andere deelen des Aerdkloots, ſoo is't nochtans altijdt om ſijn ſonderlinge deughden boven alle andere landen gepreſen, en voornamentlijk om de geſontheit en natuerlijcke getempertheidt van de locht, vruchtbaerheidt van het aertrijk, en overvloedigheyt van allerlei lijftocht; zijnde bewatert met veel ſchoone rivieren, en begaeft met veel heete en koude water-aderen ofte baden, die krachtig en bequaem zijn om verſcheide krankheden te verdrijvé. Daer waſſen geen ſpeceryen noch koſtelijke ſteenen, maer overvloedigh veel koorn, wijn, en allerlei ſchoone boomvruchten. Weinig wreede en ſchadelijke beeſten zijnder, maer tamme dieren in meerder menighte en ſchoonder dan ergens. Doch daer dit lant meeſt op roemen magh, is de groote menighte van ſijn ſchoone welghebouwde en volckrijcke Steden, die hier ongelijck meer in getal zijn, als in d'andere deelen des Aerdrijks. Europa heeft eertijts, door de Monarchie der Grieken en Romeinen, als een Coninginne geheerſcht over de Landen van Aſien en Afrijcken; gelijck ſy noch hedensdaegs doet door de Moſcoviten en Turken, van gelijken door de Caſtilianen, Portugeſen en Hollanderen; die over veel plaetſen, landen eilanden, en machtige ſteden in de ſelve domineren, en byna geheel Americam onder hare gehoorſaemheit brengen.

S P A N J E N is 't weſterſche, en daerom oock 't eerſte Coninckrijck van Europa, van ſijn inwoonders ghenoemt Eſpanna, welcke naem ſoude gekomen zijn geſamentlijk met het volck van ſeker lantſchap in Aſia, eertijts geheeten Pania, na Pan die daer Heere was. Spanjen is aen alle de vier zijden bepaelt met de Zee, behalven aen de noordooſt-hoeck, die met de Pyreneiſche bergen beſet is, tot een afſcheyt van Vranckrijk. 't Is een wonder gezegende landou, ſoo van vruchtbare gront, als van goede gheſonde locht, daerom is'er oock doorgaens ſoo ſchoonen gewas van Oly, Suiker, Vijgen, Roſijnen, Oranjen-appelen, Limoenen, Citroenen, Granaten, Kappers, en medicinale kruiden; en boven al ſoo krachtigh en delicate Wijnen als ergens. 't Wereltlijcke regement van Spanjen beſtaet by den Coningh, die nochtans geen gewichtige ſaken beſluit ſonder advijs van de twaelve, die onder malkander den hooghſten Raet maken. De Kerckelijcke regeeringe beſtaet by de Aerts-Biſſchoppen en Biſſchoppen: de eerſte zijn 10. in getale, d'ander meer dan 50. Spanjen is by onſe tijden onder een Coning geraeckt, dan in 800. jaeren te vooren noit geſien was, begrijpende niet te min 16. verſcheide Rijken, als in de Spaenſche Tijtels des Coninghs te ſien is: doch zijn Caſtilien, Arragon en Portugael de voornaemſte, onder welcke alle d'andere t'huis behooren.

Caſtilien wort ghemeenlijck in Oud en Nieu gedeelt. Van het oude is Burgos de hooftſtadt, voorts leit'er Valladolid, een luſtige welgelegene ſtadt, daer de Coninghen dickwijls Hof houden; Salamanca, daer de hooghſte Schole van Spanjen is, en meer andere. Nieu Caſtilien heeft tot ſijne hooftſtat Toledo, een groote ſtercke en voortreffelijke ſtadt, die ſelf een Coninckrijck maeckt. Twaelf mijlen van Toledo, leit de vermaerde genoeghlijcke plaets van Madrid, ordinaris Hof van de Coning; en vijf mijlen van daer, by het vleckjen Eſcurial, leit het heerlijck klooſter S. Laurens, een uitnement ſchoon gebou, dat men rekent voor 't achtſte wonder des werelts.

Arragon heeft ſijn naem van de *Provincie Tarroconenſis*, in welcke het gelegen is, ofte van de ſtadt Tarragona. Sijn hooftſtadt is Saragoſſa, voortijts *Ceſar Auguſta* geheeten, gelegen op den vloet Ebro. Midden in dit Rijk leit Monſon, daer de Coningh alle drie jaren eens in perſoon verſchijnen moet, om ſijn inkomſt te ontſangen.

De derde kroone van Spanjen begrijpt de Coninckrijcken van Portugael en Algarven. Portugal is alderlaetſt met d'andere Spaenſche Rijken vereenight. Men hout dat het de Koningh jaerlijcks inbracht twee millioenen Ducaten, welcken rijckdom meeſt ſpruit uit den grooten handel die de Portugeſen drijven op Guinea, Braſil, en Portugaels Indien; maer doch is het Landt in ſich ſelfs oock vruchtbaer, ghevende veel wijnen, oly, en andere waeren. De hooftſtadt van Portugal is Lisbona, gelegen op den vloet Tajo, een heerlijcke en geweldige Koopſtadt.

V R A N C K R Y C K, het edelſte, vruchtbaerſte, en machtighſte Coninckrijck van Europa, heeft ſijnen naem van de Vrancken, volckeren van Hooghduitslant, die het over 1200. jaren begoſt hebben te vermeeſteren. Om dit Coninghrijck te bepalen, treckt men in 't noorden een linie, van Calis af tot de vryheit van Straesburgh toe; welke linie die van Artois, Henegou en Lutzenburgh liggen laet aen de ſlincker handt. In 't weſten ſtoot Vranckrijck aen de Aquitaniſche Zee, en ten deele aen de Pyreneiſche bergen, die het vaſt maecken aen Spanjen; in het zuiden paelt het aen de Middellantſche Zee; in het ooſten ſcheiden 't de Alpes van Italien; de bergh Iura van Switſerlant, en de Rijn van Hooghduitslant. Deſe landouwe gheeft overvloedig veel tarwe, en alle andere ſoorten van koorn: wijnen vint men hier veelderhande, en met ſulcken menighte, dat niet alleen het lant ſelve, maer oock Engelant, Schotlant, Nederlant, en veel andere quartieren van die overvloedigh voorſien worden. In de zuider gheweſten van Vranckrijck waſt veel oly, vijgen, ſaffraen, en weed oft paſtel; daer is doorgaens veel vee; men vint'er veel zout, vlas, en kennip. In dit Coninghrijck zijn 14. Aerts-Biſſchoppen, en over de hondert Biſſchoppen. Het wordt afgedeelt in acht Parlamenten oft hooge Hoven, aen de welcke gaen de appellen van de 21. Hooft-Provincien daer inne begrepen. De ſelve Parlementen hebben hare reſidentie in de ſteden van Parijs, Rouanen, Rennes, Bordeaux, Tholouſe, Grenoble, Aix, en Digion. By onſe tijden heeft de Coningh Henrick de Groote van onſterffelijcker memorie aen de Kroone gehecht ſijn ſouverain Prinſchap van Bearn, en aldaer een negende Parlement opgerecht in de Stadt van Pau.

I T A L I E N, dat vele voor 't ſchoonſte Landtſchap des wereldts houden, ſoude ſijn naem hebben van de Coningh Italus van Sicilien, die de Inwoonders aldereerſt geleert heeft het lant bouwen. De palen van Italien zijn in 't weſten, en ten deel oock in 't noorden, de Alpes met den vloet Varo, die dit lant afſcheyden van Vranckrijck, Duitſchlant, en Switſerlant: voort is 't rontom beſpoelt met de Zee. De bergh Apennius is gelijck als het ruggebeen van Italien, deelende 't ſelve in de lenghte by na over mits, van de Alpes af tot aen de Zee van Sicilien. Italien heeft doorgaens een geſonde wel getemperde locht, ſijn gront is wonderlijk vet en vruchtbaer, gevende overvloedigh veel koorn, boomvruchten, en alderlei kruiden, veel uitnemende goede wijnen, oly, en vlas, de beemden zijn vol tamme, de boſſchen vol wilde dieren, de bergen met veelderhande metalen en ſteenen doorwaſſen: men vint 'er veel ſchoone baden, veel ſchoone visrijke wateren, veel heerlijcke welgeboude en machtige ſteden; kort om, dit Lant is de rechte Luſthof des werelts. In Italien zijn 28. Aerts-Biſſchoppen, en meer dan twee hondert Biſſchoppen; met noch veel heerlijcke ſteden, van welcke de voornaemſte zijn: Roma, Napels, Florenſen, Venetien, Genua, Milanen, Bolonien, Ravenna, Cremona, Pavia, Padoa, Verona, Vicenza, Mantoua, Siena, Lucca; Ancona en Livorno zijn de twee voornaemſte havens. Meſſina en Palermo leggen in Sicilien. De Eilanden van Italien ſijn voornamelick drie: Sicilien, Corſica, en Sardinien, behalven andere kleine.

D U I T S L A N T, het grootſte Landtſchap onder eenen naem en ſprake van gantſch Europa, wordt by den Latijnen gheheeten *Germania*, de inwoonders ſelve noemen het **Teutſchlandt**/ de oorſake is onſeker. De palen van Duitſlandt ſtrecken huyden veel wijder als ten tijden van Ptolomæus, want in 't Weſten paſſeert het den Rijn, en ſtoot aen de Franſche Landen van Loreinen en Bourgondien; in 't Zuiden ſtreckt het over den Donau tot aen de Alpes, die het afſcheiden van Italien; in 't Ooſten paelt het aen Pruiſſen, Polen en Hungarien; in 't Noorden aen de Noortzee, Denemercken, en de Ooſtzee. 't Is wel geoeffent en volckrijck, zijn gront niet min ghenoeghlijck als vruchtbaer; 't heeft een ſoete gheſonde locht, en overvloedigh veel wijngaerden, die uitnemende goede wijnen voortbrengen. De Boſſchen en velden zijn vol wilde en tamme beeſten, de rivieren en andere wateren visrijck: Men vindt'er veel ſchoone fonteynen, en gheſonde badtſtoven; veel Mynen van yſer, ſtael, koper tin, loot, goudt en ſilver. Duitſlandt wordt ghedeelt in Hoogh- en Neder-duitſlandt. Hoogh-duitſlandt noemen ſy het ghene dat naeſt de Alpes leidt, en begrijpt deſe navolgende Landtſchappen: Elſaz, Swaven, 't Palsgraefſchap aen den Rijn, 't Coninckrijck van Bohemen, dat, al gebruycken zijn inwoonders een andere tale, nochtans in Duitslant beſloten is, en heeft onder hem drie landtſchappen, te weten, Marnhern, Sileſien, en Lauſnitz. Het Graefſchap Tirol, Steyrmarck, Carnten, en Carniola, ofte Crayn. Neder-duitslandt begrijpt de Aerts-biſdommen Mentz, Trier en Coln, het Landtgraefſchap van Heſſen, de Vorſtendommen Saxen, Pomeren, Mekelenburgh, Meyſſen, Thuringen, Gulich, Cleef en Bergh, met de landen daer aen dependerende. Het Marckgraefſchap van Brandenburgh, Weſtphalen, en het Graeſchap van Ooſt-Vrieſlant.

De

De NEDERLANDEN, die ten tijde der Romeinen meest waren begrepen in *Gallia Belgica*, zijn huidensdaeghs gedeelt in seventien Landtschappen, palende in het westen en zuiden aen Vranckrijck; in 't oosten aen den Rijn ofte Mase; in 't noorden aen den Oceaen. De locht van dese landen is grof en vochtigh, maer gesont en bequaem; de gront doorgaens effen en vlack. De Nederlanden zijn seer vruchtbaar van koorn, en veelerhande aert en boom-vruchten; men wint'er overvloedigh veel vlas, kennip, meede; en men weit'er veel Vee: maer de principale rijckdom van het landt bestaet meest in de visscherye en schipvaert, in welcke d'Inwoonders alle andere natien te boven gaen. Dese seventien landen staen ten deele onder 't huys van Bourgondien, ten deele zijn sy vry ende worden gheregeert in forme van Republique. 't Huis van Bourgondien besit de Hertoghdommen van Brabant, Limburgh, en Lutzenburgh, en een quartier van Gelderlandt, 't Marckgraesschap van het H. Rijck aen de Schelde, de Graefschappen van Vlaenderen, Artois, Henegou, Namen, en de Heerlijckheit van Mechelen. De vrye vereenighde Nederlandtsche Provincien zijn dese: drie quartieren van 't Hertoghdom Gelderlandt, en 't Graefschap Zutphen, de Graefschappen van Hollandt en Zeelant, en de groote Heerlijckheden van Utrecht, Vrieslandt, Over-Yssel, en Groeningen.

SWITSERLANT paelt in 't zuiden aen Italien; in 't oosten aen het Graefschap Tirol; in 't westen aen Savoyen en Bourgundien; in 't noorden aen Elsaz en Loreynen. 't Is een lant dat midden in de Alpes leit, en daerom gehouden wort voor het hooghste lant van Europa, tamelijck goet en vruchtbaer; vry, en ontsien van alle zijn geburen, verdeelt in verscheiden Cantons, die sy Orten noemen. De voornaemste steden zijn Zurich, Bern, Lucern, Basel, Friburg, Baden.

't Graefschap van Walles, daer van Sitten de Hooftstadt is, en het lantschap van de Grisons ofte Graubunders, hebbende Chur tot een Hooftstadt, zijn al over lange in verbont met de Switsers, en beschermen malkanderen tegen hare gemeene vyanden.

POLEN paelt tegen het westen aen Silesia; heeft voort tot geburen de Pruissen, Littauwers, en Hungaren; is een seer vruchtbaer landt van allerhande granen. De hooftstadt is Cracou, gelegen aen de Weixel. Niet verre van daer zijn Mynen van sout. De besonderste Waren die uit Polen in andere landen gevoert worden, zijn tarwe; rogge, vlas, wasch, wagenschot, klaphout, en loot.

DENEMARKEN is een tamelijck groot en wijtstreckent Coninckrijck, wonderbaerlijck doorsneden en gedeelt van de Zee. Sijn uiterste lantschap is Jutlant, eertijts Cimbrica Chersonnesus genaemt. Dit landt stoot in 't zuiden aen Duitslant, zijnde voorts bepaelt met de Zee, meestendeel vruchtbaer en koornrijk, behalven in 't noorden, daer 't sandigh en dor is. Men brenght uit Denemarken overvloedigh veel ossen en paerden, veel boter, roet huiden, en vis. De Hooftstadt is Coppenhaven, daer de Coninck sijn Hof houdt, en een hooge Schole is.

NOORWEGEN paelt in het oosten aen Sweden, zijnde voorts omringht met de Zee. De wester en zuider quartieren van het lant sijn tamelijck wel getempert, maer in 't noorden is 't aerdrijck onvruchtbaer, en niet machtig sijn Inwoonders te voeden. Uit Noorwegen komt overvloedigh veel stockvis, veel kostelijcke pelteryen, huiden, traen, teer, masten, sparren, deelen, en meer andere sorteringh van hout.

SWEDEN stoot in 't westen aen Noorwegen; in 't zuiden aen Denemarken; in 't oosten aen de witte Zee en Moscovien; in 't noorden aen de Yszee. Dit Coningrijck is een van de vruchtbaerste quartieren van 't noorden, en geeft veel koorn, honigh, wasch, pelteryen, huiden, roet, silver, stael, loot, yzer en koper. De hooftstadt van het Rijk is Stockholm, daer de Coning sijn Hof hout.

MOSCOVIEN heeft tegen 't noorden de zee Petzorke; tegen het oosten de Tartaren; tegen 't zuiden de Turcken; en tegen het westen de Littauwers, Lijflanders en Sweden. De Hooftstadt deses landts is Moscou, daer de Grootvorst (die van sijn onderfaeten Kaiser van Russen wert genaemt) Hof houdt. De principaelste Waren die uit Moscovien in andere landen gevoert werden, zijn vlas, hennep, wasch, elants, en ossenhuiden, veelerhande kostlijck velwerck en pelteryen, traen, en gesoute vis.

LYFLANT paelt in 't oosten aen wit Russenlant of Moscovien; in 't zuiden aen Samogitien, dat een deel is van Littau; in 't westen en noorden aen de Oostzee. De Hooftstadt is Riga, niet verre van de mondt des vloets Dwyna geleghen. 't Geeft veel honigh, wasch, asschen, peck, teer, en vellen.

HONGARIEN heeft voor geburen aen 't oosten Moldavia en Walachia; aen 't zuiden Bosnia en Croatia; tegen 't westen Oostenrijck; en tegen 't noorden Polen. De gront is uitnemende vruchtbaer van koorn, wijn, en allerhande nootdruft, 't vee is'er soo overvloedigh veel, dat men de ossen en schapen met menighte sent na Duitslant en Italien. Men vint'er veel Mynen van gout, zilver, koper, yzer en stael.

SLAVONIEN is besloten tusschen Hungarien, Italien, de Golfe van Venetia en Griekenlant: begrijpende Liburniam, Croatiam, Bosniam, en Dalmatiam. Een groot deel daer af besit de Turck, een ander deel de Keiser van Duitslandt, het overige aen de Zee gelegen, is onder 't gebiet van de Venetianen.

GRIEKENLANT, eertijts een moeder en voedster van alle geleertheit, maer nu een slavinne der ongeloovigher Mahumetisten, en een woonplaets der Turcksche Keiseren, werdt aen het noorden bepaelt met Bulgaria en Servia; en voort aen het westen, zuiden en oosten met de Zee omgeven. De Waren die uit Griekenlandt in andere landen gebracht worden, zijn gout, zilver, koper, koperroot, veelerhande verwen, wijnen, oly, fluweelen, damasten, en Turcksche grofgreinen. Grieken heeft ontallijke veel Eilanden, onder welcke het grootste en vermaertste is Candia, eertijts Creta geheten, gevende seer kostelijcke en edele wijnen, moscadel en malvesey, corinten, scharlaken-verwe, zuiker, kristal, kottoen bockevellen, oly, honigh, wasch, en medicinale kruiden.

De voornaemste Eilanden van Europa, leggende in de groote Zee, zijn Groot Brittannien, Yerlant en Yslandt, Groot Brittannien (dat voor eenige jaren geluckighlijck onder een eenige Scepter vereenight is geweest) was voor henen gedeelt in Engelant en Schotlant.

ENGELANT, 't welck met Schotlant het grootste Eilant van Europa maeckt, dragende overvloet van goede tarwe, en andere granen, en bewatert met veel visrijcke rivieren; heeft menighte van goede zee-havenen: oock Mynen van gout, zilver, loot yzer, en besonder van veel kostelijck tin: veel soorten van beesten (dienende tot onderhout des menschen (zijnder, en insonderheidt groote menighte van fijne woldragende schapen, het welck in der waerheit het rechte gulden Vlies van dit Coninghlijck Eilant is. De Hooftstadt van gansch Engelant is de heerlijcke stadt Londen, gelegen aen den vloet Teems, met een brugge daer over, die men hout voor de schoonste van Europa. Van daer komen veel soorten van wolle laeckenen, saffraen, tin, loot, tarwe, gerste, bier, gedrooghde haring, en steenkolen.

SCHOTLANT, rontomme met de Zee omgheven: behalven aen 't zuiden, daer 't aen Engelant paelt, is niet soo vruchtbaer, heeft nochtans wat tot onderhout des levens dient. De hooftstadt is Edenburgh. Schotlandt geeft uit veel soorten van grove wolle laeckenen, wolle, mout, vis, huiden, en steenkolen.

YERLANT is seer broeckachtig en waterigh, heeft goede vette weiden, oock overvloet van tamme en wilde beesten. Dit Eilant heeft een gesonde locht, draeght niet dat fenijnigh is. De Inwoonders zijn een rou wilt volck, doch door de conversatie en gebiedt der Engelschen worden sy meer en meer getemt. 't Lant is grasrijck, en met veel kudden van koeyen en schapen beslagen, doch zijn wat kleinder dan die van andere landen.

YSLANT is ontrent hondert duytsche mijlen lang, meestendeel ongebout en berghachtigh, in de valleyen is 't vee en grasrijck, daer en wast geen koorn, of ander geboomte dan bercken en genever-boomen. De Inwoonders maken broot van gestoote visschen, plegen water te drincken, dan mengen 't nu met koorn, welk haer van buiten gebracht wort. Sy wonen meest in spelonken, en houden de bergen voor hare steden, maken de huizen van visgraten. De Oosterlingen handelen veel op Yslandt, en mangelen hare waren tegen solfer, gedrooghde vis, roet, boter, vellen van wilde en tamme beesten, witte valcken, paerden, en meer andere waren. In dit landt zijn twee Bisdommen, Holen en Schalholt, die sommighe kloosters onder haer hebben. Men vint hier, en in de andere Noortsche quartieren seer veel witte beeren, die uittermaten fel zijn.

ASIA, het tweede deel der oude werelt, wort in het westen van Europa afgesondert door de rivieren de Don en de Dwina; van Africa door de enghte, tusschen de Middellantsche en de Roode Zeen; oostwaert streckt het aen de Chinesche of Eoische, noortwaert tot de Scytische, en zuidwaert tot aen de Indische Zee. Het gaet Europa en Africa, gelijck oock alle andere deelen der werelt, in grootte, rijckdom, menighte van speceryen, edel gesteenten, dierbare peerlen, en andere kostelijckheit verre te boven. Dit deel der werelt is van alle voorige tijden het aller-vermaertste geweest; want hier zijn eerst gesprooten alle

alle heerschappyen, daer by de werelt is geregeert gheweest. De mensche is aldaer eerst van Godt geschapen, in den Paradijse gestelt, van den Satan verleit, en door Christum onsen Salighmaker verlost. Ook zijn alhier geschiet meest alle geschiedenissen des Ouden, en verre het meestendeel des Nieuwen Testaments.

Alle de landen van Asia werden afgesondert in ses deelen: van welcke de Grootvorst van Moscovien een deel besit; het tweede is onder de tirannye des grooten Turcx; het derde onder het gewelt der Tartaren; het vierde onder de heerschappye des machtigen Koninex van China; het vijfde zijn de rijcke landen van India; en het seste is onder 't gebiet van den Sophi, ofte Koningh van Persen. Oock behooren tot Asia een ontallijcke menighte van Eilanden, onder welcke de voornaemste zijn, Ciprus in de Middellantsche Zee, voorts in de Indische Zee, Zeylan, Sumatra, Iava, Borneo, Celebes, Moluccen, Banda, Gilolo, Luconia, en Iapan.

Van Moscovia hebben wy geseidt in de beschrijvingh van Europa, alsoo 't meeste deel van 't selve in Europa gelegen is.

Het ghene de groote Turck in Asia besit, zijn alle de Lanrschappen van Natolia, (eertijdts klein Asia genoemt) klein Armenia; en een deel van groot Armenia; Diarbech, (eertijts Mesopotamia) Syria, en een groot deel van Arabia. De voornaemste Koop-steden deser landen zijn, Trapesonda, Aleppo, met hare Zeehaven Tripoli, Amon, Damasco; met hare zeehaven Baruti, en Mecha. Dese landen geven menighte van zijde, fluwelen, damasten, Turksche grofgreinen, kottoen en scharlaken-verwe. Het overige deel van Arabia, is onder verscheide Koningen, daer in leit de vermaerde stadt Aden: van daer komen seer schoone peerlen, oprechte balzemoly, wierook, myrrhe, en diergelijcke waren.

TARTARIEN werden met eenen name genoemt alle de landen, geleghen, met een wijt en woest begrijp, oostwaert van de Oostersche Oceaen, tusschen de Noordersche Yszee en de Zuidersche Landen, als China, het deel van India buiten den Gangem, de riviere Oxus, de Caspische en Meotische Zee, tot aen Moscovien westwaert. De Inwoonderen heeten Tartaren, welcke zijn in 't gemeen stercke, stoute, en moedige luiden, die lichtelijck honger, hitte en koude lijden konnen. Zy hebben geen steden, dorpen nocht huisen, maer woonen by rotten en vergaderinghen (die zy hordas noemen) met wijfs, kinderen en vee (in hutten en tenten op 't velt) nu hier, morgen elders, daer zy goede weiden voor hun vee, als ossen, schapen, paerden, en kamelen, van welcks vleesch, bloet en melck zy hun geneeren. Haren Prince, een van de machtighste Potentaten der aerde, noemen zy Cham (dat is, Vorst) dien zijn sy met sonderlinge gehoorsaemheit onderdanigh.

CHINA, welck geacht wort het grootste, machtigste, en rijckste Coninckrijck van de geheele werelt, is beslooten aen het oosten en zuiden met den Orientaelschen Oceaen; die de Ouden hebben genoemt *Mare Eoum*; aen 't westen met India, en Bramas; en aen het noorden paelt het aen Tartarien, daer 't de Koningen afgescheiden hebben met een overwonderlijcken muur van 400 mijlen lanck, tusschen 't geberghte opgebout. Het is gedeelt in vijftien Koninghrijcken ofte groote Provincien, die hebben elck bysonder een eigen Prince ofte Koning, die weder alle eenen opperften Koningh over haer onderdanigh zijn; die vermach (na het seggen van de Portegezen) te velde te brenghen meer als 300000 mannen te voet, en 200000 te paerde. 't Is uitnemende vruchtbaer van velerlei granen, van vee, tam en wilt: heeft oock Mynen van eedel gesteenten, gout, koper, yzer, stael en peerlen, en insonderheit is daer groote menighte van zijde; begrijpt vele groote machtige Steden, en die volckrijck. Van de groote en heerlijcke stadt Paquin (daer den Koningh resideert) worden byna ongelooflijcke dinghen ghe schreven. De inwoonders zijn kloecke scherpsinnige luiden, en seer subtijle hantwerkers; maecken wagen, met welcke men over lant, gelijck met schepen in de Zee, zeilt. De kunst van Druckerye en van het ghefschut is by haer veel ouder dan by ons. Zy hebben goede burgerlijcke wetten naer welcke zy leven; maer rechte kennisse van God ontbeeren zy, want het zijn Heidenen, aenbidden Son, Maen, en andere afgoden, ja den duivel selve, op dat hy haer geen quaet doe. De voornaemste waren die uyt China komen, zijn gout, eedel gesteenten, peerlen, muscus, rhabarbarum, de wortel china, porceleinen, groote menighte van zijde, suiker, rijs, kattoenen, lijnwaet, en veelerlei granen.

INDIEN, geleghen tusschen Persen 't gheberghte Tauri, China, en de Indische Zee, is (na 't getuigenisse aller Scribenten ('t beste en edelste Landt op den Aerdbodem, of dat de heerlijckste en allerbeste vruchten voortbrenght, soo wel die tot nootdruft als tot lust der menschelijcker nature dienen. Het vervult de gantsche werelt met sijne dierbare gesteenten en peerlen, kostelijcke speceryen, medecinale droguen en reuck-werken, alsoo dat (indien het Paradijs nergens een plaetse hadde) dit geheele Lant het Aerdsch Paradijs soude mogen genoemt worden. Veel Koninghrijcken en rijcke landen zijn daer in begrepen, als 't Rijck van de groote Mogol, het welck eigentlijck Indien is, Cambaja, Orixa, Bengala, Aracan, Pegu, Malacca, Siam, Tipura, Gouro, en andere. Calicut gelegen in Malabar, plach voor weinigh tijdts te zijn de principale Hooftstadt van gantsch India, 't welck nu ter tijt Goa is: daer houden de Viceroy van Portugael, den Aerts-Bisschop, des Koninghs Raet, en de Cancelarye hare residentie, die over alle quartieren van Orienten (den Koningh van Spanjen toebehoorende) gebieden. Onder veel vreemde gewassen en boomen die in Indien groeyen, zijn de Arbore de Rais, en de Arbore Triste, seer wonderlijck. De Arbore de Rais of Wortelboom wast eerst van onderen op als andere boomen, maer sijn tacken spreidende, groeyen die vol veselen en wortelen, die nederwaerts hanghende en wassende na de aerde toe, ten lesten daer in vast worden en inwortelen, en met'er tijt soo dick worden als den eersten stam, soo dat men naeulijcks de een voor d'ander onderscheiden kan: uit welcke rontsomme aen alle zijden weder andere groeyen tot ontallijcke toe; soo dat met'er tijt dusdanige boomen een Italiaensche mijle in 't ronde bestaen. En niet alleen en schieten de benedenste tacken dusdanige veselinghen en wortelen nederwaerts, (dat van verre aen te sien is als een deel hangende koorden of kennip) maer oock de bovenste, alsoo dat een eenige boom een dicht bosch maeckt.

De Arbore Triste, of droevige boom, alsoo genoemt, om dat hy des daegs niet en bloeit, maer altijts des nachts; een saecke wonderlijck om sien. Soo langh de Son op is, staet dese boom als verdort, en als de Son onder gaet, siet men niet een bloessem daer aen; maer terstont een half uur daer na, staet die soo vol bloessem als zy mach; seer schoon om aen te sien, en uitnemende lieflijck van reuck, en duert alsoo den gheheelen nacht: maer soo haest als de dagh en de Son weder komt, vallen alle de bloeysemen af, dat'er niet een aen den boom blijft, en bedecken het aerdrijck, en de bladen sluiten half toe, soo dat het schijnt dat hy verdort en uitgegaen is; sulcks duert tot den avondt aen komt, dan begint hy weder te bloeyen als voren; en duert alsoo het geheele jaer deur.

PERSEN, door de tweede Monarchie seer vermaert, begrijpt vele Landen en Provincien, is een seer machtigh rijck lant, en wort van den Sophi geregeert, die (hoewel hy een Mahumetist is) altijt teghen den Turck oorlogh voert om de religie van Mahumet, en dat om de verscheiden uitlegginghen des Alcorans. Uit Persen werden gebracht eedel gesteenten, Orientale peerlen, de medecinale steen Bezar, veel zijde werck, en seer schoone paerden.

De eedelste en schoonste Peerlen, die in geheel Orienten ghevonden worden, en die men rechte Orientaelsche heet, worden gevonden in de Golf van Persen, tusschen Ormus en Bassora, op de plaetsen van Barein Caryffa, Iulfar en andere plaetsen daer omtrent, van waer zy naer Ormus gebracht worden. Die werden gevist door Duikers, die daer in geoeffent zijn, tien, twaelf, twintigh en meer vademen onder het water, en groeyen in oesteren, die de Duikers (naeckt zijnde) met'er haest op de gront grabbelen, en met een korf, die zy aen 't lijf gebonden hebben, boven brenghen; in de Son gheleit zijnde, gaen van self open, en daer in vintmen dan de peerlen.

ZEYLAN is een van de allerbeste, en vruchtbaerste Eilanden die men op huiden kent; de Aerdbodem is'er altijt groen, en de boomen met bloeyselen en vruchten beladen, voorbrengende d'allerschoonste orange appelen, limoenen, citroenen, en diergelijcke fruiten. De allerbeste Kaneel wast alhier met heele bosschen en wildernissen. Dese lieflijcke vrucht is de onderste of tweede bast des booms, wort in vierkante stucken afgesneden, is dan aschverwigh van koleur, in de Son geleit zijnde en in malkander gerolt, wortse root, en over drie jaren hebben de boomen hare basten wederom als voren. Benessens veel andere ghedierten zijnder oock menighte van Elephanten, die men acht alle Elephanten, van andere landen te overtreffen in verstant en eedelheit.

Westwaert van Zeylan legghen de Eilanden Maldivia, meer (soo men seydt) als elf duisent in ghetal, die meest bewoont en sommighe om de laeghre onbewoont zijn; daer vallen sonderlingh gheen Waeren dan Coquen,

quen, dat zijn Indiaensche Noten, en die in soo overgroote meenighte; dat de Inwoonders sich daer op gheheel geneeren, en by nae geheel Indien mede voorsien. De bolster van dese Noten is de kennip van Indien, daer van sy kabels en allerhande touwerck maecken. Zy maken hare schepen van 't hout van desen boom, en naeyen die met de koorden van desen voorschreven bolster gemaeckt aen malkander, sonder eenen yseren nagel daer aen te gebruiken. De bladeren des booms dienen haer tot zeilen. Somma het schip met alle zijn toebehooren, en dat'er aen is, haer victualie en oock de koopmanschap daer het mede geladen wort, is van al desen eenigen Palmboom, die alle de Inwoonders van dese Eilanden onderhoudt.

SUMATRA, dat eertijts nae veeler opinie Taprobana heeft geheeten, is onder verscheiden Coningen gedeelt; van die alle is hedensdaeghs die van Achem verre de machtighste. Hier wast (beneffens velerhande speceryen) menigte van seer goede peper. Oock zijnder Mynen van verscheiden Metalen, van welcke de inwoonderen goet geschut gieten. Men vint aldaer seer groote Elephanten, die tam gemaeckt, tot den oorlogh seer bequaem zijn, sy onthouden haer in de bosschen met heele hopen. Daer vint men oock het dier Reynossero, des Elephants erfvyant, en hoewel het veel kleinder is, soo gaet het nochtans tegen hem kampen: het wet sijnen hoorn aen de rotsen, en soeckt daer meê den Elephant den buick op te rijten. Het wort van veelen gehouden voor den rechten Eenhoorn. Alles watter aen is, maer besonder den Hoorn, wert seer kostlijck gehouden tegen alle fenijn.

JAVA is seer vruchtbaer van veelerhande speceryen en Indiaensche vruchten, insonderheit wast daer groote menighte van peper. Is verdeelt onder veel Koningen, van welcke de groote Mataran, die van Bantam en die van Tuban de machtighste zijn. Die aen de zeekant woonen, zijn Mahumetisten, lantwaert in noch Heidenen. Op Java hebben de Hollanders de Stad en stercke fortresse Batavia gebout, daer eertijts Jacatra gelegen heeft; is de voornaemste Colonie, en residentie van de Gouverneur.

BANDA is een klein Eilant, doch seer vermaert: want hier alleen, en op eenige kleine Eilandekens daer ontrent, wassen alle de Notemusschaten ende Folie, die met menigte over de gantsche werelt verspreit worden. De boomen aen welcke de Musschaten wassen, zijn de peerboom of persickboom niet seer ongelijck alleen dat sy smalder zijn. De Musschaten zijn met driederlei basten bedeckt: de buitenste is van ghedaente gelijck de groene basten van Okernooten: als dese rijp wort, spout sy haer open, en dan sietmen een schorsse of bast gelijck een netken, 't welck om de vrucht staet, schoon root van koleur, gelijck scharlaken, lieflijck om te sien, dat van ons Folie of Musschate bloeme wort genaemt. Als de vrucht rijp is, en daer na droogh wort, scheurt de Folie, en bekomt dan een oranje verwe. De derde bolster of schelle is harder en houtachtiger dan de voorgaende, gelijck de Okernooten, alleen datse swartachtigh is, en als men die open doet, vintmen daer in de Note-musschaet. Driemael des jaers geven dese boomen rijpe vruchten, namelijk in Augustus, in December, en de beste en meeste menighte in April. In Banda wort gevonden een wonderlijcken vogel, die sy aldaer Eme noemen, zijnde bykans eens so groot als een Swaen, swart van veeren, sonder vleugelen en tonge, boven op het hooft heeft hy een scherpte of schilt, gelijck een schiltpadde, hy beschermt en verweert sich met sijne stercke klaeuwen, achter uit staende gelijck de paerden. Hy stockt geheel in alles wat men hem voorwerpt, al waren het oock appelen soo groot als vuisten, en dat meest te verwonderen is, ook gloeyende kolen en grote stucken ys. In 't jaer 1596 hebben de Hollantsche schepen sodanigen vogel levende tot Amsterdam gebracht voor een besondere verwonderingh.

De Eilanden van Moluccen, gelegen onder de linie Æquinoctiael, en weinigh daer benoorden (hoewel sy klein zijn, zijn nochtans over de gantsche werelt vermaert, om de menigte van nagelen, die alleen daer wassen; en zijn vijf in getal, namelijcke Ternate, Tidore, Motir, Machian en Bachian. De boomen aen welcke de Nagelen wassen, zijn gelijck de laurier-boomen van grootte en van gedaente, alleen dat de bladeren wat smalder zijn gelijck amandelen of wilge bladeren, sy hebben veel tackskens en overvloedigh veel bloemen, die in 't eerste wit, daer na groen, op 't lest root en hardtachtigh zijn, en veranderen in dese vruchtkens, die men Nagelen heet. Wanneer dese bloemen groen zijn, hebbense de lieflijckste reuck boven alle bloemen van de werelt. De nagelen wassen seer dicht by malkanderen in groote menighte aen het uiterste van de tackskens, ghelijck de Myrthus besikens. Dese eilanden zijn seer sober van eetwaren; daer wast geen rijs nocht graen; daer is oock gheen vee, dan weinigh bocken en hoenderen. Haer broot maken sy van eenige boomen en wortelen. Alleen op dese eilanden werden de Paradijsvogelen gevonden, die in wonderlijckheit en in schoonheit van pluimen alle andere vogelen ter werelt te boven gaen.

AFRICA, het derde deel des ouden werelts, wert van Europa door de Middellantsche, en van Asia door de Roode Zee afgescheiden. De voornaemste landen van Africa zijn, Barbarien, Ægypten, Biledulgerid, Sarra, 't lant van de Swarten, Abissinen, of Paep Jans lant, en Menomotapa. De Eilanden tot Africa behoorende, zijn die van Canarien, Cabo verde, S. Thomas, Madagascar, en Sacotora. Uit Africa vverden in Europa gebracht, gout, elpenbeen, ebbenhout, aloë, Egyptische balsem-oly, Momie, myrrhe, anijl, pluimen, suicker genghber, dadelen, en eenige vvijnen uyt Madera, en de Eilanden van Canarien.

BARBARIA, het beste deel van Africa, heeft aen 't zuiden de bergen van Atlas; aen 't westen de Atlantische, en aen 't noorden de Middellantsche Zee. Wort gedeelt in vier Coningrijcken, als Marocco, Fez, Telesin, en Tunes; is besproeit met veel rivieren, die, uyt de berghen Atlas spruitende, haer water in de Middellantsche Zee uit gieten. Het Coningrijck van Fez, dat verre 't machtighste van Barbarien is, heeft de naem van sijn hooftstadt Fez, een schoone en volckrijcke stadt, ten deele met muren, en voorts met bergen en steenrotsen besloten. In dese stadt seghtmen dat seven hondert kercken zijn, van welcke de hooftkerck een groote plaetse in het ronde begrijpt, hebbende dertigh hooge en seer wijde deuren. Daer wassen doorgaens veel dadelen, orangie appelen, olijven, vijgen, en diergelijcke vruchten, maer niet veel korns. De inwoonders zijn witte of geele Mooren, in 't gemeen een ongeveinst en goet, maer bot volck.

EGYPTEN is van over seer vele jaren een vermaert lant geweest, soo uitnemende vruchtbaer, vvanneer maer de Nijl zijn gewoonlicke loop hout, en boven de dertien cubiten over 't lant vloeit; dat Lucanus daer van gezongen heeft:

Een Lant met zijn gewas, naer elcks lust en begeeren,
Dat and're waren mach ja selfs Iupijn ontbeeren.

De voornoemde watervloedt begint gemeenelijck te wassen in 't beginsel van Junius, en duurt veertigh dagen: dan gaet hy weder allenghskens af, en soo haest als'er eenigh deel van 't lant droogh loopt, begint men 't selve te bezaeyen, sonder dat het of regen of eenige andere vochtigheit meer van noode heeft. De Egyptenaren zijn van outs subtijl van geest geweest, groote Sterrekijckers, en Medicijnmeesters, maer uittermaten waen-geloovigh, of superstitieus.

De Pyramiden, welcke getelt worden onder de seven wonderwerken des wereldts, zijn alhier voortijts by hare Coningen opgerecht, 't zy tot eenen ydelen roem van hare groote macht en rijckdommen, of oock om het volck werckende te houden, en op dat sy haer niet souden begheven tot ledigheyt.

ÆTHIOPIA, ofte Abissinen, heeft aen het noorden Lybia en Egypten; tegen 't westen de riviere Niger en 't Rijck van Congo; aen 't zuiden de Maens bergen; en aen het oosten de Rijcken van Melinde, Magadoxo, en de Roode Zee. En hoewel daer vveinigh koorn vvast, soo draeght het nochtans veel vruchten, ons onbekent, dienende tot onderhout des levens. De Inwoonders zijn Christenen, hebben een Koningh die by ons Paep Jan, maer by haer Acegue en Negus, dat is Kaiser en Koningh genoemt wordt: hy schrijft hem selven te wesen van den gheslachte Davids: vermach ten oorlogh op to brenghen tien hondert duisent mannen, met vijf hondert Elephanten, daer toe een groote menighte paerden en kamelen. Sy hebben een Patriarch, die sy Abuma noemen, die is Overste van de Geestelijcke: hebben kloosteren van mannen en vrouwen, maer de Monicken, gelijck oock de Priesteren gehuwt zijnde, moeten van haer eigen arbeit en ackerwerck leven. Sy vermengen het Euangelium met het Oude Testament: Besnijden beide knechtkens en meiskens, en doopense met vvater en vuer, te vveten met brandtekens in hare aengesichten: en de Waterdoop wort alle jaren by haer vernieuwt. Sy houden oock de vasten, die by haer vijftigh dagen duert, met vvater en broot, en sommige met groene kruiden. Hebben daer toe noch veel meer andere ceremonien en superstitien, te langh om te verhalen.

BILEDULGERID heeft dien naem van de Palm of Dadelboom, die met groote menighte daer vvast. De In-

Inwoonders zijn bot en boerſch ſonder eenige goede wetten of zeden. Al haren handel beſtaet in Dadelen en marmorſteen, die ſy met den uitlanders verruilen teghens koorn, welck hier nergens gezait wort.

Tot noch hebben wy kortelijck overloopen de voornaemſte landen des ouden werelts: volght nu de nieuwe werelt of America, welck wy in de afdeelingh des geheelen Aerdtbodems ſtellen te weſen het tweede deel, en dat in 't gemeen voor het vierde deel der werelt geſtelt wort. Dit lant is den Ouden onbekent geweeſt, en gevonden in den jare 1497. van Americo Veſpucio Florentijn, naer wien 't oock America ghenoemt wort. Hoewel deſe eere niet ſonder reden wort toegeſchreven Chriſtophoro Columbo Genevoys, die het in den jare 1492 eerſt ontdeckt hadde. Het mach byna in twee Eilanden gedeelt worden: want het alleen met eenen ſmallen hals by Panama en Nombre de Dios ghehecht is. Het noorderdeel begrijpt Nieuw Spanjen, Florida, Virgina, Nieuw Nederlandt, Nieuw Vranckrijck, Nieuw Engelant, Canada, en Terra Nova. Aen 't noorden is 't noch onbekent. 't Zuidelijcke begrijpt Guajana, Caſtilia del Oro, Peru, Chili, Braſilien, Paraguay, en meer andere Provincien.

NIEU SPANJEN begrijpt veel Provincien en volcken van verſcheide Talen. De Hooftſtadt deſes Lants is Mexico, een Koningin van alle des nieuwen werelts ſteden. Voor de aenkomſte der Spanjaerden aldaer; werden daer getelt wel ſeventigh duiſendt huiſen, en was gelegen in 't midden van een groot Meir of ſtaende water, by na gelijck Venetien: Maer Ferdinandus Cortez, die in het jaer 1519 en 1520. deſe landen onder de gehoorſaemheit der Coningen van Spanjen heeft geſtelt, heeft de Stadt op den Oever des ſelven Meirs overgebracht, en is tegenwoordigh een welbetimmerde Stadt. De andere voornaeme ſteden alhier, zijn; naer Mexico, Compoſtella (daer de Biſſchoplijcke zetel is, en des Koninghs Raet) Colima of *Purificatio*, Guadalajara, Mechoacan. Sacatula, en *Civitas Angelorum*. De Waren die van hier in andere deelen der werelt ghevoert worden, zijn gout, ſilver, peerlen, balzem-oly Cochenille Salſaparilla, de wortel Mechoacana, Sulpher en Huiden.

FLORIDA is een genoeghlijck en tamelijck vruchtbaer landt. Daer waſſen moerbeſien, kerſſen, kaſtanien, druiven, miſpelen, en pruimen, als hier te lande. Men heeft 'er herten, geiten, beiren, lupaerden, en veel andere gedierte. Item pauwen, patrijſen, papegayen, en menigerlei gevogelte, ons onbekent. In de rivieren onthouden ſich verſcheide ſoorten van ſlangen, en veel crocodilen, met welcke de Inwoonders ſtadigh te kampen hebben. Wat de zeden der Inwoonderen aengaet, die zijn door de bant ongeſchickt, en niet ſeer eerlijck. Sy doen hare kinderen geenderlei konſten of ambachten leeren, noch ſtraffen haer niet om quade parten. Van rooven, en 't geroofde te behouden als eigen goet, maken ſy geen conſcientie. Elck heeft nochtans ſijn beſondere vrouwen, en zijn ſeer jeloers, achten geen dingh ſoo koſtelijck als ſchoonverwige vogelvederen. Gelooven de onſterffelijckheit der zielen, maer zijn voorts Afgoden-dienaers.

PERU, het vermaertſte van alle des wereldts landen, heeft aen 't noorden Caſtilia del Oro; aen 't ooſten het geberghte; aen 't zuiden Chili; en aen 't weſten de groote Zuidzee. De hooftſtadt is Lima, anders genaemt Ciudad de los Reyes: daer reſideert den Viceroy, oock de Aertsbiſſchop, onder hem hebbende voor Biſſchoplijcke ſteden, Quito, Cuſco, Guamanga, Guanuco, Popoian, Gaiaquil, Chacapoias, Porto Vejo, Arequipa, Plata, Trugillo, Charchi, S. Miguel, en S. Franciſco. Dit Landt is getempert van locht, ſeer volckrijck, en vruchtbaer van edel gheſteente, Bezarſteen, Salſaparilla, en inſonderheit van gout en ſilver: want men houdt het voor 't rijckſte van de werelt in dit aengenaem en begheerlijck metael; het welck oock lichtelijck is af te nemen uit de groote ſchatten die men voor veele jaren herwaert van daer heeft gebracht, en noch doet. 't Gene de Hiſtorien van Peru ſchrijven, is by na ongelooflijck. Atabaliba, Coningh van Peru, toen de Spanjaerden daer eerſt quamen, en hem vingen, boot voor ſijn rantſoen, de plaetſe daer hy gevangen lagh, met gout te vullen, ſoo hoogh als hy op ſijn teenen ſtaende, met ſijn vingeren ſoude mogen bereicken; de plaetſe was twee en twintigh voeten langh, en ſeventien breet; of ſoo ſy liever ſilver hadden, hy wilde de plaetſe tweemael tot het dack toe vullen. Oock blijckt uit de Hiſtorien, dat de Spanjaerden in hun eerſte aenkomſt de paerden met gout en ſilver hebben beſlaghen. Uit Peru worden in Europa gebracht gout, ſilver, edel geſteente, Beſarſteen, Salſaparilla, en meer andere medicinale dinghen.

CHILI is mede een groot en goutrijck Landtſchap, doch noch weinigh bekent, veel min verheert by de Spanjaerden, tegen welcke natie de Inwoonders geſtadigh (om hare vryheidt te beſchermen) oorlogh voeren, daer in ſy haer oock ſeer mannelijck quijten.

BRASILIEN is tegen het Ooſten en Noorden met de Zee omvangen; tegen het Weſten heeft het voor palen noortwaert de groote riviere de Amaſones, en zuidwaert de Rio de la Plata. Is een ſeer luſtigh en vruchtbaer lant, en van geſonde locht. Dit Lantſchap is door de Portugeſen in negen Gouvernementen, die ſy Capitanias noemen verdeelt, andere tellender veertien, te weten. S. Vincent, R. de Ienero, Porto, Seguro, Spirito Santo, Ilheos, Bahia, Seregipe, Pernambuco, Tamaraca, Parayba, Rio grande, Ciara, Maranhaon, en Para; doch ſommige van deſe loopen buiten de palen van Braſilien. De Inwoonders worden genoemt Margajaten, Tabajaten, Ovetacaten, Toupinambaultien, Morpions, en veel andere: meeſt alle wreede en wilde menſchen, en menſchen-eters. Sy gaen geheel naeckt, mannen en vrouwen: vercieren haer met pluimen en vederen, doorboren hare lippen en wanghen met groote gaten, ſetten in de ſelve gaten eenige geſteenten of beenkens, dat vreeſſelijck om ſien is Sy zijn vreemt van alle Policien en Religie, kennen nocht eeren eenighe hemelſche of aerdſche Goden: gelooven evenwel de onſterflijckheit der zielen, en dat die gene die veel vyanden gevangen, gedoot, en gegeten heeft, met hare voorvaderen in gheneughte en danſſen achter 't hooge geberghte leeft: en ter contrarie, dat de tragen van den Aignan (dat is de duivel, die haer dickwils plaeght) wechgevoert en gepijnight worden. Sy oorlogen altijdt tegen malkanderen, de eene Natie tegen d'ander: haer geweer zijn houte knodſen of hellebaerden, bogen en pijlen. Haer vyanden, die ſy vangen van beide zijden, meſtenſe en makenſe vet als ſwijnen, die werden ten leſten met veel ceremonien geſlacht, en met grooter feeſten op hare houte rooſters gebraden, en opgegeten. De Margajaten zijn vrienden van de Portugeſen, door welcke ommeganck en converſatie ſy allenghſkens geremt, wetten en policien onderdanigh gemaeckt werden. Behalven Braſilien-hout, kottoen, en meer andere dingen, geeft Braſilien, meer als eenigh ander lant, groote menighte van ſuiker uyt, welck waſt in lange rieten, die gebroken worden, en met Molens klein gemaeckt, daer na in ketels geſoden, en die lieflijcke ſoetigheit daer uit getrocken.

De voornaemſte Eilanden des nieuwen werelts zijn Hiſpaniola, Cuba, Iamaico en S. Iuan de Porto Rico. Hiſpaniola heet oock S. Domingo, na S. Dominicus, in wiens eere ſy een Stadt aldaer ghebouwt hebben, die de Hooftſtadt van alle de andere is; daer houden des Koninghs Stadthouder en de Biſſchop haer reſidentie. 't Is een berghachtigh, maer boven alle de andere een genoeghlijck en vruchtbaer landt. Hier waſt overvloedigh veel ſuicker, caſſia fiſtula, maſtick, en een ſeer groote menighte van de allerbeſte Gengber. Daer zijn oock goede Mynen van gout en ſilver, en men brenght van daer een groote menighte huyden.

CUBA is een langh ſmal Eilandt, en oock berghachtigh, heeft verſcheyde goutdragende rivieren. De Spanjaerden hebben daer twee ſteden getimmert, S. Iago, daer de Biſſchop ſijn woonplaets heeft, en Havana, de Koopſtadt en haven des Eilants, ſeer ſterck, daer de Vloote uit Weſt-Indien na Spanjen gaende gemeenlijck vergadert, en na wint en weder wacht om over te zeilen.

Sommige plachten voor een vijfde deel des wereldts te noemen *Terra Auſtralis*, of Magellanica, de Landen bezuiden de Straet Magellanes; maer alſoo door der Hollanderen Schipvaert in die geweſten voor weynigh jaren bekent is, dat Tierra, del Fuego, by Magellanus genoemt, niet dan een hoop eilanden zijn, en geen groot vaſt lant daer ontrent, welck de naem van een vijfde deel des werelts waerdigh is, dunckt my genoegh ſulcks met deſe weinige woorden aengeroert te hebben, 't en ware men *Terra Auſtralis* wilde noemen, die landen bezuiden nova Guinea, welcke meerendeel van de Hollanderen in 't jaer 1644 bezeilt zijn, en in deſe onſe kaerten Hollandia Nova en Nova Zelandia genoemt worden. Evenwel nadien de kuſten maer ten deele ontdeckt zijn, en wy van de binnenlanden ſelf gantſch geen kenniſſe hebben, ſullen die als noch onder Aſia ruſten laten, tot nader ontdeckingh; en de gene die na ons komen, indien wy by ons leven geen meer kennis bekomen, ſoodanige verdelingh bevelen.

E Y N D E.

Kort verhael van 't begin en de voortgangh der Scheepvaert, tot aen dese tijdt.

DEwijl het d'almachtige en alwijse Godt belieft heeft dit Heelal, 't welck van geen menschelijck vernuft genoeghsaem begrepen kan worden, tot een klomp te scheppen, so heeft hy, de lichte stoffen daer van afgescheiden hebbende, d'aerde en zee in een kloot te samen vergadert, en echter soodanigh vermengt, dat in sommige plaetsen de aerde van de zee bedekt is, en in andere plaetsen de aerde weer hoogh boven 't water uytsteeckt, op dat de schepsolen, soo wel de genen, die in 't water leven, als de genen, die op 't lant gewent zijn, middel tot hun onderhoudingh souden hebben. Maer de mensch, hoewel 't edelste van alle schepselen, door Godts handt geschapen, is echter in 't begin seer onkundigh gheweest om dit groot Gebouw, en de wonderen daer af behoorlijck t'aenmercken, en voornamelijck in 't gebruik der zee, daer toe men lange ervarentheit heeft behoeft, om tot soodange kennis, als men nu daer af heeft, tè komen.

Scheepvaert der Ouden, en wie d'eerste vinders daer af zijn gheweest.

Wat de Schipvaert der Ouden, die gheheel gebreckelijck heeft geweest, aengaet, men kan niet seggen wie de eerste vinder daer af heeft geweest, uit oorsaeck van de onseeckerheit der oude Schrijvers, en voornamelijck der Poëten. Alleenlijck leest men in de heilighe Schrift dat *Noah* door Godts bevel een Ark (wat was dit anders; als een schip?) gebouwt, en sich met alle de zijnen, en alderhande dieren daer in begeven heeft, om niet door de zondvloet, beneffens de andere menschen, ingeswolgen te worden: in voeghen dat hy voor de gheen, die sich eerst te scheep begeven heeft, ghetelt moet worden, dewijl men van geen ouder weet te spreecken. Veel schrijven *Glaucus* de vindingh der schepen, en de kunst der zeevaert toe, en seggen dat hy 't Schip *Argo* in de scheeps-strijt tusschen *Iason* en de *Tyrrheniers* bestiert heeft. Men heeft oock veel van *Proteus* verdicht, en geseght dat hy in de konst der zeevaert seer ervaren was, en om sijn sonderlinge wetenschap van de natuur der zee, en van weer en windt, zijn wooningh onder de zeekalven heeft gehadt, en sich in alderhande gestalten konnen veranderen. Dese lieden zijn misschien door hun wetenschap vermaert gheweest, en dieshalven van de Poëten onder de fabeldichters gestelt, soo datmen niets seeker daer af by brengen kan. Doch het geen, 't welck ick nu verhalen sal, schijnt de waerheit eenighsins gelijck te zijn. De inwoonders van *Creta* hadden eertijts een Coningh, *Iupiter* genoemt, die de zeerovers bedwongh, en diens zoon, *Minos* geheeten, d'*Atheniers* in een scheepsstrijt overwonnen, en tot een jarelijcksche schattingh ghedwongen heeft. De *Pheniciers* waren de eersten, die met hun Koopmanschap in *Griecken* quamen, en daer de geltsucht, de bron van alle qualen brachten. *Theseus* heeft *Taurus*, die van Koningh *Minos* als Admirael over sijn vloot gestelt was, ter zee verwonnen, en hem in de bruisschende golven gheworpen; daer af de fabel van *Minotaurus* zijn oorsprongh heeft. Ontrent ter selfde tijdt leefde oock *Dedalus*, die den Koningh *Minos* van *Creta* is ontvlogen, 't welck soo te verstaen is, dat hy hem met sijn schip, door middel der zeilen, ontsnapt is; vermits sy by de vleugelen de zeilen verstonden. *Prometheus* schrijft, by *Eschylus*, sich self de vindingh der zeilkonst toe, schoon de *Rhodiers* hem die eer niet willen geven, maer sich selven die kunst toe-eigenen. Sy zijn oock door hun wetten, die sy van de scheepvaert ghemaeckt hebben, seer vermaert, ghelijck de Histori-schrijvers en Rechtsgeleerden getuigen dat soodanige wetten hun oorsprongh van hen genomen hebben. De *Pheniciers*, in tegendeel, segghen dat dese eer aen hen behoort, en dat sy *Iones*, van de welck de Jonische zee haer naem draeght, uit *Griecken* na Egipten, overgevoert, en de twee Polen of Aspunten eerst onderscheiden hebben. De *Cariers*, die eertijts meesters der zee genoemt wierden, de *Corinthiers*, *Egineten*, *Tyriers*, en *Egiptenaers*, yder van hen wil desen roem voor sich self hebben, en schrijft sich self de vinding daer af toe.

Maecksel der Schepen, in oude tijden.

Daer hebt ghy gehoort soo veel de scheepvaert der Ouden aengaet, maer laet ons nu tot het maecksel en fatsoen van hun vaertuigh komen. De *Beothiers* maeckten hun scheepjes uit dicke stroncken van boomen, die sy met osse leer overtrocken, en met riemen voort dreven. In de Rode zee voer men eerst met vlotten, die van de Koning *Erytha* (van de welk d'Erythrische zee haer naem heeft, gevonden zijn. Men meent dat de *Plateërs* de vinders van de kleine schepen zijn. Anderen schrijven dat de *Mysiers* en *Trojanen* met vlotten over de *Hellespontus* voeren. De *Brittanjers* overtrocken hun scheepjes, (die van taje rijsjes te samen gevlochten waren,) met leer. Wijders, men vint in d'oude Historien, dat de *Corinther Amimocles*, van *Polydorus Virgilius*, *Amocles* genoemt, de galeyen met 3. roeibancken, de *Atheners* met 4. de Salamijnsche *Nesicton* met 5. *Zenazoras* met 6. *Mnesigeton* met 8. en 10. roeibancken hebben gemaeckt, daer *Alexander Magnus* noch 4. bancken by gevoeght heeft. *Ptolemeus Soter* heeft galeyen van 15. roeibancken toegestelt; en dit getal is sedert van *Demetrius Antigonus* soon verdubbelt: Maer *Ptolemeus Philadelphus* heeft hen op 40. en *Philopater* op 50. gebracht. *Danaus* is eerst uit Egipten in Grieken ghekomen; en sedert zijn de Grieken naer hem *Danaï* ghenoemt. *Nilus* maeckte sijn schepen van papier, biesen en riet, 't welck hy te samen voeghde. Wat de grootheit deser schepen en van dit vaertuig aengaet, men vint daer af merkelijcke exempels, voor eerst by *Ptolemeus Philopater* Coningh van Egipten, hier voor gedacht, die een schip deê maken, 't welck 840. voeten langh, 114. voeten wijt, en als 't in 't water lagh, 850. voeten hoogh was. Hy deê noch een ander schip bouwen van 300. voeten langh, dat op de *Nylus* varen sou. Doch dit alles is noch geringh ten opsicht van 't schip, 't welck *Hiero*, Coningh van *Syracuse*, deê bouwen, daer af *Archimedes*, die vermaerde Wiskunstenaer, de Boumeester was, en daer 300. timmerlieden aen werckten; en de bouwstoffen wierden van 60. drierimiege galeyen derwaerts ghebracht. Dit schip was van binnen wonderlijck wel geordonneert, en alles op sijn plaets geschickt. De kojen hadden hun besondere steê, gelijck oock de boorsgesellen, en de genen, dien 't roer bevolen was. De soldaten hadden hun besondere vertrecken, gelijck oock de Officieren en Passagiers, en Oversten. In dit schip waren verscheide kamers, slaepkamers met bedden; oock galderyen, en tuinen, daer vijvers in waren, met rivier-visch, met stallingh voor de paerden; oock scherm en dans scholen, met een tempel voor *Venus*; badstoven, kokens en molens. Dit schip was noch van buiten met een ysere wal omringht, en met bolwercken toegerust; en op yder einde, achter en voor, stonden twee torens. Over 't geheele schip stonden verscheide krijghs-gebouwen, in plaets van ons geschut, en onder anderen een, dat door kracht van tegengewicht een steen van 300 ponden kon uitwerpen; en noch een ander, dat pijlen van 36. voeten langh, wel 600. voeten verre wierp: beneffens noch veel andere dingen; de welcken van *Athenaeus* met groote verwonderingh geschreven vvorden.

Wonderlijcke groote Schepen.

Voorts, hoewel d'Ouden niet soo vernuftigh en ervaren in de zeevaert waren, als de menschen nu zijn, en niet soo groote kennis als nu van 't beleit op zee hadden, so hebben sy sich echter op zee begeven, en hun reisen te water verricht. Want men leest in d'oude Historien van verscheide treffelijcke zeetochten, die echter niet seker in sich hebben, vermits sy met de fabelen der Poëten vermengt zijn: gelijck de zeetochten van *Bacchus*, *Iason* en *Hercules*, de schakingen van *Iones*, *Europa*, *Medea*, en *Helena*. *Bacchus*, zijn stoel te *Nysa*, een stadt in 't geluckig *Arabien* hebbende, heerschte over d'inwoonders van de Persische en Arabische zeeboesem, en oock over geheel Syrien. Maer na dat hy *Ariadne*, uit het eilant *Dia* of *Naxo* had geschaeckt, wiert hy van de Thyrronische zeerovers overvallen en gevangen. Doch hy hen met wijn droncken gemaeckt hebbende, geraeckt behendelijck wech, en t'huis gekomen, leerde den *Arabiers* en *Pheniciers* de scheepvaert, sterrekunst en koophandel. De *Pheniciers* voeren daer na met hun schepen, die met koopmanschap geladen waren, naer *Griecken*, en roofden *Iones*, de dochter van *Inachus*. De *Creters*, om hun schade te verhalen, roofden sedert *Europa*, de dochter van *Agenor*, uit *Phenicien*. Want *Iupiter*, Coningh van *Creta*, de valsheit der *Pheniciers*, in 't roven van *Inachus* dochter gepleeght, verstaende, voer met sijn schip, welcks voorste deel wel een os geleeck, naer *Phenicien*, en kreegh *Europa*, hier voor gedacht, in sijn gewelt; en hier uit heeft de fabel sijn oorsprongh dat *Iupiter* sich in een os of stier sou hebben verandert, *Europa* op sijn rug over zee gevoert. De *Argonauten*, die Griecksche Vorsten waren, van de welcke *Iason* d'overste was, deden by de berg *Pelius* een boven gewoon groot schip bouwen, 't welck sy *Argo* noemden, uit oorsaeck van 't Griecks woordt *Argos*, dat snel betekent. Met dit schip voeren sy uit *Thessalien* na het lantschap *Colchis*, om 't gulde vlies, 't welck sy mee weerom brachten, en daer by de dochter van de Koning *Etas*, *Medea* genoemt, die op *Iason* verliefde. Na de reis ter zee van de *Arganauten* volght de zeetocht der *Grieken* naer *Trojen*, het welck sy, met een vloot van verre over de duisendt schepen daer ghekomen, na een belegh van tien jaren verdelght hebben; ende hier uit sijn de langh-

durige

durige reiſen van *Eneas* en *Ulyſſes* ontſtaen. Doch om niet te lanckwijligh te zijn in't verhalen der oude ſcheepstochten, ſoo ſenden wy de leſer, die nieusgierigh is in het verhael der oude dingen tot d'oude Hiſtorien, die breedelijck daer af ſchrijven, in de welcke hy ſijn nieuwsgierigheit, gelijck ick vertrouw, ſal konnen verſaden.

Onkunde en vrees der Ouden in hun ſcheepvaert.

Wat hun beleit ter zee aengaet, dat is ſeer gebreckelijck geweeſt. Want men bevind dat de genen, die ſich eerſt op zee begaven ſeer beſchroomt en bevreeſt daer in waeren, dewijl ſy ſich nauwelijcks ſoo verre van de wal darden begeven, dat ſy 't lant uit het geſicht verloren, ja ſich noch 's nachts weêr naer de wal keerden, en, om buiten gevaer te ſijn, op 't landt begaven. Maer na dat de menſchen allenghs ghewent wierden ghevaer uit te ſtaen, ſoo ſijn ſy 's nachts in hun ſchepen gebleven, en hebben toen op de bequaemſte tijden van 't jaer voor de ſcheepvaert gelet. In de Handelingen der Apoſtelen, cap. 27. word geſeght. dat in de vaſten de gevarelijckſte tijdt om te ſeilen was; want van de 4. November tot aen ſevende Maert quamen 'er geen ſchepen in zee; en *Plinius* ſchrijft dat de Lente de zee opent voor de zeevarende lieden, als de zuidweſte vvinden de lucht verſachten.

Ontdeckingh van de nieuwe wereldt, anders America ghenoemt.

Maer ſedert twee eeuwen herwaerts heeft de ſcheepvaert een geheel andere ſprong en voortgangh genomen. Want ſeecker Spaenſch edelman, in *Andaluſien* ghebo-ren, diens naem noch tot aen deſe tijt onbekent is gebleven, was d'eerſte, die voorby *Madera*, een der *Canariſche Eilanden*, zeilde, en aen de kuſt van *America*, daer tegen over gelegen, quam, en, op ſoo langh en kommerlijck een reis veel van de ſijnen verlooren hebbende, keerde weer te *Madera*, daer hy, afgemat zijnde, overleed in de armen van *Chriſtoffel Columbus*, een Italiaen, te *Genua* geboren, die op dit eilant ſijn tijt met zeekaerten te teeckenen verſleet, aen de welcke hy voor ſijn doot onderrichtingh gaf hoe men met het onderwijs, dat hy naliet, dit werck ter hant kon nemen. *Columbus*, die van natuur een verſtandigh en daetvaerdigh man was, wiert door de onderichtinge van deſe onbekende opgeweckt, om deſe tocht aen te vangen. Hy verſochte hier toe onderſtant eerſt by ſijn landtslieden, de inwoonders van *Genua*, die hem van de hant weſen. Hy keerde ſich dieshalven naer *Hendrick* de ſevende, Koningh van *Engelant*, en daer na tot *Alfonſus* de vijfde, Koningh van *Portugal*, en, niets van hen verwerven konnende, eindelijck tot *Ferdinandus* en *Iſabelle*, Koningh en Koningin van *Kaſtilien*, by de welcken hy ten leſten de verſochte onderſtant van vaertuigh verkreegh, daer mede hy, in 't jaer onſes Salighmakers 1492. de landen, die ſoo langh onbekent hadden gheweeſt, eerſt ontdeckte; te vveten d'eilanden van *America*, als *Hiſpanjola*, *Cuba*, *Iamica*, *S. Domingo*, &c. daer hy d' inwoonders, die in deſe landen in ruſt en vrede leefden, groote ſchatten en rijckdommen ontroofde, en hen naer *Spanien* voerde.

Zeetocht van Chriſtoffel Columbus.

Sedert, te weten vijf jaren daer na, heeft *Americus Veſpucius*, door bevel van *Emanuel*, Koningh van *Portugal*, na verſcheide tochten, 't vaſte landt van *America* gevonden, en dat naer ſijn naem genoemt. Voorts heeft hy, uyt laſt van de ſelfde *Emanuel*, Koningh van *Portugal*, in 't jaer 1501 de *linie Æquinoctiael* of Middellijn deur geſeilt, en beſtaen wijder zuidtwaerts te zeilen, dan oit iemandt voor hem (daer men af weet) gedaen had: in voegen dat hy de Noortſtar uit het geſicht verlooren hebbende, de polus hooghte zuidwaerts aen de zuidtſtarren genomen heeft. Hy ſagh oock in deſe ſijn reis, die ſeſtien maenden duerde, dat de ſtarren in 't zuiden veel helderder en klaerder waren, dan de genen van 't Noorden; daer by, dat tegen de zuidpool twee vvolcken waren van kleine ſtarretjes te ſamen gheſet, van gelijcke gedaente, als in onſe hemelſtreeck de witte riem, ghemeenelijck de Melck vvegh genoemt.

Zeetocht van Americus Veſpucius.

Sedert is *Pedro Alvarez* Admirael van de Portugeſche vloot, door ſware ſtormen, en gheweldigh onweer omgeſolt, eerſt in de zeehavenen van *Braſil* gheraeckt.

Reys van Pedro Alvarez.

Twaelf jaren daer na heeft *Ioh. Pontius*, een Spanjaert uit het Koninckrijck van *Leon*, het vaſte landt van *Florida* gevonden. Voorts, na verloop van noch andere acht jaren, heeft *Ferdinandus Magellanus*, in ongenade by *Emanuel*, Coningh van *Portugal* geraeckt, zich in dienſt onder Kaizer *Karel*, toen oock Coningh van *Spanien*, begeven, en, met ſijn vloot de Linie gepaſſeert, vondt eindelijck een Straet, die aen het vaſte landt van *Chili* en *Peru* tot een ſcheidpael verſtreckt. Hy, ziende dat het lant daer tegen over vol vuyr en roock vvas, noemde dat *Terra del Fuogo*, of *Lant des roocks*. Maer hy, pogende deſe Straet, die naer ſijn naem *Magellanica* ghenoemt is, met groote moeite en kommer deur te worſtelen, ſneuvelde ſelf daer in, met zijn geheele vloot, behalven een eenigh ſchip het welck daer deur geboort, en in de groote *Zuydzee* geraeckt is, en eindelijck in 't jaer 1526 te *Sivilien* in *Spanien* ghekomen, en tot een eeuwige gedachtenis *Victoria* genoemt is, om dat het met ſijn kiel 't geheele aerdrijck rontom gezeilt had.

Ioh. Pontius, en Ferdinandus Magellanus.

Voorts is in 't jaer 1580, *François Draeck*, een Engelsman, uit het bevel van de Koningin *Eliſabeth*, met vijf ſchepen van *Pleimouth* in December te zeil ghegaen, en na dat hy ſeventien dagen gezeilt had, aen de punt van *Africa*, tegen over *Madera*, gelant, daer hy van 't hout, 't welck hy uit Engelant meê genomen had, noch een ſchip toeſtelde, met het welck hy voorby *Cabo Blanco*, en ſoo voort voorby 't eilandt *S. Iacob* is gezeilt, en, nu goet en dan quaet weer hebbende, aen de kuſt van *Braſil* op vierendartigh graden bezuiden de Linie ghekomen, daer hy ſijn vloot, door ſtorm verſtroit, weer vergadert heeft, en dus in September door de Straet van *Magellanus* ghezeilt is. Deſe Straet is gheheel krom naer de groote Zuidzee; en om dat de winden dagelicks daer veranderen, ſoo kanmer ſeer ſwaerlick deur komen. Op de beide zijden van deſe Straet, daer deſe landen aenkomen, is het met groote en hooge klippen beſet, die met ſneeu bedeckt zijn, gelijck in *Europa d'Alpes*, en de bergen van Switſerlandt. Hy, met groot gevaer, en veel ſuckelens door deſe Straet geraeckt, nam zijn ſtreeck naer de Kuſt van *Chili*, daer hy op verſcheide plaetſen aen landt tradt, en zedert ſijn wegh voorby *Cabo de bone Eſperance* nemende, is weer deur de linie gezeilt, en dus deur d'Atlantiſche zee weer in ſijn Vaderlant gekomen, daer hy, om dat hy ſijn ſaecken wel beſchickt en groote afbreuck oen de vyanden van *Engelandt* gedaen had, met groote gunſt van de Koningin ontfangen wierdt, en een onſterffelijcke lof by alle menſchen heeft behaelt, om dat hy de eerſte heeft gheweeſt die ſijn vloot behouden de geheele aerdtkloot omgevoert hadt.

Zeetochten der Engelſchen onder François Draeck.

Ses jaren na de geluckige aenkomſt van *François Draeck* is door bevel van de meergemelde Coningin *Elizabeth Thomas Candiſh*, een Ridder, afgevaerdight, die in 't jaer 1586 den 31 Julius van *Pleimouth* te zeil is gegaen, en tien dagen daer na neffens de *Canariſche Eilanden* gekomen. Hy, dus voort zeilende quam in 't leſt van Auguſtus tot op 6 graden 30 minuten aen deſe zijde van de *Linia Equinoctialis*, of middellijn, daer hy ergens aen een goutkuſt te landt tradt, om ſijn volck te vervarſchen. Hy, al voort zeilende, heeft recht onder de middellijn veel quaets in de maendt van September, door regen, wint, donder en blixem, moeten uitſtaen. Hy beſtoot dieshalven veerder zuidtwaerts te zeilen, en ſwrof een tijdt langh tuſſchen 't eilant *S. Sebaſtiaen* en het vaſte landt, daer hy van 't hout, 't welck hy uit *Engelandt* meê genomen hadt, een barck toeſtelde naer dat de gelegentheit toeliet. In deſer voegen quam hy den 4 December aen d'Amerikaenſche kuſt, op 48 graden zuidwaerts, in een haven, die van de Engelſchen *de gewenſchte haven* genoemt wierdt, om dat hy ſeer ruim en bequaem was. Zy vingen daer op 't landt veel vette vogelen, die ſy tot hun nootdruft ſouten; om ſich daer van te dienen. Toen ſy wat verder zuidwaerts aen zeilden, quamen ſy aen een Caep, op 52 graden en 45 minuten bezuiden de linie, en die ſich tot aen de Straet van *Magellanus* uitſtreckt. Zy vonden daer vierentwintigh Spanjaerden van vier hondert, die drie jaren te vooren daer geſonden waren om deſe enghte te verſeeckeren, met ſeecker vierkant Reduitje, daer 4 ſtucken in ſtonden; en deſe reduit was *Philippopolis* genoemt. Deſe Spanjaerden, d'Engelſchen aenkomen ſiende, koſen de vlucht, en verlieten alles. Deſe Straet van *Magellanus* heeft ſijn begin by 't einde van het Coninckrijck *Chita*, op 54 graden bezuiden de linie, en loopt op gelijcke hooghte in de groote *Zuidzee*, en hy vondt hem langh 135 mylen. Hy wierdt hier oock van veel ſware ſtormen omgeſolt, gelijck hier altijdt gebeurt, uit oorſaeck van de hooge landen, en 't hol geberghte. Hy quam eindelick in de groote *Zuidzee*, en nam ſijn cours tuſſchen 't eilant *S. Maria* en 't vaſte lant, niet verre van 't Coninckrijck *Arecca*, daer hy ſich van voorraet verſorghde. Hy, toen ſijn cours noortooſt aenſettende, zeilde voorby 't eilandt *Conceptionis*. Hy bracht tien dagen deur in een ſandige rivier, *Quimany* geheeten, 32 graden 50 minuten, van de Linie gelegen. Zy, daer den vyanden van *Engelant* groote ſchade aengedaen hebbende, voeren voort na 't eilant *Pruma*, 't welck ſy oock uitplonderden. Na dat ſy hier elf dagen ſtil geweeſt hadden, quamen ſy in een rivier van ſoet water, recht onder de Linie gelegen, van daer ſy hun cours recht toe naer *nieuw Spanien* namen. Sy gingen hier weer aen landt om water te halen, en de vyant afbreuck te doen, en, van daer gezeilt, quamen voor de haven *Nativitatis*, 19 graden 18 minuten benoorden de Linie. Van daer namen ſy hun cours naer de haven van *Melakka*, en naer 't eilant *Andrea*. In October zijn ſy voort gezeilt tot onder de *Tropicus Cancri* en ſoo naer 't eilandt *S. Lucifer*, en zeilden in

en Thomas Candiſh.

deſer

deser voegen rontom 't eilant *California*. Hy, sich van hier van de wal af begevende, sagh in vijftien dagen geen landt, tot dat hy in Ianuarius aen d'eilanden *Ladrones* is gekomen, en quam soo voorts in Februarins te *Spiritu Sancto*, een van de Philippijnsche landen, omtrent dertien graden benoorden de Linie gelegen. Hy, sedert sijn cours weêr deur de Linie nemende, seilde voorby tien eilanden, en quam soo aen groot *Iava*, daer hy sich te lant begaf. Na dat hy daer eenige tijt geweest had, trock hy weêr van daer, en ontmoette, na vijftien dagen zeilens, een lant, 't welck de Matrosen meenden dat het *Cabo de bone esperance* was, maer sy waren bedroogen, vermits het maer een drijvend eilant vvas. Hy quam eindelijk aen het eilandt St. *Helena*, en, van daer binnen vier weken tijts, voorby *Florida* seilende, met goede wint in Engelant, na dat hy in de tijt van drie jaren de geheele Aerdbodem omgeseilt had. Daer siet ghy verscheide reisen der Engelschen, om de zuid, of door de Zuidzee gedaen; maer dewijl dese wegen soo verre van de hant leggen, en sulck een byna eindeloose wegh gezeilt moet worden, sonder veel tot d'omseilingh des Aerdkloots te winnen, soo heestmen tot verscheide malen gepoogt deurtochten aen de Noortsijde van de Linie te vinden, en voornamelijck d'Engelschen, en Nederlanders, en oock de Deenen, die wel de lesten zijn gevveest in lange reisen aen te vangen, en nieuvve landen op te soecken.

Ontdeckinghen van Landen door de Engelsche.

Want hoewel d'eerste te voorschijn komen met d'ontdeckingen en veroverigen van hun Koningh *Arthus*, in 't jaer 517. deur alle d'Eilanden en 't vaste Lant, noortwaerts gelegen, ja tot *Ruslant* toe, soo kan dit echter niet anders, als voor beusel praetjes genomen vvorden: gelijck dit oock niet veel seeckerder is, 't welck sy bybrengen, dat in 't jaar 883. seecker *Sighelmus*, Bisschop van Sirburne, door de Koningh Alfrid naer Romen gesonden, tot in *d'Indien van St. Thomas* deurdrongh, van daer hy gesteenten, Speceryen, reuckwercken, en andere vreemdigheden vveêrom bracht.

van Koningh Arthus.

van Sighelmus.

Sy seggen oock dat in 't jaer 1360. een van hun natie, *Nicolaes van Linna*, geheeten, een groot Mathematicus, te scheep nae 't uitterste van 't noorden reisde; daer hy onder de *Noortpool* vier groote draeikolken vond, die de schepen met soo groot gewelt in hun afgronden inswolgen, dat de strijdige pogingh der vvinden, en alle de menschelijcke naerstigheit hen daer af niet beschutten kon.

van Nicolaes van Linna.

Dit heeft misschien oock stoffe aen de fabuleuse vertellingen gegeven van dat'er onder de Pool bergen van zeilsteen zijn, die de schepen, daer yzer aen is, tot sich trecken, schoon Ptolemus self iets diergelijck verhaelt in de eilanden *Maniolen*, by die van de Satyrs in d'Indische zee. Doch dit alles is oock verdacht, schoon de groote Landtbeschrijver *Mercator* sulcks van seker *Iacob Knoyen* van 's Hartogenbosch verhaelt, en schoon Postel self en anderen dat in hun universale kaerten aengewesen hebben. Maer men merckt dat het geen, 't welck dese *Knoyen* daer af geseght heeft, gesproten is uit de vertellingen, die een Priester eertijts in 't jaer 1364. aen de Koningh van Noorweghen gedaen heeft. Want d'onsen, die diep in dese gewesten zijn geweest, hebben daer niets soodanigh gevonden, maer slechts een groote Zee, met eenige landen, eilanden, bayen, en klippen met sneen bedeckt. Voorts, de Engelschen hebben hun groote reisen, soo naer 't noorden, als naer 't oosten en zuiden, niet vroeger, dan omtrent in jaer 1550. begonnen.

Reis van Sebastiaen Cabot.

't Is wel waer dat *Sebastiaen Cabot*, een Venetiaen, en seer ervaren Zeeman en Lantkenner, voor *Hendrick de VII*. Coningh van Engelant, in 't jaer 1496. en 97. de zee noordwaerts tot op 67. of 68. graden ontdeckt heeft, en daer na tot op 70. graden ghekomen is: maer met weinigh gheluck. Dese Coningh, verstoort van dat Columbus bestaen hem niet ten deel ghevallen was (vermits de broeder van Columbus, die aen Coningh Hendrik gesonden was, onderweegh van de zeerovers genomen vviert: 't welck soo veel tijt wech nam, dat ondertusschen Columbus met de Coningh van Castilien verdroegh) gaf verscheide bevelen in verscheide tijden, om onbekende landen op te soecken. Dese *Cabot* onder anderen te Bristou wonende, berichte desen Coningh dat hy met sijn onderstant verhoopte nieuwe landen te vinden, die van alle rijckdommen en middelen versien waren; en hy; een schip, met volck en toerustingh wel voorsien, en drie jachten, de kooplieden te Londen, toebehorende, verkregen hebbende, begaf sich op de reis, en, west noortwest aen zeilende, geraeckte in het noordelijck deel van *Labrador*, tot op 67½ graden, en vond de zee over al open, en, een kaert van sijn reis gemaeckt hebbende, keerde weêr naer huis sonder iets, dat gedenckwaerdigh is, uitgericht te hebben.

Reis van een ander Sebastiaen Cabot.

In 't jaer 1553. heeft een van Cabots naneeven, oock *Sebastiaen* Cabot genoemt, Coningh Eduart de VI. de reis naer 't noorden aengeraden, op hoop van langhs dese weg in korter tijdt in *Cathay* te komen. Hy verkreegh drie schepen tot dese reis, onder 't beleit van de Ridder *Hugo Willougby*; maer dese schepen verstrooiden door onweêr van malkander boven Noorwegen, en konden sedert niet weêr te saemen komen.

Willougby.

Een van dese schepen keerde weêr naer huis, uit vrees voor 't gevaer. 't Ander, daer *Willougby* in was, geraeckte aen een woest en onbekent eilant noch naer zijn naem *Willougbys lant* genoemt, op de hooghte van 74 graden; en hy, gedwongen daer te overwinteren, vergingh eindelijck daer van koude, met alle de sijnen: in voegen dat de genen, die sedert aen dit eilandt quamen, daer noch sijn schip vonden, en in een koffer sijn schriften en dagelijcksche aenteeckeningen, met sijn testament.

Reis van Richard Cancelier.

Het derde schip, door seker *Richard Cancelier* beleidt, wijt en breet in zee geswerven, en groot gevaer en tegenspoet uitgestaen hebbende, geraeckte geluckelijck door de *Witte Zee* voor de mont van de rivier *Duina*, en, van daer naer *Moskou* getrocken, keerde eindelijck weêr in Engelant.

Tweede reis van Cancelier.

Dese *Richard Cancelier* begaf sich sedert, in 't jaer 1557. terwijl Koningin Maria regeerde, weêr derwaerts, en bracht met sich weêrom seecker *Osep Napea*, Ambassadeur van *Basilius*, Groothartogh van Moscovien om vrientschap, en een eeuwigh verbont met Engelant te maken. Maer sy leden schipbreuck op de kust van Schotlant, daer de kostelijcke geschencken en koopmanschap, die sy meêbrachten, vergingen, daer dese ervare zeeman *Richard Cancelier*, die dese wegh ontdeckt had, meê sneuvelde. D'Ambassadeur, geluckighlijck de schipbreuck ontkomen, volvoerde evenwel sijn Ambassade, en, heerlijck te Londen ingehaelt, wiert sedert met kostelijcke geschencken naer huis gesonden.

Reis van Forbisher.

D'Engelschen, al voortvarende in hun pogingen om nieuwe landen op te soecken, sonden sedert, te weten in 't jaer 1577. onder de regeering van Coningin *Elisabeth*, *Martin Forbisher*, uit, die, een wijl geseilt hebbende, *Groenlant* ontdeckte, sonder te konnen daer aen komen, uit oorsaeck van de nacht, door het ondergaen van de Son veroorsaeckt, en van 't ys; invoegen dat hy, weêr in Engelandt gekeert, de Coningin soo wist te bekouten, dat sy, up hoop van dit lant onder haer besittingh te brengen, hem in 't voorjaer vveer derwaerts sond, met drie schepen, met de welcken hy aen d'oostzijde van dit landt landde.

Sijn tweede reis.

d'Inwoonders van de plaets, daer hy aenquam, d'Engelschen aenkomen siende, verlieten hun huisen, en vloden wech, om sich, d'een hier, d'ander daer te verbergen: ja sommigen klauterden van schrick op de spitse der hoogste klippen, en storten sich van daer nederwaerts in de zee. d'Engelschen dese wilde menschen niet temmen konnende, traden in de huisen, die sy verlaten hadden. Dit waren eigentlijck hutten, van vellen van zeekalven of walvisschen gemaeckt, die op vier gaffels uitgespannen, en met peesjes behendighlijck toegenaeit waren. Sy bemerckten dat alle dese hutten twee deuren hadden, d'een naer de westzijde, en d'ander naer 't zuiden, en dat hy sich tegen de winden, die hen meest hinderden, te weten d'ooste en noorde, beschut hadden. Sy vonden in alle dese huisen geen andere menschen als een oudt lelijck wijf, en een jonge swangere vrouw. Sy ruckten dese jonge vrouw uit de handen van d'oude, die schrickelijck huilde en kreet, en namen haer mee met een kint, dat sy by de hant had. Sy, van daer getrocken, zeilden noordtoost aen; en ontdeckten een lant, daer sy naer toe trocken, om dat het hen aengenaem scheen. Sy bevonden dat dit landt, schoon aen 't vaste landt van Groenlandt gelegen, d'aertbeevingen onderworpen was, die groote klippen in de vlackten wierpen, ende dat het verblijf daer gevaerlijk was. Sy bleven daer echter eenige tijdt, om dat sy'er veel drijssant vonden, daer in 't gout overvloedighlijck uitblonck; en sy vulden drie hondert vaten daer af. Sy deden alles, dat sy konden, om dese Wilden te temmen; en sy spraken van wederzijden met tekenen. De Wilden gaven aen d'Engelschen te verstaen, dat, soo sy hooger wilden gaen, sy al 't geen, dat sy sochten, souden vinden. *Forbisher* begaf sich hier op in een sloep, met eenige soldaten, en beval aen sijn drie schepen dat sy hem souden volgen. Hy voer de Rivier op, en, een groot getal van Wilden op de klippen siende, vreesde overvallen te worden. De genen, die hem geleiden, zijn vrees bemerckende, deden drie mannen op de dijck verschijnen, die beter gestelt en beter ghekleet waren dan d'anderen. Desen haden hem met teekenen en betuigingh van vrientschap dat hy aen landt sou komen. *Forbisher*, niet meer dan drie op 't landt, en d'anderen op de klippen verre van daer siende, gingh naer hen op goet geloof. d'Anderen, die achter de dijck verborgen waren, konden niet langer wachten, toen zy *Forbisher* sagen komen, en liepen met ghedruis naer de strant; 't welck *Forbisher* weer deisen deê. De Wilden deden echter hun uitterste best, om d'Engelschen

aen te locken, en wierpen veel raauw vleeſch op d'oever, als of ſy met houden te doen hadden ghehadt. Sy, ſiende dat ſy hier door d'Engelſchen niet konden aenlocken, bedachten een andere liſt. Sy brachten een verminckt man, of die ſoodanigh veinſde te weſen, op de ſtrandt, en, hem daer latende, verſcheenen niet meer in eenige tijdt, als of ſy verre van daer vertrocken waren. Sy hadden ſich ingebeeldt dat d'Engelſchen, naer de ghewoonte der vreemdelingen, ſouden komen deſe elendighe, die niet wech kon gheraken, mee nemen, om aen hen tot tolck te dienen. Maer d'Engelſchen, die op het bedrogh verdacht waren, ſchooten met een muſquet naer de verminckte Wilde, die geſwindelick opſpringende, ſeer ſnellick landwaerts inliep. De Wilden verſcheenen toen in een ongelooflick ghetal op de dijck, en wierpen met ſlingers en bogen een groote menighte van ſteenen en pijlen naer de Engelſchen, die, met hun ſpottende, hun geſchut en muſquetten op hen loſten, en in een oogenblick ruimte maekte. Hy zeilde dieshalven vruchteloos van daer, en, langh omgeſworven hebbende, keerde eindelijck weer naer ſijn

Sijn derde reis.

Vaderlant, en begaf ſich namaels op een darde reis, tot aen een ſeer vermaerde plaets, die ſy *Meta incognita*, of *d'onbekende eindpael* noemen, en moeſt eindelijck om de koude weerom keeren. Daer na, in 't jaer 1585. 86. 87.

Reis van Ian Davis.

dee *Ian Davis* drie reizen derwaerts, daer hy by de *circulus arcticus* ſijn nieuwe Straet, naer ſijn naem *de Strate Davis* genoemt, ontdeckte. Sedert, in t jaer 1602. begaf

Reis van Georg Weymouth.

ſich *Georg Weynouth* oock op deſe reis, en geraeckte door een enghte, *Lumlez Inlet* genoemt, op de hooghte van 61 graden, en keerde van 't weſten naer 't zuiden. Maer hy, door 't lant belet veerder te geraken, was gedwongen weer te keeren, en nam ſijn wegh door andere enghten. daer tuſſchen dit landt, en dat van *Bacablaco* groote vloet

Reis van Hendrick Hudſon.

en eb gingh. *Hendrik Hudſon*, deſe ſoo begheerde vaert wijder onderſoecken willende, begaf ſich oock derwaerts in 't jaer 160-. 8. en 9. en, de Straet Davis op 61. graden, deurzeilende, en de ſtreeck van Weymouth tot op 63. graden volgende, keerde ſich van daer zuidtwaerts op 54. graden, en daer na Weſtwaerts op 60. graden, en vondt een groote Zee, die hy oordeelde niet verre van Mexico te weſen, daer hy, van de winter achterhaelt, overwinteren moeſt. Terwijl hy hier was, ontmoette hy een man, (ſchoon hy daer nooit menſch gheſien had) op de Mexikaenſe wijſe gekleet, het welck hem in het ghevoelen van dat hy niet verre van Mexico of Florida was, beveſtighde. Deſe Man, eenighe voorraet meebrengende, wierdt niet wel van d'Engelſchen onthaelt, in voegen dat ſy hem ſedert niet weer ſagen, Hudſon, begeerigh om wijder onderſoeck te doen, wierdt daer in door de ſijnen belet; want ſy, niet meer dan voor acht maenden gevictualieert, ſtommelden Hudſon en ſijn Soon in een barckje, met eenige anderen, en met ſlechte voorraet, en, hem dus verlatende, keerden met acht van de hunnen weerom, van de welcken ſy noch vier op een eilant verloren, dien ſy alle de ſchult en miſdaet, tegen Hudſon begaen, te laſten leiden. Hy vondt de Straet, die naer ſijn naem *de Straet van Hudſon* genoemt is, op 63. graden voorby 't landt, dat ſy met de naem van nieu Engelandt genoemt hebben. Zy vonden in deſe Zee groote diepten, en ſware vloet en ebben, in voegen dat eenige meenden dat ſy in *de Straet van Anian*, en op de wegh naer *Japon* waren. Zy hadden *Hudſon*, van de welck men niet weet waer hy met de ſijnen gebleven is, ſijn geſchriften en daghtekeningen afgenomen, en mee in Engelant gebracht, 't welk den Engelſchen vveer nieuwe hope gaf om deſe wegh vvijder op te ſoecken; gelijck ſy zedert in 't jaer 1623. en 24. weer aengevangen hebben, de deurtocht naer 't noorden

Reis van Thomas Edgey en Willem Baſin.

onder ſeker *Thomas Edgey* en *Willem Baſin* te verſoecken, en tot over de 80. graden deurdrongen, daer ſy eenige nieuwe eilanden vonden, doch ſonder beter uitgangh, dan de voorgaenden, te verkrijgen.

Dewijl vvy hier de pogingen der Engelſchen om naer 't zuiden en noorden nieuwe landen op te ſoecken, en ſoo hun ſaecken te vorderen, verhaelt hebben, ſoo ſullen vvy, eer wy tot onſe Nederlanders komen, noch eenigen, door de Deenen aengevangen, daer by voegen. *Chriſtiaen* de vierde, Koningh van Denemarcken, het oogh op *Groenlandt* ('t welck hem meeſt ter herten gingh) geworpen hebbende, onboodt uit Engelandt ſeker ervaren Kapitein en Zeeman, die vermaert vvas voor goede kennis van deſe vaert te hebben. Hy maeckte hier toe drie ſchepen ghereet,

Reis van Gotske Lindenau.

onder 't beleit van *Gotske Lindenau*, Deenſche Admirael, die met d'eerſte warmte van het jaer 1605. uit de *Zont* vertrock. Deſe drie ſchepen voeren eenige tijdt met malkander; maer toen d'Engelſche Kapitein op de hooghte, die hy ſocht, gekomen was, nam hy, uit vrees van 't Ys, ſijn cours Zuidtweſt aen, om ghemackelijcker, en met minder gevaer aen *Groenlant* te komen. Maer de Deenſche Admirael, ſijn oude kours noortooſt aen volgende, ſcheide van d'Engelſchman, en quam van ſijn zijde alleen in *Groenlandt*. Soo haeſt hy het ancker had laten vallen, ſprongh een groote menighte van Wilden, die hem van verre hadden ſien komen, in hun ſchuitjes, en quamen by hem in ſijn ſchip. Hy ontfingh hen vriendelijck, en gaf hen goede wijn te drincken. Maer de Wilden, geen ſmaek daer in hebbende, maeckten een lelijck gelaet, terwijl ſy droncken. Zy ſagen vet van Walviſſchen, daer ſy om vraeghden, en ſy droncken 't met groote potten graeg in. Deſe Wilden hadden vellen van voſſen, beeren en zeekalven meegebracht, en een groot getal van koſtelijcke hoornen, die ſy tegen naelden, meſſen, ſpiegels, kleerhaken, en andere diergelijcke dingen, van de Deenen ten toon geſtelt verruilden. Zy verwierpen 't gemunt gout en ſilver, dat hen aengeboden vvierdt, en betoonden groote genegentheit tot de werken, die van yzer en ſtael gemaekt waren, en gaven daer voor het koſtelijckſte dat ſy hadden, hun bogen, pijlen, ſchuiten en riemen. *Gotski Lindenau* bleef drie dagen op deſe reede, ſonder datmen weet dat hy aen landt quam, miſſchien om dat de Wilden al te groot van getal, en hem te ſterck waren. Hy vertrok op de vierde dagh, en hield twee van deſe Wilden by hem in 't ſchip, die ſo veel pogingen deden, om uit de handen der Deenen te geraecken, en in Zee te ſpringen, dat men hen binden moeſt. De Wilden, op de Wal ſtaende, en ſiende datmen de hunnen bond, om hen wech te voeren, maekten ſchrickelijck gedruis en vvierpen veel ſteenen en pijlen tegen de Denen, die met de ſcheut van een grof geſchut ruimte onder hen maeckten; en d'Admirael keerde alleen vveer in Denemarken.

d'Engelſche Kapitein, van het ander Deenſch ſchip gevolgt, quam aen Groenlant op 't uitterſte van 't landt, dat naer t weſten ſtreckt, 't welck niet anders, dan de kaep *Farewel* of *Vaerwel* gheweeſt kan hebben. 't Is oock ſeker dat hy in de *Straet Davis* quam, en langhs het landt aen d'ooſtzijde van deſe ſtrant heen voer. Hy ontdeckte daer veel goede havenen, treffelijcke landen, en groote groene vlackten. De Wilden van dit gheweſt handelden met hem, gelijck de Wilden van t ander geweſt met Gotske Lindenau gehandelt hadden. Maer deſen betuyghden veel wantrouwiger en vreeſachtiger te vveſen, want ſoo haeſt ſy met de Denen gehandelt en hun Waren ontfangen hadden, vloden ſy wech met hun ſchuytjes, als of ſy iets geſtolen hadden, en als of men hen naliep. De Denen waren begerigh om aen landt te gaen, in een van deſe havenen, en wapenden ſich daerom. Zy bevonden 't lant, ter plaetſe daer ſy intraden, ſtenigh, en zandigh, gelijk dat van Noorwegen. Zy oordeelden uyt de roock, die ſy in 't lant ſagen opgaen, dat'er zwavelmijnen vvaren, en vonden een groot getal van ſilvermijn-ſtenen, die ſy in Denemarken brachten, daer men noch eenigh ſilver uitkreegh. Deſe Engelſche Kapitein gaf aen de havenen, die hy vondt, Deenſche namen, en maekte voor ſijn vertreck een Kaert van dit lant. Hy dee oock eenige van de Wilden vangen, en, na eenighe tegenſtant der anderen, in ſijn ſchepen brengen, met de welcken hy vveer in Deenmarken keerde. De Koningh, uit deſe reis goede hoop ſcheppende, ſond zedert tot verſcheide reiſen weer andere ſchepen derwaerts, die t'elkens vveerkeerden, ſonder iets, dat gedenkwaerdig is, uit te rechten. Hy dee eindelijk vveer in 't jaer 1619. twee ſchepen, onder 't beleit van de Kapitein

Reis van Ian Monck.

Monk, toeruſten, om deur een enghte en zee, die Amerika van Groenlant ſcheidt, een deurtocht naer *Ooſt Indien* te ſoeken; gelijck te voren d'Engelsman Hudſon oock gepooght had te doen. Deſe Monk vertrok op de 16. van May uit de Zont, met ſijn twee ſchepen, het grootſte met 48 mannen, en 't kleinſte, dat een jacht was, met 16. mannen bemant. Hy quam op de 20. Junius daer aen volgende aen de Kaep *Farewel*, of *Vaerwel*, ſonder twijffel dus genoemt om dat de genen, die voorby deſe kaep zeilen, in een andere vvereldt ſchijnen te trecken. Hy, aen deſe Kaep gekomen, koos de ſtreeck van Weſt ten Noorden, om in de Straet van Hudſon te komen, en ontmoette een groote menighte van ſchoſſen ys, die hy ontweeck, om dat hy in de volle Zee vvas. Hy verhaelt dat in de nacht op de 8 Julius, terwijl hy op deſe zee vvas, ſulck een dicke miſt, en ſoo groote koude rees, dat ſijn touwerck met lange keghels ys behanghen vvaren, en dit ſoo hart en dicht op malkander, dat ſy het niet konden ghebruicken; en oock dat'er in de volgende dagh te drie uren na de middagh tot aen d ondergangh van de Son, ſulck een brandende hitte ontſtont, dat ſy ſich tot op hun hemt moeſten uitkleeden, om dat ſy hun klederen niet konden lijden. Hy quam in de Straet van Hudſon, die hy, naer de naem des Koninghs van Deenmarcken, *Chriſti-*

aens Straets noemde. Hy quam aen een eilandt, aen de kuſt van Groenlandt gelegen, en ſondt eenighen uit, om dit landt op te doen, die hem bootſchapten dat ſy voetſtappen van menſchen hadden geſien, maer geen menſchen. Des anderen daeghs ontmoeten ſy een menighte van Wilden, die, van de Denen verbaeſt, hun wapenen achter een hoop ſtenen, niet verre van daer, verborgen. Zy quamen daer na weer nader by, en groetten de Denen weer, die hun eerſt gegroet hadden, en hielden ſich echter ſorghvuldiglijck tuſſchen de Denen, en de plaets, daer hun wapenen waren, die in bogen, pijlkoockers, en pijlen beſtonden, van de welken de Denen ſich echter behendighlijck meeſter maeckten. De Wilden, om hun verlies mistrooſtigh, baden en ſmeeckten de Denen met gebaer van gebeden en onderſtellingen, om hun wapenen weer te hebben, en betuighden met hun mijnen dat ſy alleenlijck van hun jacht leefden, en dat deſe wapenen hun leefmiddelen waren. De Denen gaven hen hun wapenen weer; en de Wilden vielen toen op hun knijen, om hen van ſoo groot een jonſt te bedancken. Na dat ſy malkander, yder met het geen, dat hy had, beſchoncken hadden, vertrock Monck van dit Eilandt, en pooghde ſijn reis te vervorderen. Maer hy was, uit oorſaeck van 't ys, gedwongen weer in de ſelfde haven te lopen, daer hy, hoe groote moeite hy dee, niemant van d'Eilanders te ſien kon komen. Hy vingh een groote meenighte van Voſſen op dit Eilant, 't welck hy *Reinſont*, dat is de *Voſſenzee* noemde, en aen de haven, daer hy aenquam, gaf hy de naem van *Monkenes*. Hy plante in dit Eilant, op 61. graden en 20. minuten gelegen, de naem en 't wapen des Koninghs van Deenmarcken ſijn meeſter, en, van daer geſeilt, liep ſoo groot gevaer door de geweldige ſtormen, en door het ſtoten van de ſchoſſen ys, dat hy ſich naeuwelijcks tuſſchen twee eilanden kon beſchutten, ſchoon hy alle ſijn anckers uitgeworpen, en ſijn ſchepen noch met touwen aen 't lant vaſt gemaeckt had, daer ſy by ebbe droog ſaten, en de vloet bracht hen daer ſoo veel ys mee, dat ſy daer 't uitterſte gevaer moeſten uitſtaen. Zy ſagen geen menſchen op deſe twee eilanden, maer wel ſpeuren en blijckelijcke teeckenen van dat'er menſchen waren, of geweeſt hadden. By deſe twee waren noch andere eilanden, ongetwijffelt bewoont; maer de Deenen konden, uit oorſaeck van d'ongenaeckbaerheidt, daer niet aen komen. Monck noemde de Straet, daer hy aen quam; *Hazezont*, dat is *Haze Straet*, om de groote menighte van hazen die hy daer vond. Hy, van deſe eilanden vertrocken, quam aen de zuidtkuſt van *Chriſtiaensſtraet*, 't welck de kuſt van *Amerika* is, en vond aen de noortweſt zijde een groot Eilant, dat hy *Sneeulant* noemde, om dat het met ſneeu bedeckt was. Hy quam uit deſe Straet in *Hudſonszee*, aen de welke hy de naem veranderde, gelijk hy oock de naem van *Hudſonsſtraet* verandert had, en gaf haer twee voor een. Hy noemde het deel van deſe zee, dat naer America ſtrekt, de *Nieuwe Zee*, en 't ander deel *Chriſtiaens Zee*, dat naer Groenlant ſtreckt, indien men deſe kuſt Groenlandt mach noemen. Hy zeilde al voort tot op 63. graden en twintigh minuten, daer hy door 't ys geſtuit wierdt, en verplicht was, aen de kuſt van Groenlandt t'overwinteren in een haeven, die hy *Monks Winterhaven* noemde; en hy noemde dit geheel geweſt *Nieu Deenmarcken*. Hy, op de ſevende van September in deſe haven ghekomen, verfriſchte ſich met de ſijnen, en bracht ſijn ſchepen in verſekeringh in een haeven, niet verre van d'eerſte. Zijn bootsvolck verſorghde ſich boven al van goede hutten, om tegen het quaet weer van de winter bevrijt te zijn. Deſe haven lagh aen de mont van een rivier, die noch in October niet bevroſen was, ſchoon de Zee in veel plaetſen toelagh. *Monck*, ſich in een Sloep begevende, voer deſe rivier op, om kennis daer af te nemen. Maer hy kon niet wijder, dan omtrent anderhalf mijl verre geraecken, uit oorſaeck van de ſtenen, die haer ſtopten. Hy nam dieshalven een deel ſoldaten en bootsgheſellen mee, en gingh drie of vier mijlen landewaerts in, om menſchen te ſoecken, maer hy vond niemant. Hy, langhs een andere wegh weerkerende, vond een opgerechte en brede ſteen, op de welcke een beelt geſchildert was, dat de duivel met ſijn claeuwen en hoornen vertoonde, en daer by een autaer, met koolen daer op, gelijck hy op verſcheide andere plaetſen ook vond, ſonder echter menſchen te ſien, maer wel hun ſpeuren en merckteeckenen, daer uit hy giſte dat zy by deſe autaers vergaderden, en daer offerden. Hy, door 't boſch gaende, ſagh veel bomen, met ghereetſchap van yzer en ſtael afgeſneden, en vond oock honden, die ghebreidelt of gehalſtert waren met banden van hout. Maer 't geen, 't welck hem meeſt in 't geloof verſterckte van dat dit landt ſijn inwoonders had, was dat hy mercken en blijcken van hutten ſagh, die in verſcheide plaetſen opgerecht hadden gheweeſt, en der oock veel ſtucken van vellen van beren, wolven, herten, geiten, honden en walruſſen vond, die tot deckſels hadden verſtreckt, 't welck oogenſchijnelijck te kennen gaf dat deſe volcken gelijck de Scythen leefden, en ſich naer de wijſe der Lappen legerden.

De Denen, hun hutten gemaeckt hebbende, verſorgden ſich van hout om ſich te warmen, en van Wiltvangh om t'eten. De winter wiert ondertuſſchen ſoo fel en wreet, dat men ſchoſſen ys vond, die ongelooflijck dick waren. Het bier, de wijn, ja oock de ſuiverſte Spaenſche wijnen, en de ſterkſte brandewijnen bevroſen van boven tot beneden in hun vaten. De banden en hoepen braecken van de vorſt, en de vaten borſten aen ſtucken, ſonder dat het bier en de wijn wech liep, die ſoo vaſt ys geworden waren, datmen met bijlen daer af moeſt hacken, om het te doen ſmelten, en te drincken. De vaten van tin en koper, daer men onverhoeds water in gelaten had, waren 's uchtens geborſten, uit oorſaeck van 't ys. Deſe wrede koude, die de metalen niet ſpaerde, verſchoonde ook niet de menſchen. Deſe arme Denen wierden ſieck, en de ſieckte nam toe met de koude. Zy wierden van een buikloop aengetaſt, die hen niet verliet, tot dat hy hen meegeſleept had. Zy ſtorven d'een by d'ander, en wierden noch ook van de Scheurbuik aengetaſt, die hen de tanden in de mont ſoo los maekte, dat ſy niet konden eeten, als broot, dat in water geweekt was. Hier quam in de maent van May noch de Bloetgang by, en ſoo groote pijn in de zenuwige deelen, dat het ſcheen datmen hen met meſſen ſtack. De genen, die ſtorven, konden niet begraven worden om dat niemant ſoo ſterck was, dat hy hen ter aerde kon brengen. De ſieken, die overig waren, hadden eindelijck oock broot gebrek: ſy dolven dieſhalven in 't ſneeu, daer ſy ſeeker ſlach van braembezyen vonden, die hen eenige tijt voeden en onderhielden. In 't voorjaer quamen weer veel vogelen te voorſchijn, maer ſy konden hen niet vangen, vermits ſy te ſwack waren. Monk ſelf wiert eindelik ook ſiek op de vierde van Junius, en bleef mistrooſtig vier dagen in ſijn hut. De vijfde dagh bevond hy ſich een weinig geſterckt, en ging uit ſijn hut, om ſijn reisbroeders, 't ſy levendigh of doot te ſien. Hy vond niet meer dan twee in 't leven van vierenſeſtig, die hy mee genomen had. Deſe twee bootsgeſellen, verblijd van hun Kapitein levendig op de been te ſien, gingen tot hem, en brachten hem voor hun vuur, daer hy een weinigh bequam. Zy ſpraecken malkander moedt aen, en beſloten te leven, maer wiſten niet waer mee. Zy krabbelden in 't ſneeu, om 't kruit, dat ſy daer onder ſouden vinden, t'eten. Zy vonden, tot hun geluck, ſekere wortelen, die hen tot ſpijs verſtreckten, en hen ſoodanigh verſterckten, dat ſy binnen weinig dagen weer bequamen. 't Ys begon in deſe tijt, die d'achtiende van Junius was, te breken, en ſy viſchten ſchol, voorn en ſalm. Hun viſſchery en hun jacht maeckten hen voort geſont en ſterck, en ſy, weer moed ſcheppende, beſloten te verſoecken of ſy in de ſtaet, daer ſy in vvaren, weer ſoo veel zeen en gevaren ſouden konnen overkomen, om weer in Denemarcken te gheraecken. Het begon in deſe tijdt wat warm te worden, en te regenen, daer uit ſoo groot een menighte van muggen te voorſchijn quam, dat ſy niet wiſten waer ſy ſich ſouden bergen voor hun geſteeck. Zy verlieten hun groot ſchip, en gingen in hun jacht op de ſeſte van Julius. Zy ſeilden uit de haven, daer ſy hun ſchepen voor 't Ys gheberght hadden, en die Monk naer zijn naem *Ian Moncks Baey* noemde. Zy vonden *Chriſtiaens Zee* vol drifys, daer ſy hun Sloep verloren, en ſy konden ſich naeuwelijcks met hun ſchip daer uit redden. Want hun roer brack aen ſtucken, terwijl ſy dat weer maeckten, bonden ſy hun ſchip aen een ysklip, die met de zee heen en weer dreef. Hy geraeckte eindelijck uit dit ys, dat ſmolt, en vondt ſijn Sloep weer, twee daghen na dat hy hem verloren had. De Zee bevroos, en dooide echter t'elkens weer, en was nu toe, en dan open. Hy paſſeerde eindelijck *Chriſtiaens ſtraet*, en quam weer aen de Kaep *Vaerwel*, en dus in de groote zee, daer hy van ſulck een ſware ſtorm aengetaſt vvierdt, dat hy by na gebleven ſou hebben. Want hy en ſijn twee bootſgeſellen waren ſoo moede en afgemat, dat ſy 't op Godts genade lieten drijven. Hun ree brack aen ſtucken, en hun zeil waeide in het water, daer ſy groote moeite deden om het weer te krijgen. De ſtorm ſtilde eindelijck, en ſy quamen in een haven van Noorwegen, daer ſy aen ancker lagen op een ſtuck van een ancker dat ſy noch over behouden hadden, en meenden dat ſy alles verwonnen hadden. Maer een felle ſtorm overviel hen in deſe haven met ſoo groot gewelt, dat ſy noit in grooter gevaer van te vergaen waren. Sy bergden ſich geluckiglijck in een plaets, daer d'anderen gemenelijck vergaen, daer ſy een be-

beſchuttingh tuſſchen de klippen vonden. Zy, nae de ſtorm, van daer gezeilt quamen eenige dagen daer na met hun jacht in Deenmarcken. *Monck* gaf reeckeningh van ſijn reis aen de Koningh ſijn meeſter, die hem ontſing gelijck een man die men verloren geacht heeft.

De Hollanders en Zeeuwen, niet min dapper en ſchrander dan de andere volcken, al te voren groote handel op Franckrijck, Spanjen, Engelandt, Duitslant, en de geheele Ooſt-zee deur dryvende, jae tot aen 't einde van de Middelantſche Zee, hebben oock eindelick gepooght de zee naer Indien naer 't Zuiden en Noorden t'openen, en eerſtelick aengevangen in het jaer 1594. de deurtocht derwaerts langhs het Noorden te verſoecken. Zy ſonden dieſhalven noordtwaerts een ſchip van Amſterdam, met een jacht, onder *Willem Barentſz.* een uit Zeelant, en een van Enckhuiſen. De Amſterdammers namen hun ſtreeck hooger op tot 77 graden naer de *Noortpool*, en niets uitgerecht hebbende, keerden weêrom, vermits het volck onwilligh was. De twee andere ſchepen, verſcheide eilanden ghevonden hebbende, quamen eindelijck aen een Straet, die ſy bequaem vonden om met groote en kleine ſchepen te bezeilen. Zy zeilden deur deſe Straet, die ſy vijf of ſes mijlen langh vonden, en quamen in een grooter, vvijder en warmer zee, daer ſy 't ys ſagen ſmelten, en geraeckten ſoo aen de kuſten van *Tartarien*, omtrent de Rivier *Oby*, daer ſy eilanden, volck en vruchtbare landen vonden. Sy noemden deſe deurvaert *de Straet van Naſſau*, en, gheen order hebbende, om voort te varen, keerden weerom, ſich voorſtaen latende dat ſy dus wel deurgeraeckt ſouden hebben. De Staten hier door moed ſcheppende, ſonden in 't volgende jaer weer ſeven ſchepen derwaerts, die, daer ghekomen, ſoo veel ys in de vveegh vonden, dat ſy onverricht weerkeeren moeſten. Sy hebben echter ten dardemael deſe reis hervat met twee ſchepen onder *Iacob van Heemskerck*, als Schipper, en de voorghenoemde *Willem Barentſz.* als opper Stierman op 't een ſchip, en op 't ander *Ian Corneliſz. Rijp*, ſy ſeilden noortwaerts tot op 80. graden 11. minuten, daer ſy een nieuw lant vonden, 't welck ſy achten *Groenlandt* te vveſen, daer ſy kruydt en gras, en gras-etende beeſten vonden. Sy ſeilden van daer weer te rugh naer 't *Beren Eilant*, daer deſe twee ſchepen van malkander ſcheiden; en Ian Corneliſz. ſeilde weer tot op 80. graden, vermits hy daer deurgangh meende te vinden, maer hy moeſt vveer naer huis keeren, ſonder iets anders uitgerecht te hebben. Het ander ſchip, onder Jacob Heemskerck en Willem Barentſz, ſeilde naer *Nova Zembla*, daer ſy noordewaerts by langhs voeren tot aen een eilandt, dat ſy *Oranje* noemden, op 77. graden, gelegen. Sy ſeilden van daer zuidwaerts om de hoeck, en vonden daer ſoo veel ys, dat ſy deſe geweſten niet verder konden ontdecken. Sy voeren in een plaets, *d'Ysboeck* genaemt, aen landt, daer het ſchip ſoo van het ys becinghelt wierdt, dat ſy gedwongen waren daer t'overwinteren. Sy bouwden dieshalven daer een huis van 't hout, dat ſy aen de zeekant vonden gedreven, daer ſy uit het ſchip alles in brachten, 't welck ſy oordeelden tot hun overwinteringh dienſtig te zijn. Sy bleven daer de geheele winter over; en hadden tegen veel ongemacken, die hen over quamen, te ſtrijden. want de koude was daer ſoo groot, dat de vvanden van 't huis, daer deſe 13. of 14. mannen in waren, duimen dick van de vochtigheit des adems bevroſen vvaren, en daer by vvierden ſy oock van veel groote witte Beeren geplaecht, die verſcheiden van hun volck verſlonden. Zy ſagen daer oock vvitte voſſen, die ſy vingen, en die aen hen tot leckere ſpijs verſtreckten. Zy moeſten daer tot op de 22. Iunius blijven, en toen voeren ſy vveer van daer met twee groote boten, die ſy toegeſtelt hadden, en quamen, na dat ſy veel gevaer in deſe ſchuiten uitgeſtaen hadden, op de tweede October binnen Cola daer ſy hun ander ſchip van Ian Corneliſz. vonden, 't welck toen alree een reis is Hollant gedaen had; met het welck ſy weer in het Vaderlant quamen, na dat ſy Willem Barentſz. op de reis verloren hadden.

Eerſte reis van Willem Barentſz. nae 't Noorden.

Straet van Naſſau.

Tweede reis van Willem Barentſz.

Derde reis van Willem Barentſz.

Maer hun reiſen ooſtwaerts naer *d' Indien* waren niet ſoo rampſpoedigh, want ſy, in 't jaer 1594. voor d'eerſte mael vier ſchepen toeruſtende, ſonden die door de groote Noortzee voorby *Guinea* en *de Kaep de Bone Eſperance* naer *d'Ooſterſche Indien*, daer ſy, met d'Inwoonders gehandelt hebbende, wel geladen vveer t'huis keerden, en dus de gront leiden om een vaſte Compagnie op te rechten, die noch tot heden in deſe vaert volharden, en ſeer machtigh gheworden zijn. *Sebaldus de Waert* is in 't jaer 1598. met vijf ſchepen uit Hollant geſeilt, om weſtwaerts deur de *Straet van Magellanus* naer *Indien*, en ſoo de geheele Aerdkloot om te zeilen: maer hy, langh in de voorgenoemde Straet geſuckelt hebbende, en van ſijn andere ſchepen afgedwaelt, was eindelijck gedwongen vruchteloos vveerom te keeren. Hy wierdt van *Olivier van Noort* ghevolght, die, met vier ſchepen het ſpeur van Magellanus, Draeck en Candiſch, gevolght hebbende, alleen weer t'huis keerde, na dat hy vvel 32. ſchepen, en twee galjoenen verdelght, en ſelf oock in groot gevaer geweeſt had. Eenige jaren daer na, te vveten in 't jaer 1614. heeſt *Ioris van Spilbergen* de ſelfde reis deur de *Straet van Magellanus* beſtaen, en is, na dat hy in de Zuidzee aen d'Amerikaenſche Kuſt, veel dappere daden bedreven had, deſe groote zee overgeſteken, en dus van achter in d'Ooſtindiſche Eilanden gekomen. Ter ſelfde tijt zijn *Willem Schoutten* en *Iacob le Maire* oock met twee ſchepen uit Teſſel gelopen, en hebben voorby de Straet van Magellanus zuidtwaert aenzeilende, tot op ſes of ſeven en vijftigh graden, daer een nieuwe Straet gevonden, die ſeer kort, en ten opſicht van d'ander, ſeer gemackelijck om deur te komen was. Zy noemden 't landt aen de Noortzijde *Mauritz van Naſſou*, en 't lant aen de Zuidzijde *Staten landt*. en deſe nieuwe deurvaert *de Straet van le Maire*, en, een wijl langhs de Kuſt van Chili gheſeilt hebbende, voeren eindelijck deur de Zuidzee, daer ſy veel nieuwe eilanden ontdekten, naer *Ooſtindien*, daer ſy van d'overſten der Nederlandtſche Compagnie aengehouden wierden. De Staten, verſtaende dat'er naer 't zuiden deſe nieuwe Straet ghevonden was, ſonden in het jaar 1623. derwaerts *Iaques l'Heremite* als Admirael, en *Geen Hugen Schapenham* als Vies-Admirael, met elf ſchepen, om den Spanjaert in Peru afbreuck te doen, en daer eenighe vaſtigheden te veroveren. Sy, de *Straet le Maire* deurgeraeckt, zeilden langs de kuſten van *Chili*, *Peru*, en *Lima*, daer l'Heremite van ſieckte ſtorf. *Schapenham*, in des ſelfs plaets geſtelt, volhardde in ſijn cours naer nieu *Spanjen*, en *Accapulco*, en, niet tot ſijn voornemen komen konnende, nam ſijn cours ooſtwaerts deur de Zuidzee, naer d'eilanden van *Ooſtindien*, en, van daer naer 't Vaderlant varende, ſtorf onder weegh. Maer d'Admirael *Brouwer*, over eenige jaren uit Braſil naer de kuſt van *Chili* zeilende, vondt een heel open zee, ſonder eenigh belemmeringh, en voer dus naer *Chili*, in welcke reis hy oock ſtorf.

Reis naer Ooſt-Indien.

Reis van Sebaldus de Waerd,

van Olivier van Noort,

van Ioris Spilbergen.

van le Maire,

van Iaques l'Heremite,

en van Brouwer.

Daer ſiet ghy in 't gros, het geen, dat d'ontdeckingh der landen ter zee, ſoo van d'Ouden als Nieuwen, aengaet; en de genen, die meerder omſtandigheden daer af begeert te weten, keeren ſich tot de Vojagien, die daer af beſchreven zijn, en zy, die by de Kaerten van deſe Zee-Atlas of Water-werelt naeukeurigh naſiende, ſullen, gelijck ick vertrouw, hun vernoegingh vinden.

E Y N D E.

Regiſter der Caerten van de Zee Atlas.

NOVA TOTIUS TERRARUM ORBIS TABULA AUCTORE F. DE WIT.

AER.

IGNIS.

POLUS ARCTICUS.

POLUS ANTARCTICUS.

AMERICA SEPTENTRIONALIS

MAR DEL NORT

Circulus Arcticus

Tropicus Cancri

MAR DEL ZUR

Circulus Æquinoctialis

Tropicus Capricorni

MARE PACIFICUM

AMERICA MERIDIONALIS

OCEANUS PERUVIENSIS

Fretum Magellanicum

Circulus Antarcticus

AUSTRALIA INCOGNITA

MARE ATLANTICUM

OCEANUS ÆTHIOPICUS

MARE TARTARICUM

OCEANUS CHINENSIS

MAR DI INDIA

HOLLANDIA NOVA

S. Lazari

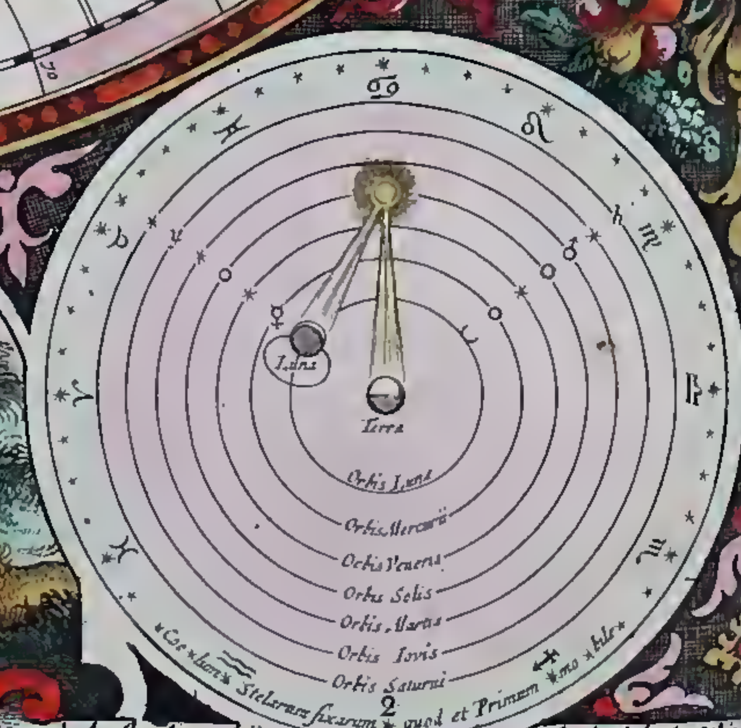
POLUS SEPTENTRIONALIS.

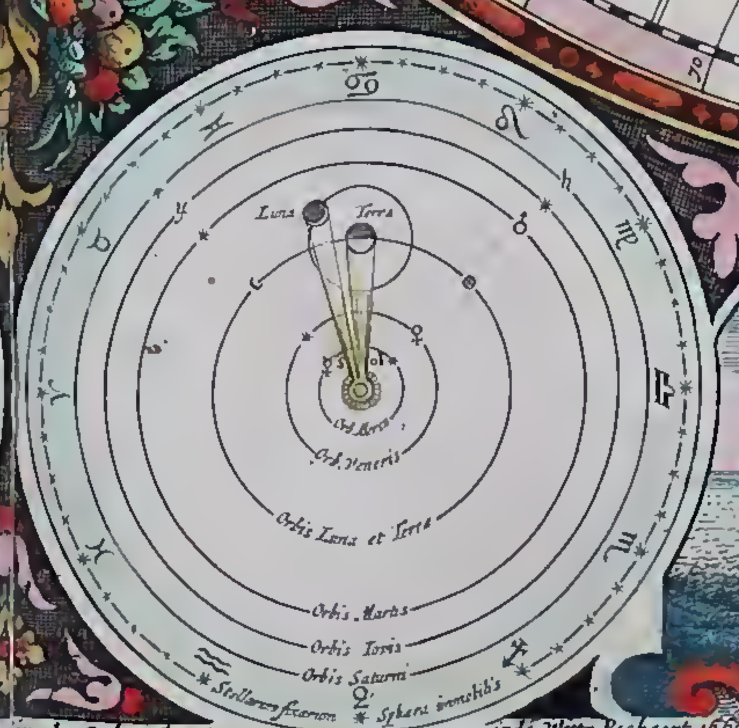
POLUS MERIDIONALIS.

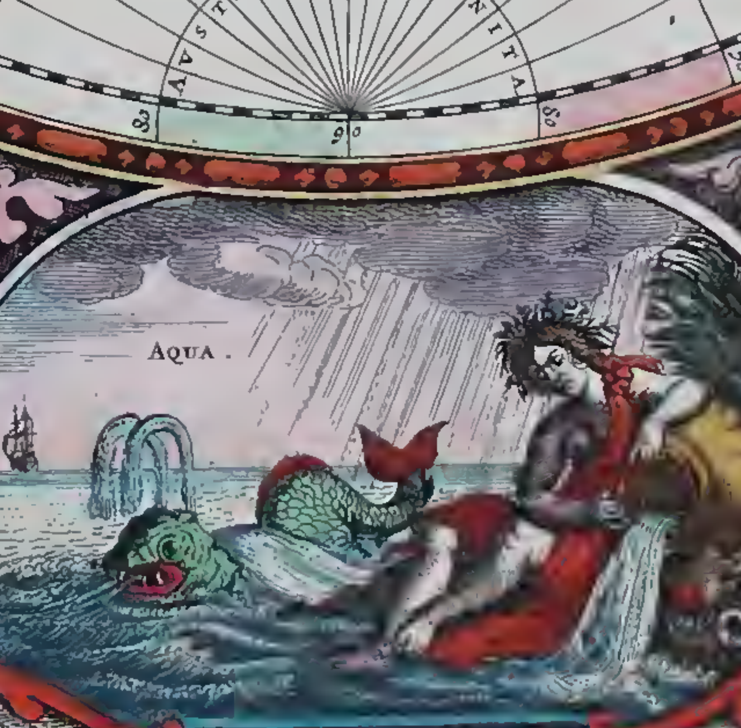
Systema Mundi juxta mentem Claudii Ptolemaei Alexand.

Genuinum Mundi Systema secundum N. Copernici hypothesin.

TERRA

t' Amsterdam by Frederick de Wit in de Calverstraet inde Witte Paskaert, 1660

2

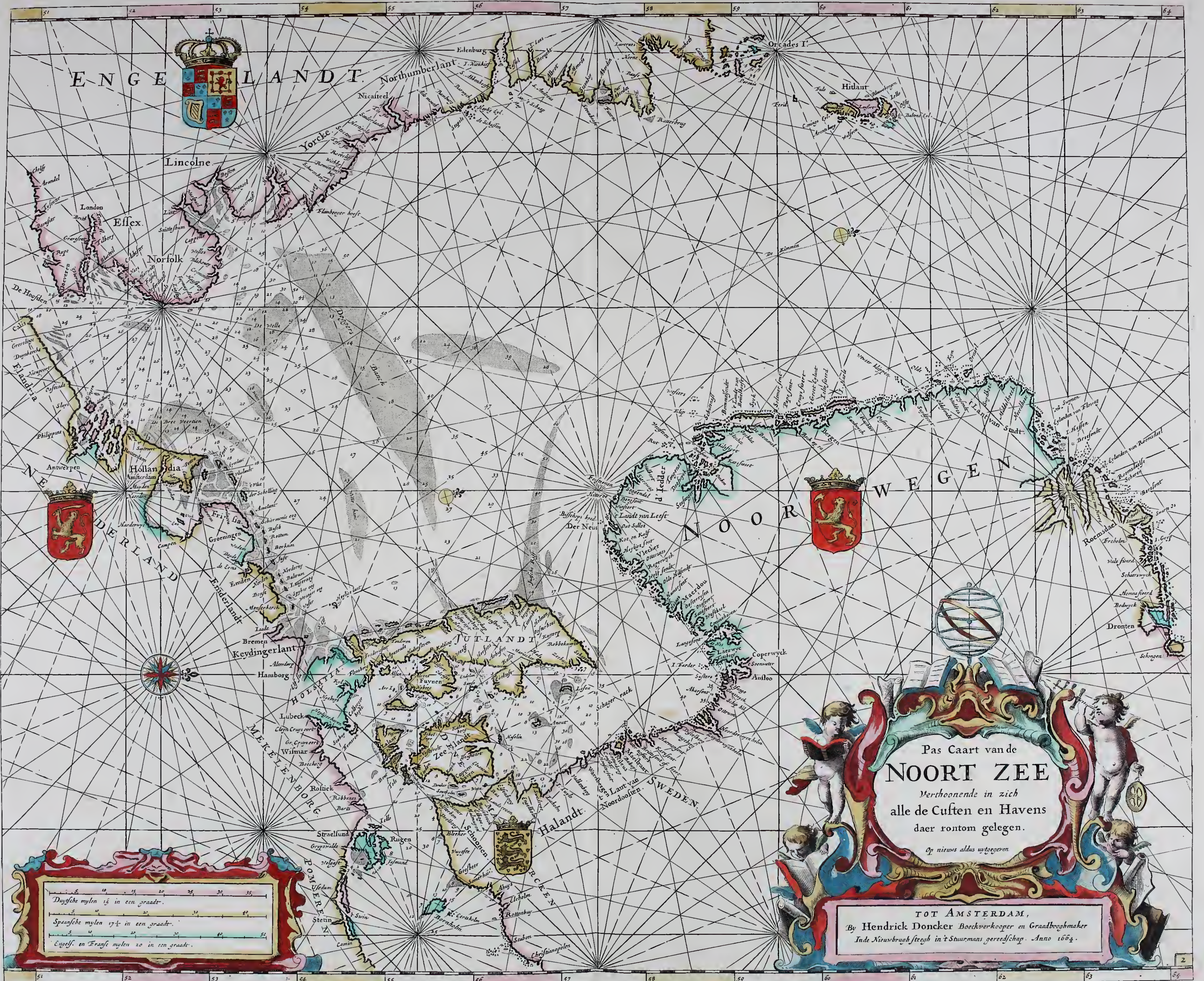

Pas-kaart van
EUROPA
met een gedeelte van de kust van
Africa tot aen Cabo verde.
Tot Amsterdam,
By Hendrick Doncker inde Nieubrug-
steegh. Ao. 1665.
OCEANUS OCCIDENTALIS
AFRICÆ PARS
BARBARIA
Marocco
Genehoe
EUROPA
HISPANGIEN
VRANCKRYCK
DUYTSCH LANDT
Engeland
Schotland
Yrlandt
Noorwegen
SWEDEN
LAPLAND
RUSSIA
YSLAND
GROENLAND
Spitsbergen
Nova Zemla
Sardinia
Sicilia
DALMATIA
Duytsche mylen 15 in een Graedt.
Spaensche mylen 17½ in een Graedt.
Engelse en Franse mylen 20 in een Graedt.

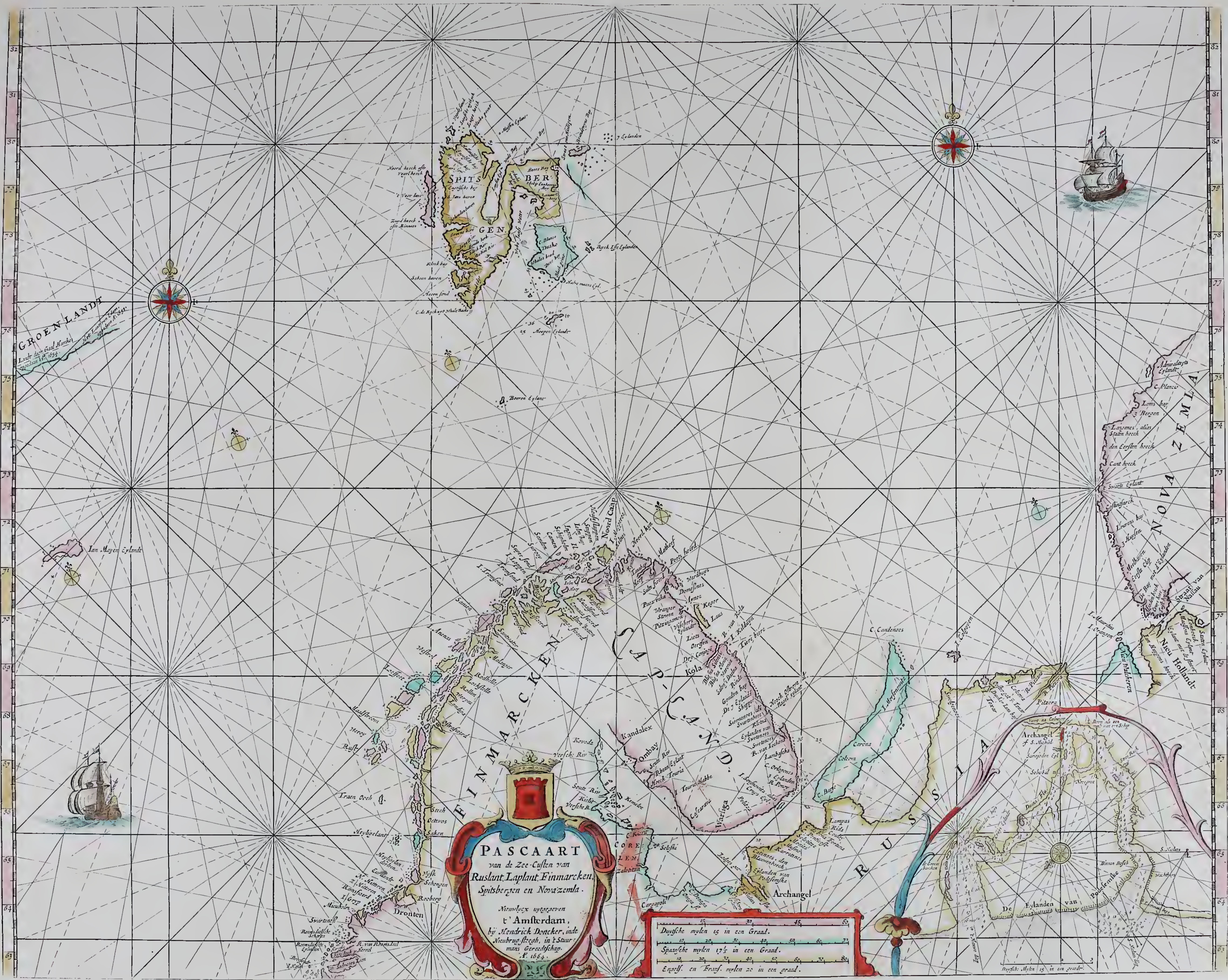
Pas Caart van de
ZUYDER-ZEE
Texel, ende Vlie-ſtroom, als
mede 't Amelander gat.
t'Amſterdam,
By Hendrick Doncker inde Nieuwbrugh-
ſteegh in 't Stuurmans gereedſchap. 1664.
Duytſche Mylen 15 in een graadt
Spaanſche mylen 17½ in een graadt
Engelſe en Franſe mylen 20 in een graadt
Sommige namen in t Vlie met
letters aengetekent.
a. de Jetting.
b. Voor de ſloot.
c. 't Robbegat.
d. noordt Jetting.
e. Kees heeck.
f. Dominicus off
Meinſen plaet.
Hobrert
VRIESLANDT
HOLLANDT
Ame
lant
Der
Schelling
Vlie-
landt
Texel
Wierin
gen
Bree ſandt
Val van Urck
Franiker
Harlingen
Bolſwaert
Worcum
Hinlopen
Stave
ren
Lemmer
Kuinder
Blanckenham
Block zyl
Swartesluys
Genemuyden
Campen
Elburgh
Urck
Ens
Emmeloort
Enchuyſen
Medenblick
Hoorn
't Hoornicker Hop
Scaerdam
Edam
Marcken
Monnickedam
Amſterdam
Muyden
Naarden
Diemen
Den Abdt
Everlant
De Helder
3

Pas-Caert van
Texel tot aen de Hoofden,
Vertoonende de Zee-Custen van Vrieslant, Hollant, Zeelant, Vlaenderen, en de Oost Kust van Engeland, als mede hoemen alle de selve Kusten en Havens uyt der Zee sal aendoen.
T'AMSTERDAM.
By Hendrick Doncker Boekverkoper en Graadbooghmaker, in de Nieubrugsteegh In 't Stuurmans gereetschap.
Duytsche mylen 15 in een graed.
Spaensche mylen 17½ in een graed.
Engelse en Franse mylen 20 in een graed.
ENGELAND
HOLLANDT.
VRIES LANDT.
ZEE LANDT.
VLAENDEREN
KENT
De Hoofden
De Bree Veerthien
Texel
Wieringen
Amsterdam
Haerlem
Edam
Hoorn
Enckhuysen
Medenblick
Harlingen
Franiker
Bolswart
Staveren
Kampen
Harderwyck
Elburgh
Amersfoort
Naerden
Gravenhage
Delft
Rotterdam
Den Briel
Goeree
Antwerpen
Middelburg
Vlissingen
Sluys
Brugge
Oostende
Nieupoort
Duynkercke
Grevelingen
Cales
Doveren
Harwits
Colchester
Iarmuyen
Ipswich water
Amelant
Der Schelling
Vlielant

Pas Caart van de
NOORT ZEE
Verthoonende in zich
alle de Custen en Havens
daer rontom gelegen.
Op nieuws aldus uytgegeven
TOT AMSTERDAM,
By Hendrick Doncker Boeckverkooper en Graadbooghmaker
Inde Nieuwbrugh steegh in 't Stuurmans gereedschap. Anno 1664.
Duytsche mylen 15 in een graadt.
Spaansche mylen 17½ in een graadt.
Engelse en Franse mylen 20 in een graadt.
ENGELANDT
NOORWEGEN
NEDERLAND
JUTLANDT
SWEDEN
Orcades I.
Hitlant
Northumberlant
Yorcke
Lincolne
Essex
Norfolk
London
Flandria
Antwerpen
Hollandia
Amsterdam
Frisia
Groeningen
Emden
Enderlant
Bremen
Keydingerlant
Hamborg
HOLSATIA
Lubeck
Wismar
MEKELENBORG
Rostock
Straelsund
Rugen
POMEREN
Stetin
Fuynen
Zee-landt
Schoonen
Halandt
Ansloo
Coperwyck
Der Neus
Roemsdael
Dronten
Lant van Stadt

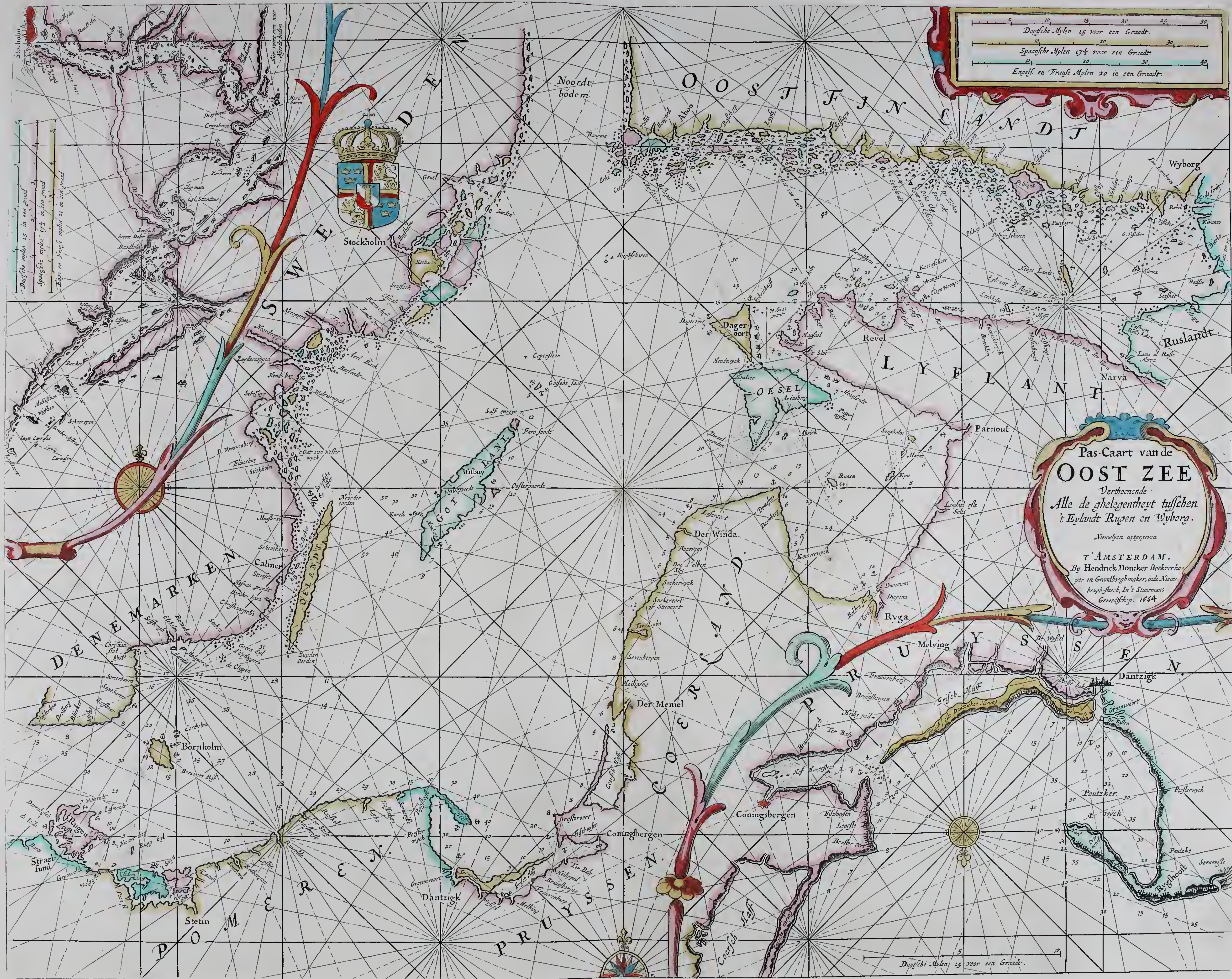

PASCAART
van de Zee-Custen van
Ruslant, Laplant, Finmarcken,
Spitsbergen en Nova'zemla.
Nieuwlycx uytgegeven
t'Amsterdam,
by Hendrick Doncker, inde
Nieubrug-steegh, in 't Stuur:
mans Gereedtschap.
A°. 1664.
Duytsche mylen 15 in een Graad.
Spaansche mylen 17½ in een Graad.
Engelf. en Franf. mylen 20 in een graad.
GROENLANDT
SPITS BER GEN
Beeren Eylant
Ian Mayen Eylandt
FINMARCKEN
LAP-LAND
RUSSIA
NOVA ZEMLA
CORE LEN
Noord Caap
Kola
Kandalex
Archangel
Dronten
Cargapoli
Selefski
Zalotitza
C. Candenoes
Pitzora
Neu Hollandt
De Eylanden van Pouftenfee

De Custen van Noorwegen Finmarken Laplandt Spitsbergen, Ian Mayen Eylandt, Yslandt, als mede Hitlandt en een gedeelte van Schotlandt.
t'Amsterdam.
By Hendrick Doncker Boeckverkoper Inde Nieubrugsteeg.
GROENLANDT.
't Lant van Broer Ruys opgedaen Anno 1655
Baey door Gaal Hamkes op gedaen in't Iaer 1654.
Het Landt van Edam opgedaen A°. 1655
YSLANDT
Ian Mayen Eylandt
Beeren berg
Enckhuyser Eylandt
Hitlandt
SCHOTLAND
SPITS BERGEN
Beeren Eylandt
Noord Caap
R. van Kola
NOORWEGEN
FINNMARCKEN
LAPLAND
Anslo
Dogger Banck
5 10 20 30 40 50 60 70 80
Duytsche mylen 15 in een graadt
5 10 20 30 40 50 60 70 80 90
Spaensche mylen 17½ in een graadt
5 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100
Engels: en Frans: mylen 20 in een graadt

Pascaerte van
GROENLANDT,
Yslandt, Straet Davids en Ian Mayen Eylant,
hoemen de selvige van Hitlant- en de Noord kusten
van Schotlandt en Yrlandt beseylen mach.
GEDRUCKT T'AMSTERDAM,
By Hendrick Doncker Boekverkoper en
Graadboogmaker, inde Nieubrughsteegh.
AMERI
CA
GROENLANDT
Straet Davids
Vrouwen Eylanden
Londen Cust
Desolation
Staten hoeck
Mauritius bay
Ian Mayen eylant
YSLANDT
Enchuyser Eylandt
Ferro
Hitlant
Orcades
SCHOTLAND
YRLAND
ENGELANDT
Dublin
Lymerick
Straet Hudson
NOVA
FRANCIA
TERRA
NOVA
Bell Ile
Duytsche Mylen 15 in een Graede.
Spaensche mylen 17½ in een Graede.
Eng. en Fransch mylen 20 in een Graede.

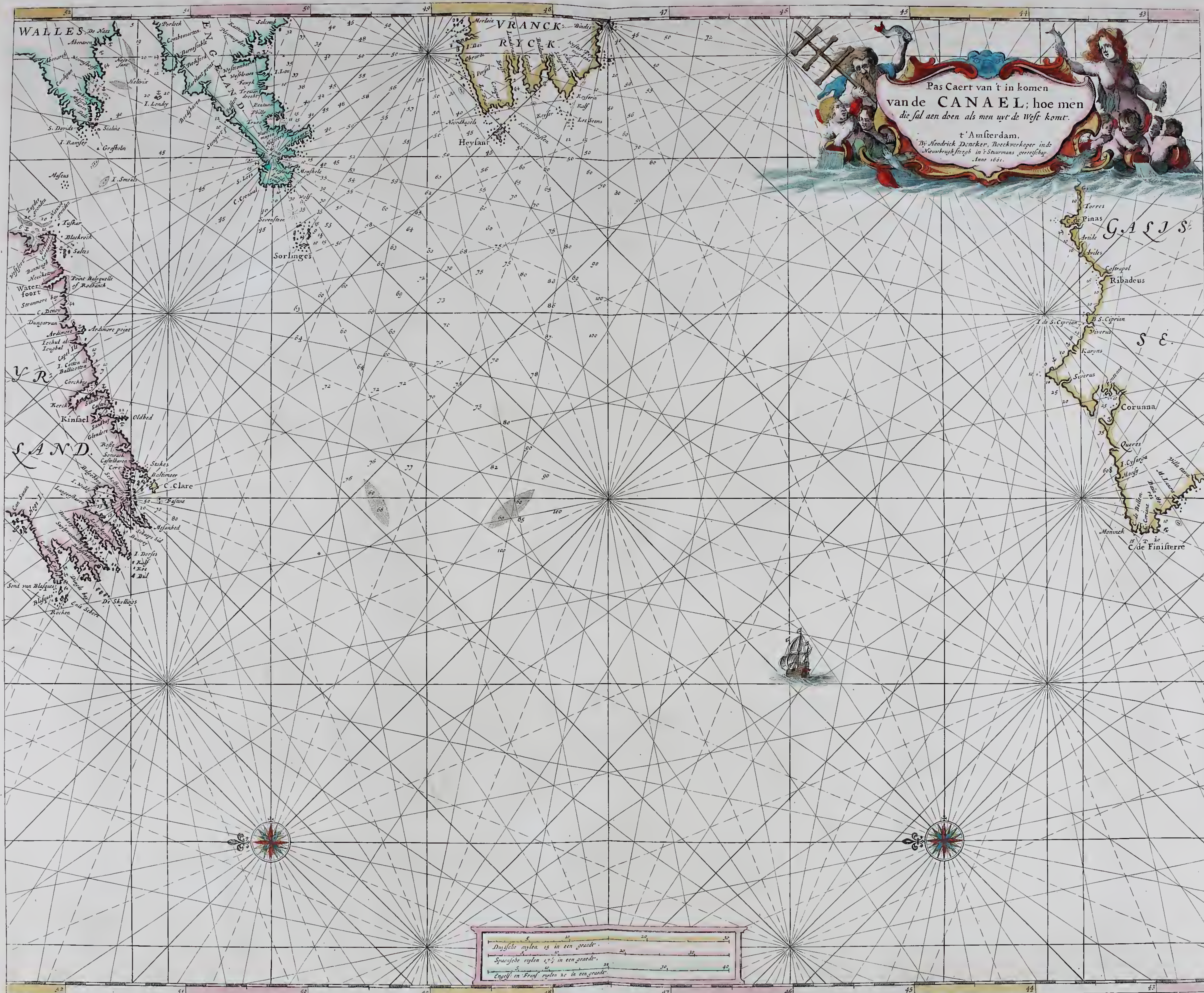

Pas-Caart van de
OOST ZEE
Verthoonende
Alle de ghelegentheyt tusschen
't Eylandt Rugen en Wyborg.
Nieuwlycx uytgegeven
T'AMSTERDAM,
By Hendrick Doncker Boeckverkoper en Graadtboogh maker, inde Nieuwbrugh-steech, In 't Stuurmans Gereedtschap. 1664
Duytsche Mylen 15 voor een Graadt.
Spaansche Mylen 17½ voor een Graadt.
Engels. en Franse Mylen 20 in een Graadt.
SWEDEN
OOST FINLANDT
LYFLANT
DENEMARKEN
POMEREN
PRUYSSEN
COERLANDT
Ruslandt
Stockholm
Noordt bodem
Aboo
Wyborg
Narva
Revel
Dager oort
OESEL
Parnout
Ryga
Der Winda
Der Memel
GOTLANT
Wisbuy
OELANDT
Calmer
Bornholm
Rugen
Strael sund
Stetin
Dantzigk
Coningsbergen
Coerseh Haff
Melving
Pautzker
Duytsche Mylen 15 voor een Graadt.

PAS-CAART
van
'T CANAAL,
vertoonende in 't Geheel
Engelant, Schotlant, Yrlant,
en een gedeelte van Vranckrijk.
Nieuwlyex uytgegeven
T'AMSTERDAM,
Bij Hendrick Doncker, Boekverkooper en Graadbooghmaecker in de Nieuwbrughsteegh in 't Stuurmans Gereedtschap. Anno 1665.
Duytsche mylen 15 in een graadt
Spaensche mylen 17½ in een Graadt
Engelse en Franse mylen 20 in een graadt
YRLAND
Connaugh
Mounster
Leinster
Ulster
SCHOTLANDT
ENGELANDT
Walles
Devonia
Dorchester
Southampton
Sussex
Kent
Essex
Norfolk
Lincolne
Yorcke
Durham
Northumberlant
Londen
Bristou
Chester
Carlisse
Edenborg
Glasgue
Nicastel
Skye
Mula
Yley
Lewys
Orcades I.
Sorlinges
Bretaigne
Normandie
Caux
VRANCK RYCK
S. Malo
Calis
De Hoofden
Galloway
Lymricke
Waterfoort
Dublin
Dery
Anglesey
Sevensteen

PAS CAART
VAN DE
CANAAL
tusschen Engeland
en Vrancrijck.
T'AMSTERDAM,
By Hendrick Doncker, Boeckverkoper en Graatboeckmaecker, In de Nieuwbrugsteegh in't Stuurmans gereedschap A° 1661.
Duytsche mylen 15 in een graedt.
Spaensche mylen 17½ in een graedt.
Engelse en Franse mylen 20 in een graedt.
WALLES
ENGELAND.
ESSEX
KENT.
SUSSEX
SOUTHAMPTON
DORCHESTER.
SOMERSET.
DEVONIA.
CORNWAL
London
Bristol
Doeveren
I. Wicht
Poortlant
Sorlinges
De Hoofden
Cales
Diepe
CAUX
Hable neuf
Caen
NORMANDIE.
Garnzee
Ornay
Sarck
Heyssant
Brest
BRETAIGNE
VRANCRYCK

Paskaarte
om
Achter YRLANT om te Zeylen,
van Hitlant tot aen Heÿßant.
Nieuwlycx uytgegeven
t'Amsterdam, by Hendrick Doncker,
inde Nieuwbrugh steech In 't Stuermans
Gereetschap
Duytsche mylen 15 in een graad
Spaansche mylen 17½ in een graad
Engelse en Franse mylen 20 in een graad
YRLAND
Connaugh
Lein ster
Mounster
Ulster
Lymricke
Galloway
Waterfoort
Dublin
SCHOT LANDT
ENGELAND.
Bristou
Glasgue
Gelisse
Kendall
Lewys
Skye
I. Fero
Hitlant
Orcades I
Rokol
S. Kilda
Sorlinges
BRETAGNE.
S. Malo

Pas Caert van 't in komen
van de CANAEL; hoe men
die sal aen doen als men uyt de West komt.
t'Amsterdam,
By Hendrick Doncker, Boeckverkoper in de
Nieuwbrugh steegh in 't Stuurmans gereetschap.
Anno 1661.
WALLES
ENGELAND
VRANCKRYCK
YRLAND
GALISSE
Sorlinges
Heysant
Kinsael
C. Clare
Waterfoort
Corunna
Ribadeus
C. de Finisterre
Duytsche mylen 15 in een graedt.
Spaensche mylen 17½ in een graedt.
Engelse en Franse mylen 20 in een graedt.

Pas-Caert vande BOCHT van Vranckrijck, Biscajen en Galissen; tusschen Heyssant en C.de Finisterre.

T'AMSTERDAM,
Bij Hendrick Doncker,
Inde Nieuwbrugh steegh, in't
Stuurmans gereetschap. 1661.

VRANCK RIICK.

Heyssant
Rochelle
Isle Oleron
Bourdeaux
Bajona
S. Sebastiaan
Bilbao
Ribadeus
Coronna
Betanzo
C.de Finisterre

B I S C A I A.

G A L I S S I A.

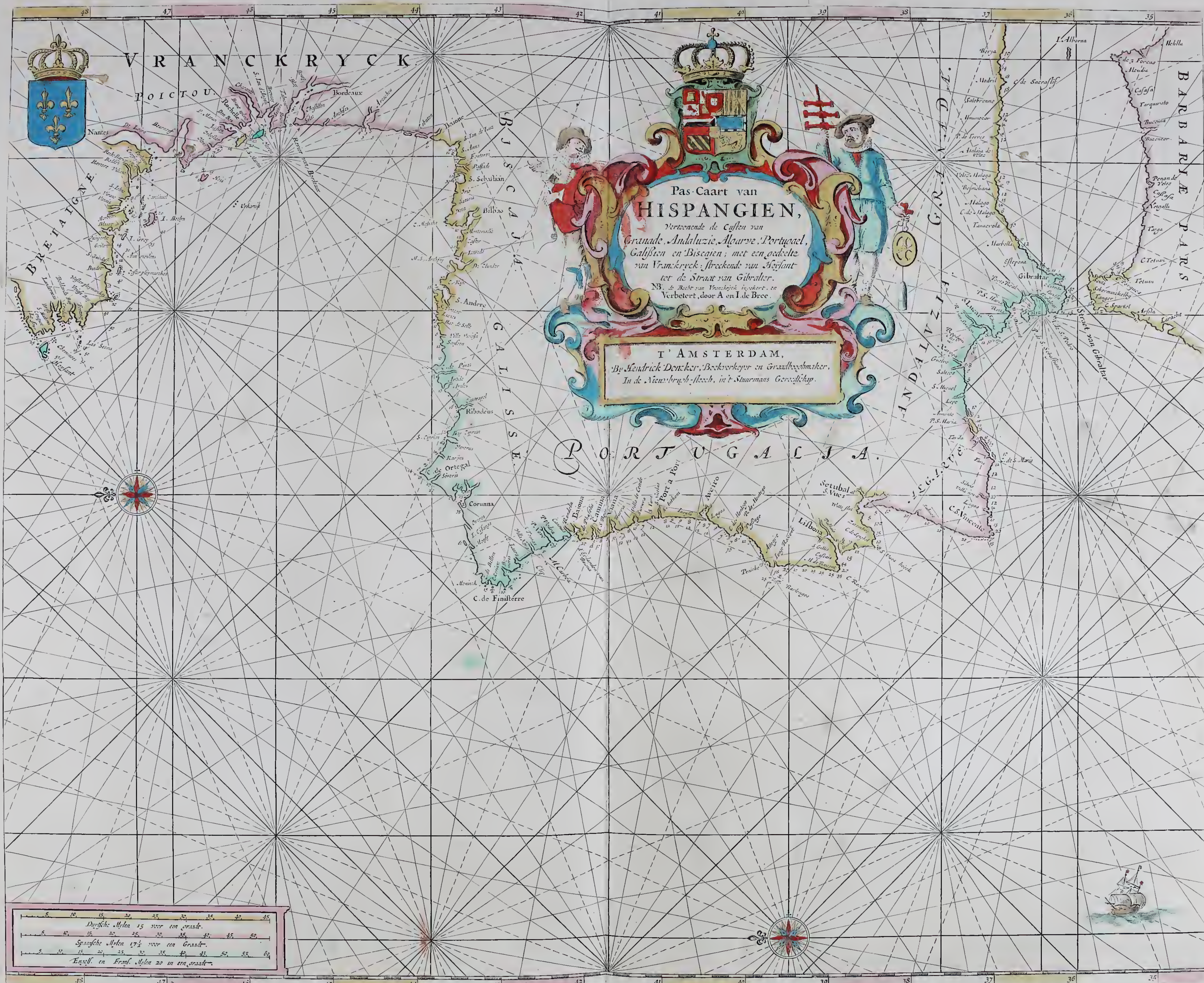

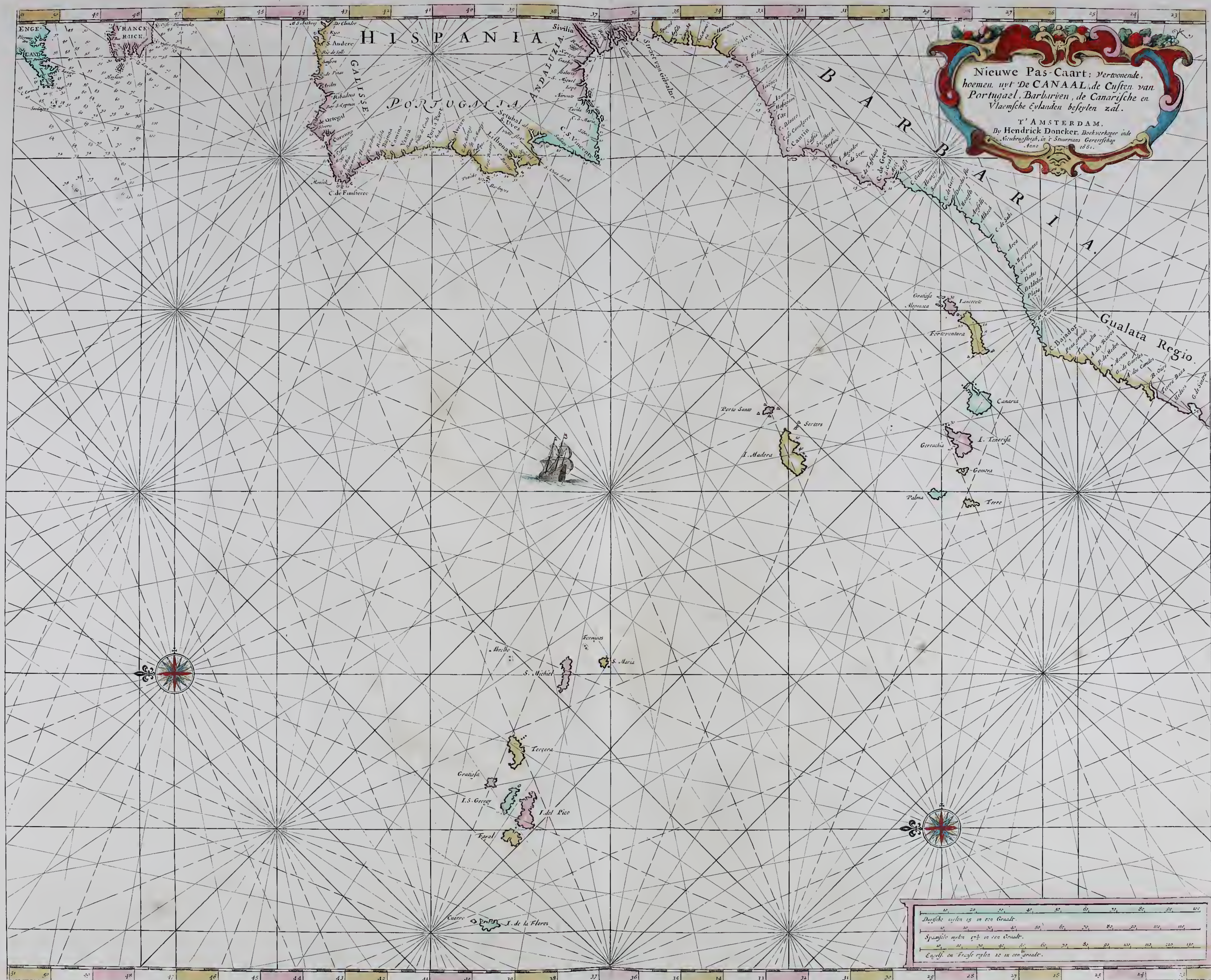
5 10 15 20 25 30
Duytsche mylen 15 in een Graed.

5 10 15 20 25 30 35
Spaensche mylen 17½ in een graed.

5 10 15 20 25 30 35 40
Eng. en Franse mylen 20 in een graed.

45

Pas-Caart van
HISPANGIEN,
Vertoonende de Custen van
Granade, Andaluzie, Algarve, Portugael,
Galißien en Biscaien; met een gedeelte
van Vranckryck: streckende van Heysant
tot de Straat van Gibralter.
Verbetert, door A en I. de Bree.
T' AMSTERDAM,
By Hendrick Doncker, Boekverkoper en Graadboghmaker,
In de Nieuwbrugh-steegh, in 't Stuurmans Gereedschap.
VRANCKRYCK
POICTOU
BRETAIGNE
BISCAIA
GALISSE
PORTUGALIA
ANDALUZIA
BARBARIÆ PARS
Bordeaux
Nantes
Baione
S. Sebastian
Bilbao
S. Andere
Ribadeus
C. de Ortegal
Corunna
C. de Finisterre
Aveiro
Lisbona
Setubal
C.S.Vincente
Gibraltar
Streat van Gibraltar
Malaga
Marbella
Tetuan
Duytsche Mylen 15 voor een graade.
Spaansche Mylen 17½ voor een Graadt.
Engels en Frans. Mylen 20 in een graadt.

Nieuwe Pas-Caart; Vertoonende,
hoemen uyt De CANAAL, de Custen van
Portugael, Barbaryen, de Canarische en
Vlaemsche Eylanden beseylen zal.
T'AMSTERDAM,
By Hendrick Doncker, Boekverkoper inde
Nieubrugsteegh, in 't Stuurmans Gereetschap
Anno 1661.
HISPANIA
PORTUGALIA
GALISSE
ANDALUZIA
BARBARIA.
Gualata Regio.
VRANCK RIICK
ENGELAND
C. de Finisterre
Lisbona
Porto Santo
I. Madera
Fortaventura
Lancerote
Canaria
I. Tenerisa
Palma
Gomera
Terceira
S. Michiel
S. Maria
I. del Pico
Fayal
I. S. Gerorge
Gratiosa
I. de la Flores
Duytsche mylen 15 in een Graadt.
Spaansche mylen 17½ in een Graadt.
Engelse en Franse mylen 20 in een graadt.

Paskaert van
't Westelycke deel
Der
MIDDELAND SCHE ZEE.
Nieulycx gedruckt en uytgegeven
t'AMSTERDAM.
By Hendrick Doncker Boekverkoper en
Graadboogh maker inde Nieuw brug steegh
In't Stuurmans gereedschap. A°. 1664.
LIGURIA
PROVENCE
ITALIA
DALMATIA
CATALONIA
VALENTIA
MURCIA
GRANADA
Corsica
Sardinia
SICILIA
I. Majorca
B A R B A R I A
Namen van de Eylanden Hoecken en Havens, gelegen in 't Westelycke deel van de Middelandsche Zee.
1 Arboran
2 Formentera
3 Beleran
4 Comiger
5 P. Magno
6 Tagomago
7 S. Hilaire
8 Porto Yvica
9 Cabrera
10 I. Dragenera
11 M. Colibre
12 C. Formentelle
13 G. d'Alcudia
14 C. Lapedra
15 P. Colombi
16 Porto Pedro
17 C. de Salines
18 Porto Maon
19 P. Fornelli
20 C. de Baiolis
21 C. Tolon
22 I. Ribadin
23 Pelcairola
24 Porto Croso
25 Bovena
26 C. Vesperis
27 Malora
28 Gorgona
29 Capraia
30 Elba
31 Planosa
32 Formiges
33 Monte Christi
34 Gigio
35 G. Ianuti
36 C. Rivela
37 I. Asinara
38 I. Tolara
39 Serpentera
40 Cortelaso
41 Palma de Sel
42 S. Pedro
43 Vacca
44 Toro
45 Galita
46 Chirbi al Quels
47 Zembalo
48 Pantalaria
49 Lampidosa
50 Linosa
51 Gozo
52 Favognano
53 Maritimo
54 Laurenzo
55 Usoca
56 Palmerola
57 Pontio
58 Bentitani
59 Ischia
60 Capri
61 Alicur
62 Felicur
63 Salini
64 Vulcano
65 Lipari
66 Panari
67 Stromboli
68 Merlere
69 Fanu
70 Soslena
71 I. de Melanto
72 Cromnio
73 Meleda
74 S. Augustino
75 Corsiola
76 Agosta
77 Pelagosa
78 Gimnasi
79 S. Maria d'Tri
80 Caetze
81 Catzola
82 Torkela
83 P. Lesina
84 P.to Palermo
85 Lisa
86 S. Andrea
87 Melisello
88 Pomo
89 La Coronata
90 I. Longo
91 S. Pedro d'Mola
92 Sampontella
93 I. Scerda
94 S. Piedro d'Nino
95 Permola
96 Sansigo
97 Promontores
98 I. Malomocco
Duytsche mylen 15 in een graedt.
Spaensche mylen 17½ in een Graadt.
Engelsche en Franse mylen 20 in een graad.
1

Namen van de Eylanden, Hoecken en Havens, gelegen in het Oostelyckt deel der Middelandsche Zee.

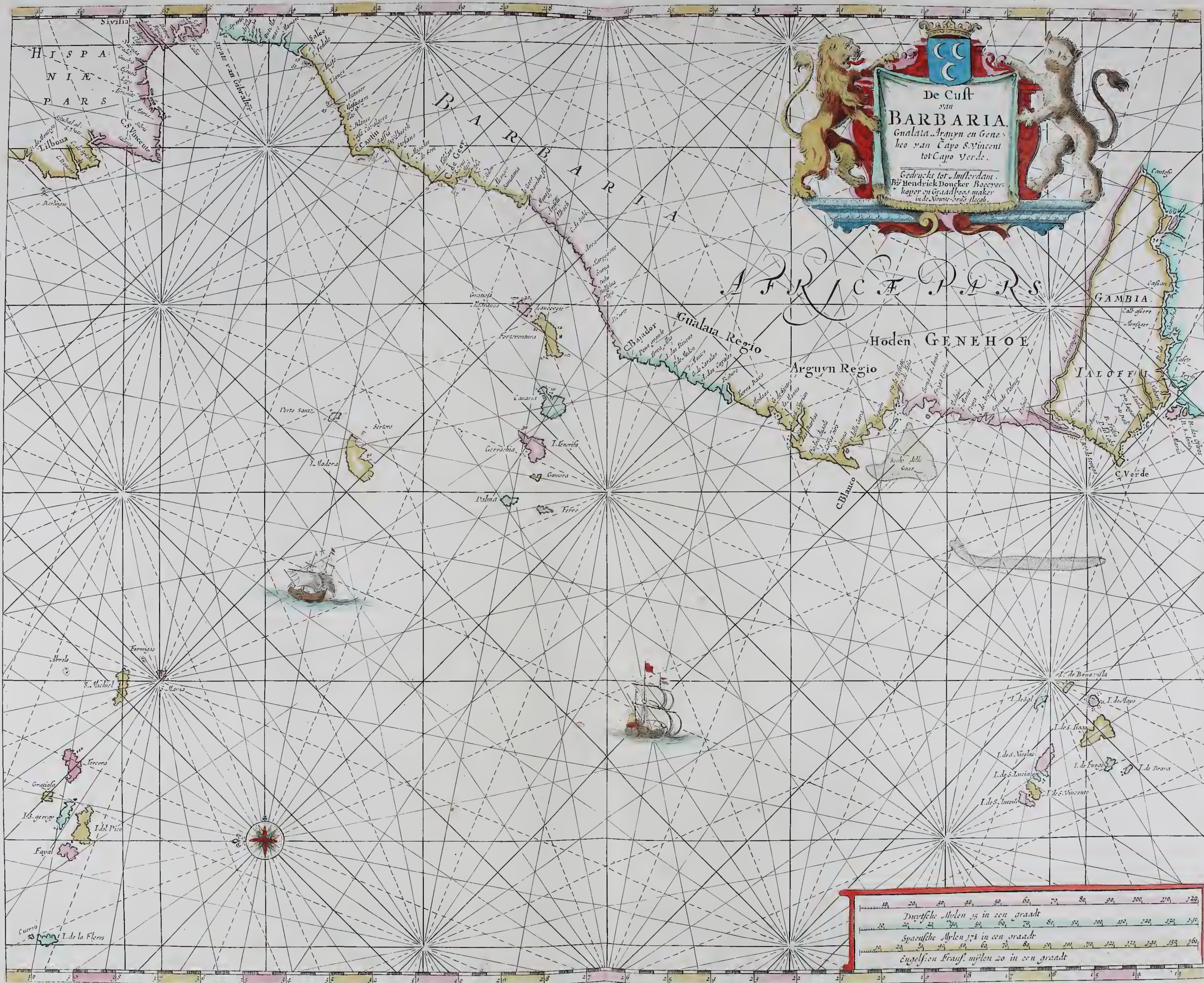
A	Elba	1	I Alamocco	29	Scafeno	57	Milo	85	Embro
a	Planosa	2	Promentores	30	Fanu	58	Annanis	86	Tenedos
a	Fermigues	3	Sansigo	31	Merlere	59	Caravi	87	C. Sigeri
b	Monte Christi	4	Permola	32	Pachsu	60	Falconera	88	P. Coloni
c	Gigio	5	S. Piedro d Nio	33	Antipachsu	61	Bella Pola	89	P. Iera
d	Gianuti	6	I. Scerda	34	C. Ducado	62	Antimilo	90	Ipsera
e	Palmerola	7	Sampontella	35	Sifalonia Picol	63	Argentera	91	Venetico
f	Pontia	8	S. Pedro d Melat.	36	Stroffadia	64	Sifanto	92	Samo
g	Bentitoni	9	I. Longo	37	Prodeno	65	Serfou	93	Nicaria
h	Ischia	10	La Coronota	38	Sapienza	66	Sidra	94	Stenosa
i	Capri	11	Pomo	39	Carrera	67	S. Jorge d arbo	95	Palmosa
k	Strombeli	12	Melisello	40	Venetica	68	Fermino	96	Stampalia
l	Panari	13	S. Andrea	41	Servy	69	I. Macronisi	97	Lango
m	Lipari	14	Lisa	42	L. Oro	70	Zea	98	S. Selzo
n	Vulcano	15	Porto Palermo	43	Serigotto	71	Sira	99	Cophano
o	Salini	16	P. Lesina	44	Gozo	72	Iura	100	Nizari
p	Felicur	17	Torkela	45	Calderoni	73	S. Dilles	101	Piscopia
q	Alicur	18	Catzola	46	Christiana	74	Micone	102	Calci
r	Ustica	19	Cuelze	47	Caxi	75	Tino	103	C. Traquilo
ſ	Lauenzo	20	Pelagosa	48	Scallida	76	Andria	104	Lendege
s	Maritimo	21	S. Maria d Tri	49	Standia	77	Calojera	105	Porto Rhodi
t	Favagnana	22	Gimnasi	50	Mansis	78	Schiro	106	Polseli
u	Cherdi al Quels	23	Agosta	51	Sentorini	79	Scoppelo	107	I. Cos Rosso
v	Zembalo	24	S. Augustin	52	Christiano	80	Statta	108	Strongelo
w	Pentalaria	25	Corsiola	53	Nio	81	Lanio	109	Le Corenti
x	Lampidosa	26	Meleda	54	Maixa	82	Piper	110	Simia
y	Limosa	27	Cremmo	55	Nixia	83	Monte Santo	111	S. Brulia
z	Gozo	28	I. de Melanto	56	Paris	84	Samandrachi		

Duytsche mylen 15 in een Graadt.

Spaensche mylen 17½ in een Graadt.

Engelsche en Fransche mylen 20 in een Graadt.

De Cust
van
BARBARIA,
Gualata Arguyn en Geneheo van Capo S. Vincent
tot Capo Verde.
Gedruckt tot Amsterdam.
By Hendrick Doncker Boeckverkoper en Graadboog-maker
in de Nieuwe-brug-steegh.
HISPANIÆ PARS
Sivilia
Lisbona
C. S. Vincent
Strate van Gibralter
BARBARIA
AFRICÆ PARS
Gualata Regio
Arguyn Regio
Hoden GENEHOE
GAMBIA.
IALOFFU
C. Bajador
C. Blanco
C. Verde
Lancerote
Fortaventura
Canaria
I. Tenerifa
Gomera
Palma
Ferro
Porto Santo
I. Madera
Formigas
S. Michiel
S. Maria
Tercera
Graciosa
I. S. George
I. del Pico
Fayal
Cuervo
I. de la Flores
I. de Bonavista
I. de Sal
I. de Mayo
I. de S. Iago
I. de S. Nicolas
I. de S. Lucia
I. de S. Vincente
I. de S. Antonio
I. de Fuego
I. de Brava
Duytsche Mylen 15 in een graadt
Spaensche Mylen 17½ in een graadt
Engelse en Fransche mijlen 20 in een graadt

De Cust van
Barbaryen van out Mamora
tot C. Blanco.

Duytsche mylen 15 in een graadt
Spaansche mylen 17½ in een graadt
Eng. en Fra. mylen 20 in een graadt

Out Mamora
Mamora
Sallee
Hoogen tooren
Castel
I. Fedale
Asamor
Rivier
Malagan
C. Blanco

De Cust van
Barbaryen van C. Blanco
tot C. do Geer.

Duytsche mylen 15 in een graadt
Spaansche mylen 17½ in een graadt
Eng. en Fra. mylen 20 in een graadt

C. Blanco
Roodeven
Casa Cavalgero
Cloof ale by Fedale
Emindra
C. Cantin
Saffia
Water plaets
Noordhoec
I. Mogodor
C. de Tafelana
S. Cruz
Christenen
Moren
Buerenmoret
C. de Geer

De zuydhoec van't Eylandt FAYAL
Fayal
Punte del Gada
Villa Franca

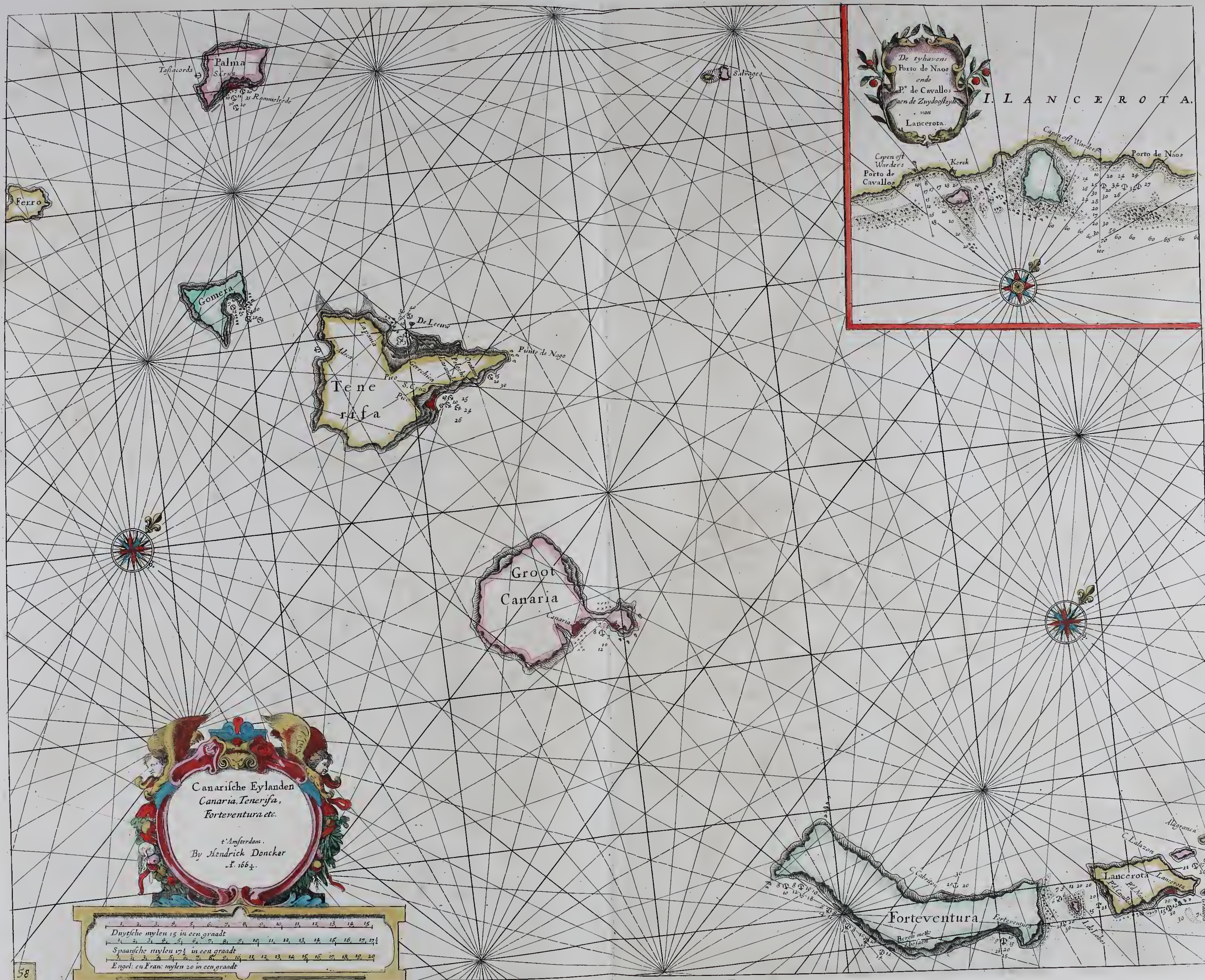
De Reede voor de Stadt
Angra in't eylandt Tercera

S. Sebastian
Os Ilhos
Los Frailes
S. Antonio

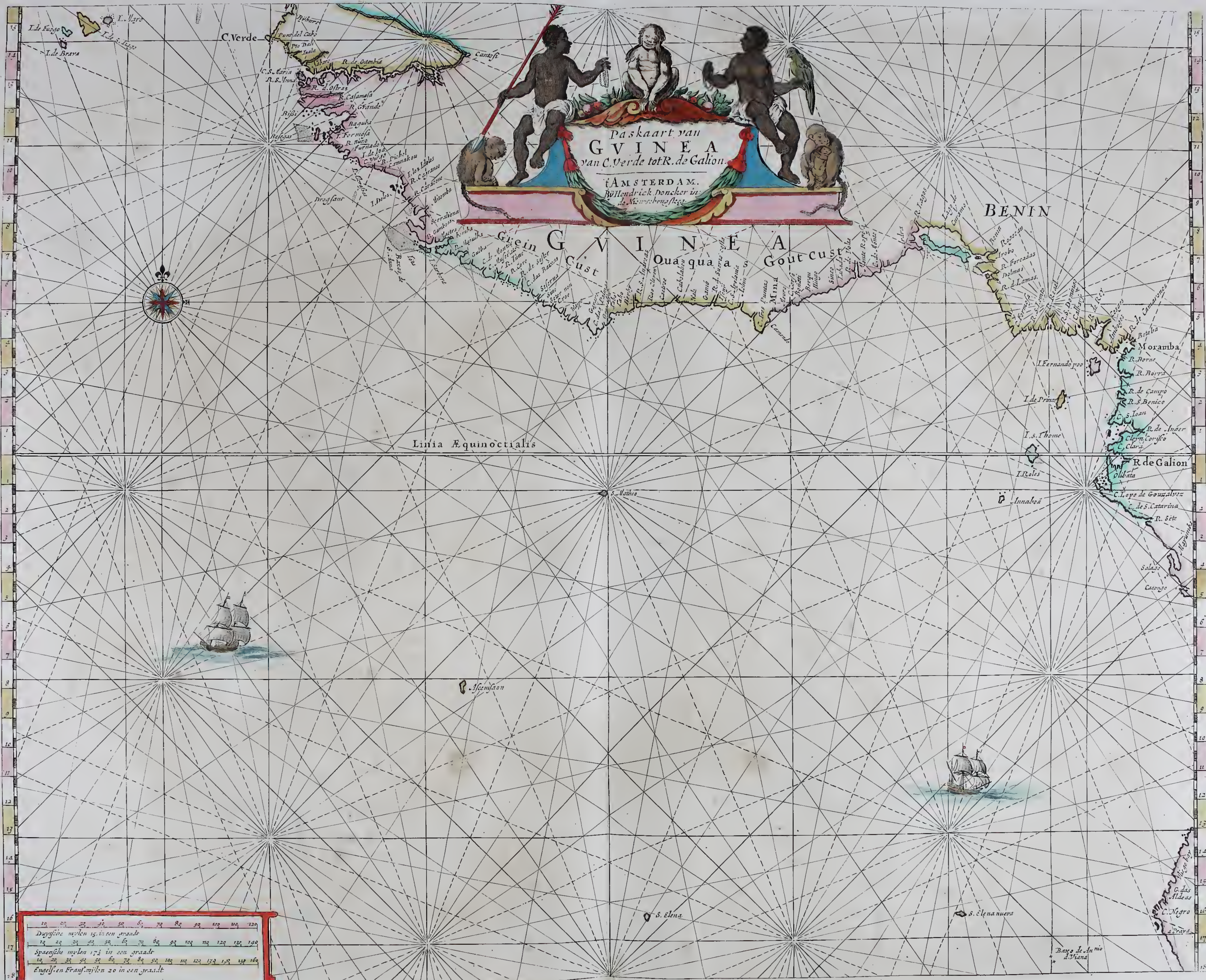
Duytsche mylen 15 in een graadt
Eng. en Fra. mylen 20 in een graadt

I. MADERA.
Marasylo
Fonsyaol
S. Cruz
D. Leeuw
Sertera
Porto Santo

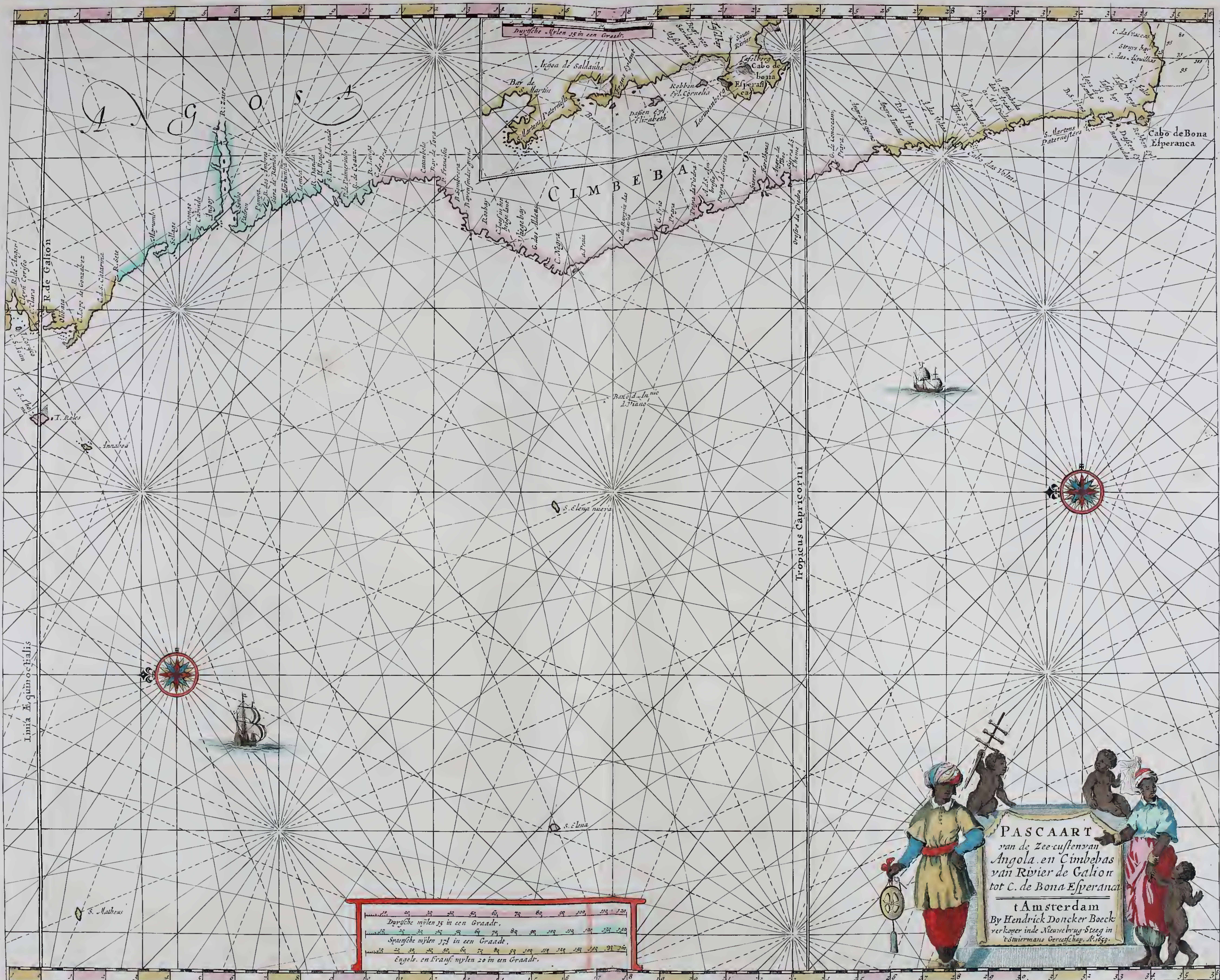
De
Eylanden van Madera en
Porto Santo.

Canarische Eylanden
Canaria, Tenerifa,
Forteventura etc.
t'Amsterdam.
By Hendrick Doncker
A°. 1664.
Duytsche mylen 15 in een graadt
Spaansche mylen 17½ in een graadt
Engel: en Fran: mylen 20 in een graadt
De tyhavens
Porto de Naos
ende
P°. de Cavallos
aen de Zuydoostzyde
van
Lancerota.
I. LANCEROTA.
Capen oft Warders
Porto de Naos
Capen oft Warders
Porto de Cavallos
Korck
Palma
S. Cruz
Tassacorda
Rammelrede
Salvages
Ferro
Gomera
De Leeuw
Punte de Nago
Tene rifa
Groot Canaria
Canaria
Forteventura
C. Cabrion
Lancerota
C. Lalazon
Alegranca
58

Paskaart van
GVINEA
van C. Verde tot R. de Galion.
t'AMSTERDAM,
By Hendrick Doncker in de Nieuwbrugsteeg.
GVINEA
BENIN
Grein Cust
Quaqua
Gout Cust
C. Verde
I. de Fuego
I. de Brava
R. de Gambia
R. Grande
I. Fernando poo
I. de Princ
I. s. Thome
I. Roles
Annaboa
R. de Galion
Moramba
C. Lopo de Gonzalvez
Linia Æquinoctialis
S. Matheo
Ascension
S. Elena
S. Elena nueva
C. Negro
Duytsche mylen 15 in een graade
Spaensche mylen 17½ in een graadt
Engelsche en Fransche mylen 20 in een graadt

PASCAART
van de Zee-custen van
Angola en Cimbebas
van Rivier de Galion
tot C. de Bona Esperanca
t Amsterdam
By Hendrick Doncker Boeck
verkoper inde Nieuwebrug-Steeg in
't Stiermans Gereetschap. A°.1659.
ANGOSA
CIMBEBAS
Tropicus Capricorni
Linia Æquinoctialis
R. de Galion
Cabo de Bona Esperanca
Cabo de bona Esperanca
Tafelberg
Robben Eyl.
Dassen Eyl.
Bay de Martin
S. Martens Paternoster
Baxo d. Juan d. Nova
S. Elena nueva
S. Elena
S. Matheus
Annabon
Duytsche Mylen 15 in een Graadt.
Duytsche mylen 15 in een Graadt.
Spaensche mylen 17½ in een Graadt.
Engels. en Frans. mylen 20 in een Graadt.

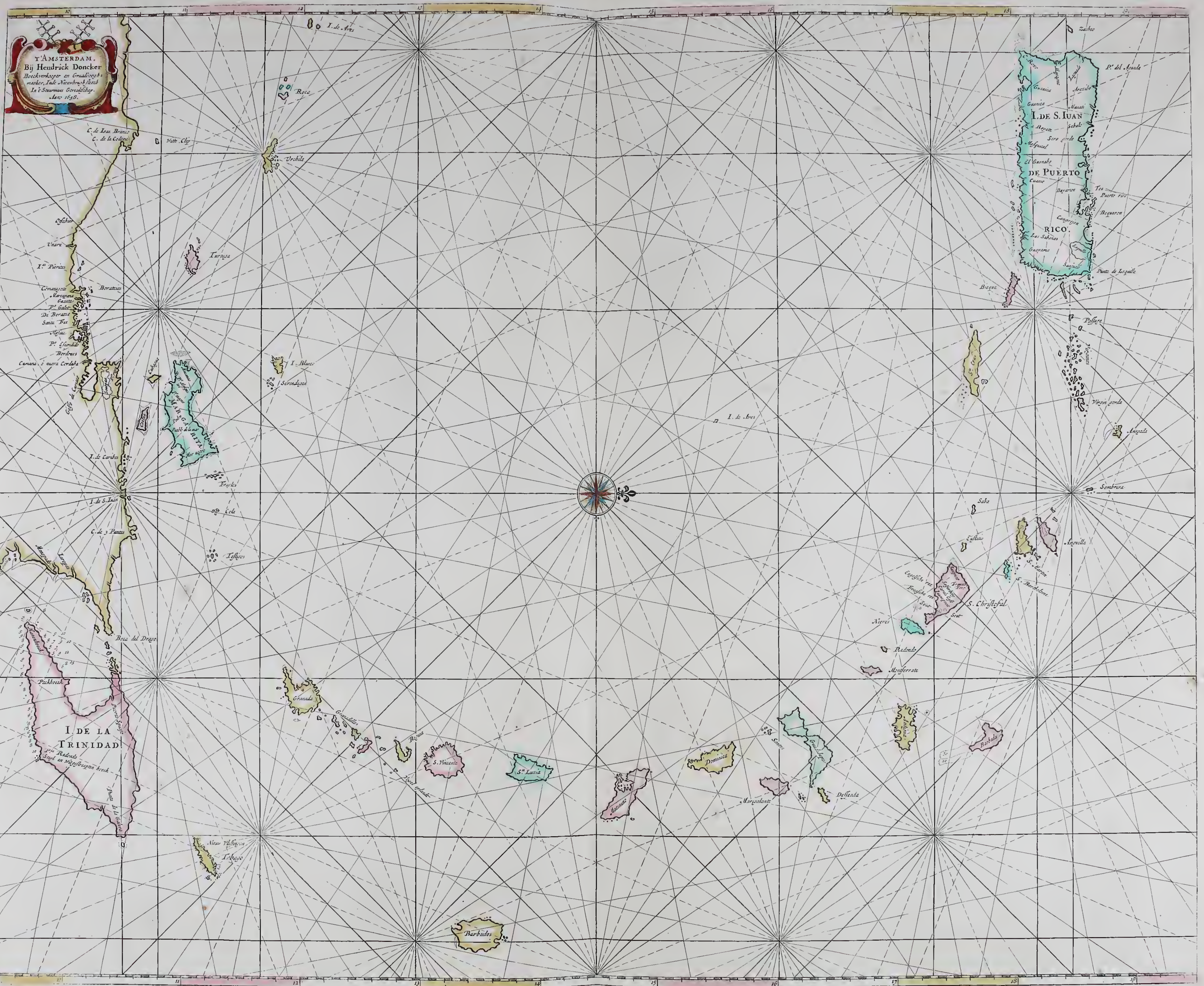
22

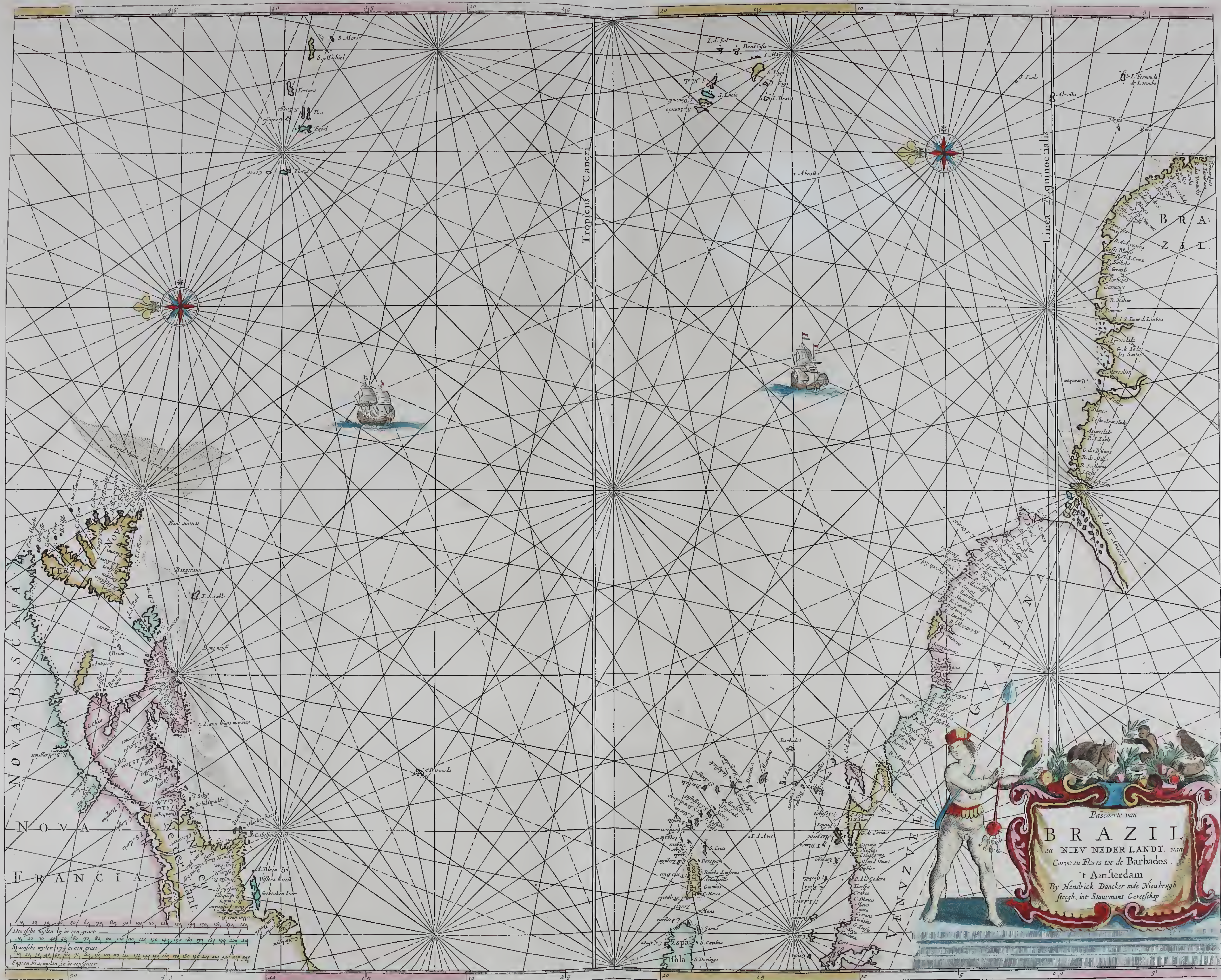
Duytsche Mylen 15 in een Graadt
Spaansche Mylen 17½ in een Graadt
Engelse en Fransse Mylen 20 in een Graadt
ASIÆ
PERSIA.
MOG
Guzaratte
CAMBAIA
Decam
CANARA
MALABAR
Coromandel
BISNAG
CEYLON
Colombo
BARDA
MASSAR.
EGYPTEN.
Tropicus Cancri
AYAMAN
Olim
ARABIA FELIX.
Fartaque.
AFRICA
ZEISAN
Magadoxa
Linea Æquinoctialis
MELINDE.
MOMBASA.
Quiloa.
PARS.
MOZAMBIQUE.
CUAMA.
Zefala.
Tropicus Capricorni
EL CABO DE BONA SPERANCA.
C. de Bona Esperanca
MADAGASCAR.
Zocotora Insl.
Pemba
Zanzibar
Monfia
Baixos da India
Mauritius
I. de Mascar
S. Brandaon
Corsados Garajos
Sara de Malha
Da Galega
Juan da Nova
Abrolho
As Sete Irmanos
As tres hoguas
I. d. Roquepiz
Gracia
Dos Romeyros dos Castelhanos
I. de Juan de Lisboa

Duytsche Mylen 15 in een Graadt
Spaansche Mylen 17½ in een Graadt
Engelsche en Franse mylen 20 in een Graadt
P A R S   C H I N A
Corea Insula
I A P A N
Tokeesy
BENGALA
Porto pequeno
Porto Grande
ARACAN
PEGU
SIAM
Tropicus Cancri
Formosa
Dos Reys Magos
Amsterdam
I. de Fuego
las dos Hermanos
Malabrigo
Duas Colunas
Una Columna
Desferta
Islas d'Ladrones
LUCONIA
MINDANAO
BORNEO
Celebes
I. Gilolo
Linea Æquinoctialis
Terra dos Papous
Nova Guinea
Ceram
Amboina
Banda
Flores
I. Timor
IAVA
Mataran
Bantam
Batavia
Strate van Sunda
Cocos Eylanden
SUMATRA
MALACA
I. Engano
CARPENTARIA
Arnhems Landt
Van Diemens Landt
Limmens bocht
HOLLANDIA NOVA; detecta Aº. 1644
Tropicus Capricorni
G. F. de Wits landt ontdeckt Aº. 1628
't Landt de Eendracht ontdeckt Aº. 1616
Dirck Hartogs Ree
Houtmans Abrolhos
I. d'Edels landt bezeylt Aº. 1619
Landt van de Leeuwin Aº. 1622 gevonden
't Landt van P. Nuyts opgedaen met 't Gulden Zeepaert van Middelburg 26 January Aº. 1627
I. S. Pieter
I. S. Francois

T'AMSTERDAM,
Bij Hendrick Doncker
Boeckverkooper en Graedtbooghmaecker, Inde Nieuwbrugh steegh
In 't Stuurmans Gereedschap.
Anno 1658.
I. de Aves
Roca
Orchila
C. de la Codera
Turtuga
I. Blanca
Serondagas
I. de Aves
I. DE S. IUAN
DE PUERTO
RICO
Pta. de Ligullo
Passage
Virgen gorda
Anegada
Sombrera
Saba
Eustatius
Anguilla
S. Martin
S. Bartolome
S. Christoffel
Nieves
Redondo
Monserrate
Barbada
Deseada
Marigalante
Dominica
Matinino
Sta. Lucia
S. Vincente
Granada
Granadillos
I. DE LA
TRINIDAD
Boca del Drago
I. de S. Juan
C. de 3 Puntas
Testigos
Tobago
Nieuw Walcheren
Barbudos

Pascaerte van
BRAZIL
en NIEV NEDERLANDT. van
Corvo en Flores tot de Barbados.
't Amsterdam
By Hendrick Doncker inde Nieubrugh
steegh. int Stuurmans Gereeschap
Tropicus Cancri
Linea Æquinoctialis
BRA ZIL
GVAIANA
VENEZUELA
NOVA BISCAIA
NOVA FRANCIA
Nieu Nederlant
Barbados
Bermuda
Espa ñola
Abrolhos
S. Michiel
Tercera
Fayal
I. d. Sal
Bonavista
I. Mayo
S. Iago
I. Fogo
I. Brava
S. Lucia
R. de las Amazones

NIEU NEDER LAND

Nieu Engelant

Virginia.

Langh Eylant

Nieu Amsterdam

Fort Orange

Sawanoos

Minquaes

Maknnanes

Pachami

Pequatoos

Morl cans

Na waes

Se quins

Fort Nassouw

C. Hinlopen

Point Comfort

Smits Isle

C. Cod

Nantucket

Boston

Salem

Plymouth

Chesepeack

Trinitie harbor

Chawons

Duytsche Mylen 15 voor een Graed

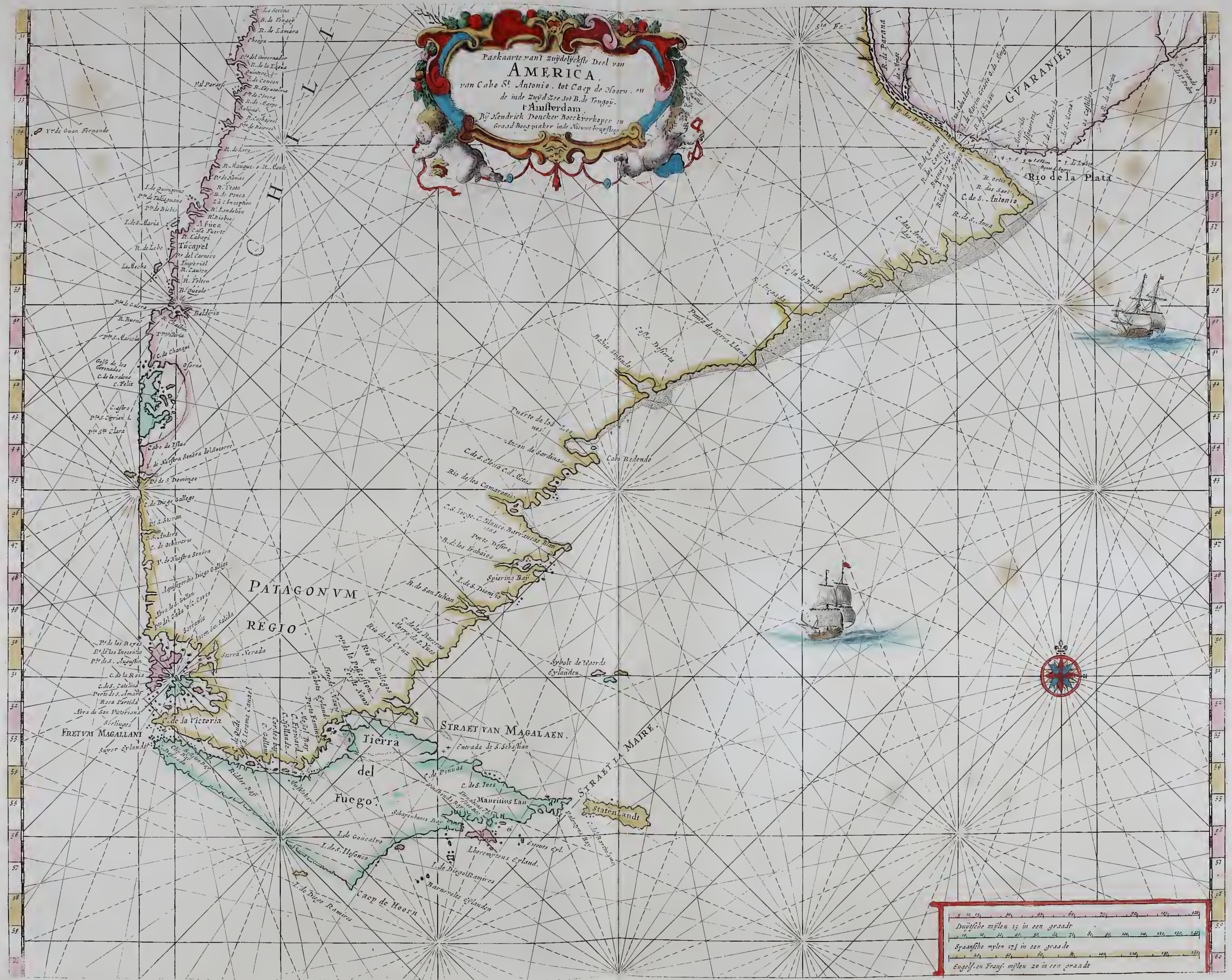
Spaensche Mylen 17½ voor een Graed

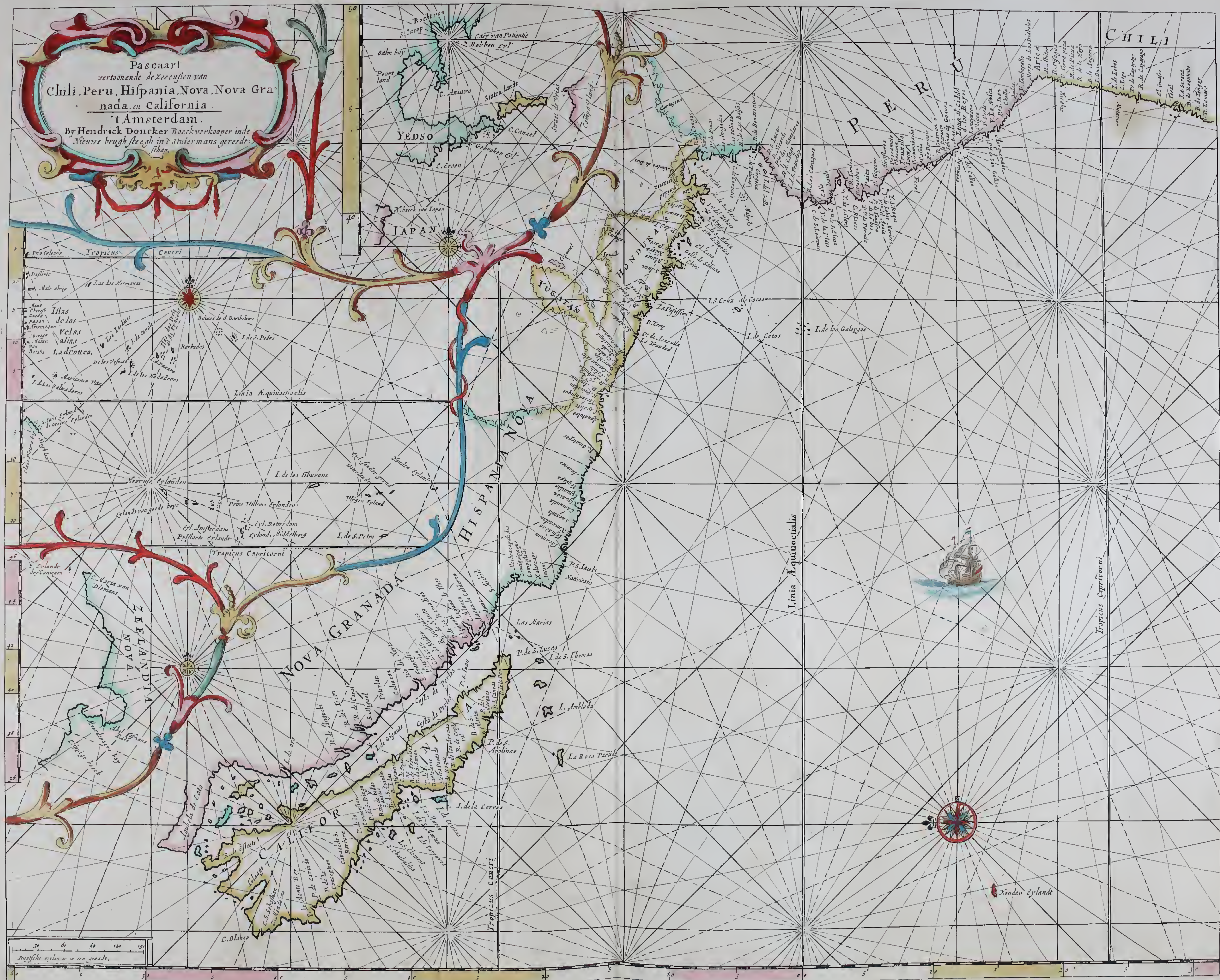
Engelsche en Fransche Mylen 20 voor een Graed

CAP. DE PERNAMBUCO.
Villa d'Olinda de Pernambuco
I. Tamaraca
C. de S. Augustin
CAP. DE LA BAHIA.
Bahia de Todos Sanctos
C.D.Pº SEGVRO.
I. de S. Catrina
Abrolhos
C.D. SPIRITV SANTO.
I. de Trinidad
C.D.P.D. IANEIRO.
CAPITANIA DE S. VINCENT.
I. de S. Salvador
I. de C. Frio
Tropicus Capricorni
BRASILIA
I. de Cananea
R. de S. Francisco
I. de Gal
I. de S. Catrina
TERRA DOS PATOS.
R. Grande o R. de S. Pedro
GUARANIES
I. de Lobos
Rio de la Plata
C. de S. Antonio

Duÿtsche mÿlen 15 in een graadt.
Spaensche mÿlen 17½ in een graadt.
Engels en Frans. mÿlen 20 in een graadt.

Paskaarte van't zuÿdelÿckste Deel van
AMERICA.
van Cabo St. Antonio. tot Caep de Hoorn. en
de inde Zuÿd Zee tot B. de Tongoÿ.
t'Amsterdam
Bÿ Hendrick Doncker Boeckverkoper en
Graad-Boogmaker inde Nieuwebrugsteeg
CHILI
GUARANIES
Rio de la Plata
C. de S. Antonio
Baldivia
Tucapel
Cabo Redondo
PATAGONVM
REGIO
Sierra Nevada
STRAET VAN MAGALAEN.
FRETVM MAGALLANI
Tierra
del
Fuego
STRAET LA MAIRE
Staten Landt
Mauritius Lan
Cacp de Hoorn
Barnevelts Eylanden
Sybolt de Waerds Eylanden
Spiering Baÿ
Duÿtsche mÿlen 15 in een graadt
Spaansche mylen 17½ in een graadt
Engels. en Frans. mÿlen 20 in een graadt

Pascaart
vertoonende de Zeecusten van
Chili, Peru, Hispania Nova, Nova Granada, en California.
't Amsterdam,
By Hendrick Doncker Boeckverkooper inde Nieuwe brugh steegh in't Stuiermans gereedtschap.
CHILI
PERU
HONDURA
IUCATAN
HISPANIA NOVA
NOVA GRANADA
CALIFORNIA
ZEELANDIA NOVA
YEDSO
JAPAN
Tropicus Cancri
Tropicus Capricorni
Linia Æquinoctialis
Islas de las Velas alias Ladrones
I. de los Tiburons
I. de Cocos
I. de los Galopgos
Las Marias
P. de S. Lucas
I. de S. Thomas
I. Amblada
La Roca Partida
I. de la Cerros
Zuyden Eylandt
C. Blanco
Staten landt
Compagnies landt
Duytsche mylen 15 in een graadt.

NOVA ET ACURAT TOTIUS EUROPÆ TABULA Auctor Hugoni Allardie.
OCEANUS SEPTENTRIONALIS
MOURMANSKOY MORE
De Noord Zee
OCEANUS DEUCALEDONIUS.
MARE GERMANICUM.
MARE BALTICUM
OCEANUS OCCIDENTALIS.
MARE BRITANNICUM
MARE ATLANTICUM
MARE MEDITERRANEUM
AFRICÆ PARS.
PONTUS EUXINUS
ASIA MINOR
NATOLIA
TARTARIA
EUROPÆ.
Hugo Allardt Excudit.

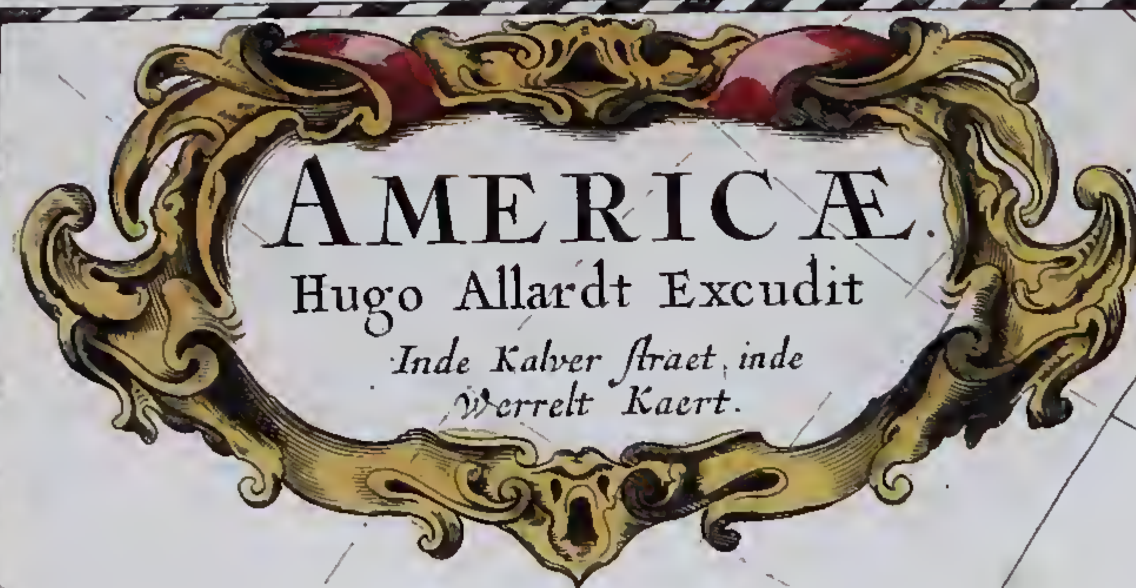
NOVA AFRICÆ GEOGRAPHICA ET HYDROGRAPHICA DESCRIPTIO, auct: H; Allaert.

NOVA ET EXACTA ASIÆ GEOGRAPHICA DESCRIPTIO. Auct: Hugo Allardt.

NOVA TOTIUS AMERICÆ SIVE NOVI ORBIS TABULA, Auct. Hugo Allardt.

AMERICA SEPTENTRIONALIS.

AMERICA MERIDIONALIS.

OCEANUS ATLANTICUS.

MAR DEL NORT.

MAR DEL ZUR.

OCEANUS PERUVIANUS.

MARE PACIFICUM.

EUROPÆ PARS.

AFRICÆ PARS.

HISPANIA.

Tropicus Cancri.

Circulus Æquinoctialis.

Tropicus Capricorni.

Fretum Magallanicum.

Fretum la Maire.

Velde Sculp.

Septentrio

OCEANUS OCCIDENTALIS.

OCEANUS GERMANICUS.

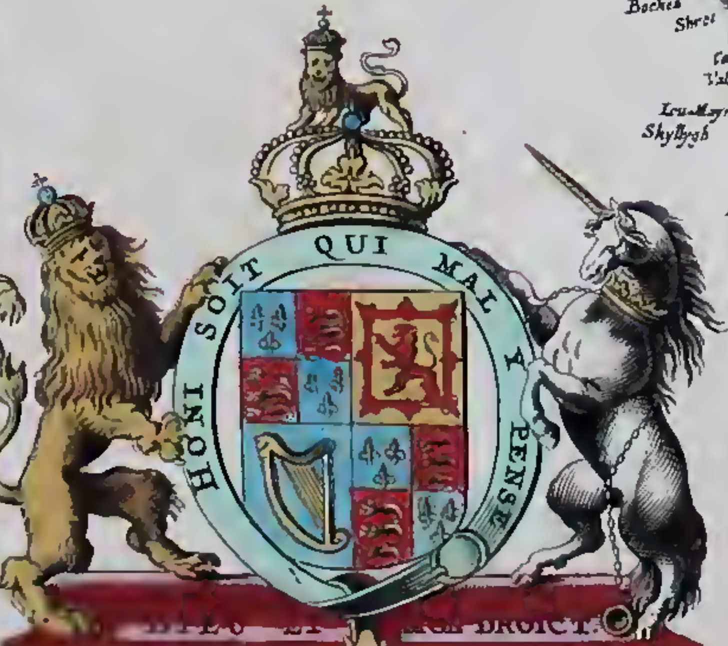
MARE HIBERNICUM

Occidens

Oriens

The Ile of Wicht

Meridies

Nieuwe en Perfeckte Caerte van
ENGELANDT SCHOTLANDT en YERLANDT
Nieuwelyck Vyt gegeven by **Hugo Allardt**
jnde Calverstraet inde Werrelt Caert.

Milliaria Germanica Communia
Milliaria Anglica parva
Milliaria Anglica Communia

Nova
XVII PROVINCIARVM
Discriptio
Apud
Hugo Allardt ex.
1666
OCEANUS
GERMANICUS
De Noord Zee
DIE ZVYDER ZEE
PICARDIA
VER MAN DOIS
TEXEL
WALCHEREN

BELGICA FŒDERATA.

Noord Zee

MARE GERMANICUM.

ZUYDER ZEE.

HOLLANDT

FRISIA

VELUWE

BRABANT

FLANDRIÆ PARS.

CLIVIÆ

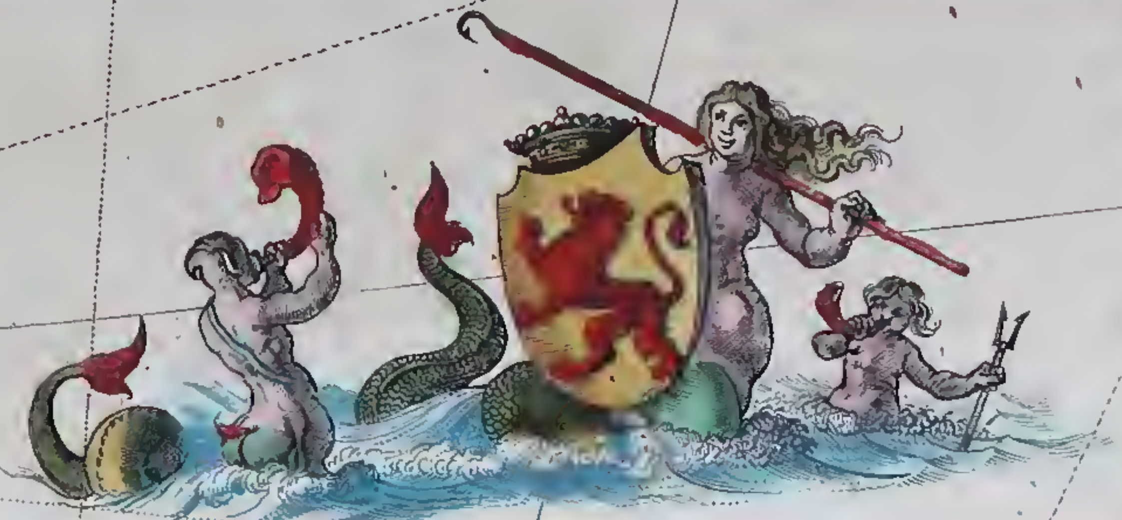
MUNSTER.

COMITATUS HOLLANDIÆ TABULA PLURIBUS LOCIS RECENS EMENDATA A NICOLAO I. VISSCHERO.

MARIS GERMANICI PARS

Vulgo DE NOORT-ZEE

DE ZUYDER ZEE

ULTRAIECTENSIS DIOCŒSIS

GELDRIÆ PARS

BRABANTIÆ PARS

FRISIÆ PARS

TRANSISALANÆ PARS

DE HOOGE VELUWE

Visscher excudit

COMITATVS
ZELANDIÆ
Noviſſima Delineatio per
NICOLAUM VISSCHER.
MARE GERMANICUM
Viro Ampliſſimo prudentiſſimoque
D. Adriano Vets. Juriſconſulto et illuſtrium Zelandiæ Ordinum Syndico
Digniſſimo Flandriæque Concilii Aſſeſſori, Tabulam hanc L.M.Q.D.D. Z. Roman.

NOORT ZEE.
Dyckshoecke
Milliare Germanicum commune
500 1000 1500 2000
Schale van 2000 Bloyſche Roeden maeckende een
Gemeene Duytſche Myle van 15 in een graedt.
Inner Wielingen.
WALCHEREN
MIDDELBURG
VLISSINGEN
VEERE
NOORT BEVELAND
WOLFERSDYCK
SCHOUWEN
DUYVELANDT
ZIERICKZEE
BROUWERSHAVEN
ZUYDT BEVELAND
GOES
TOLEN
BERGEN OP ZOOM
VERDRONKEN
DE OOSTER SCHELDE
DE HONT ofte WESTER SCHELDE
DE BIENINGEN ofte GREVELINGEN
DE KRAMMER
DE KEETEN
GOEREE
OVER FLACKE
FLANDRIÆ PARS

Milliaria Germanica Communia.

Milliaria Gallica Communia.

AMSTELODAMI
apud Dancker Danckers
1661.

FRISIA OCCIDENTALIS

Adriano Metio et Gerardo Freitag Auctoribus.

Amstelodami Guiljelm. Blaeuw excudit

MARIS GERMANICI PARS

NOTARUM EXPLICATIO.

Pagi

Monasteria

Nobilium ædes

GRONINGÆ PARS.

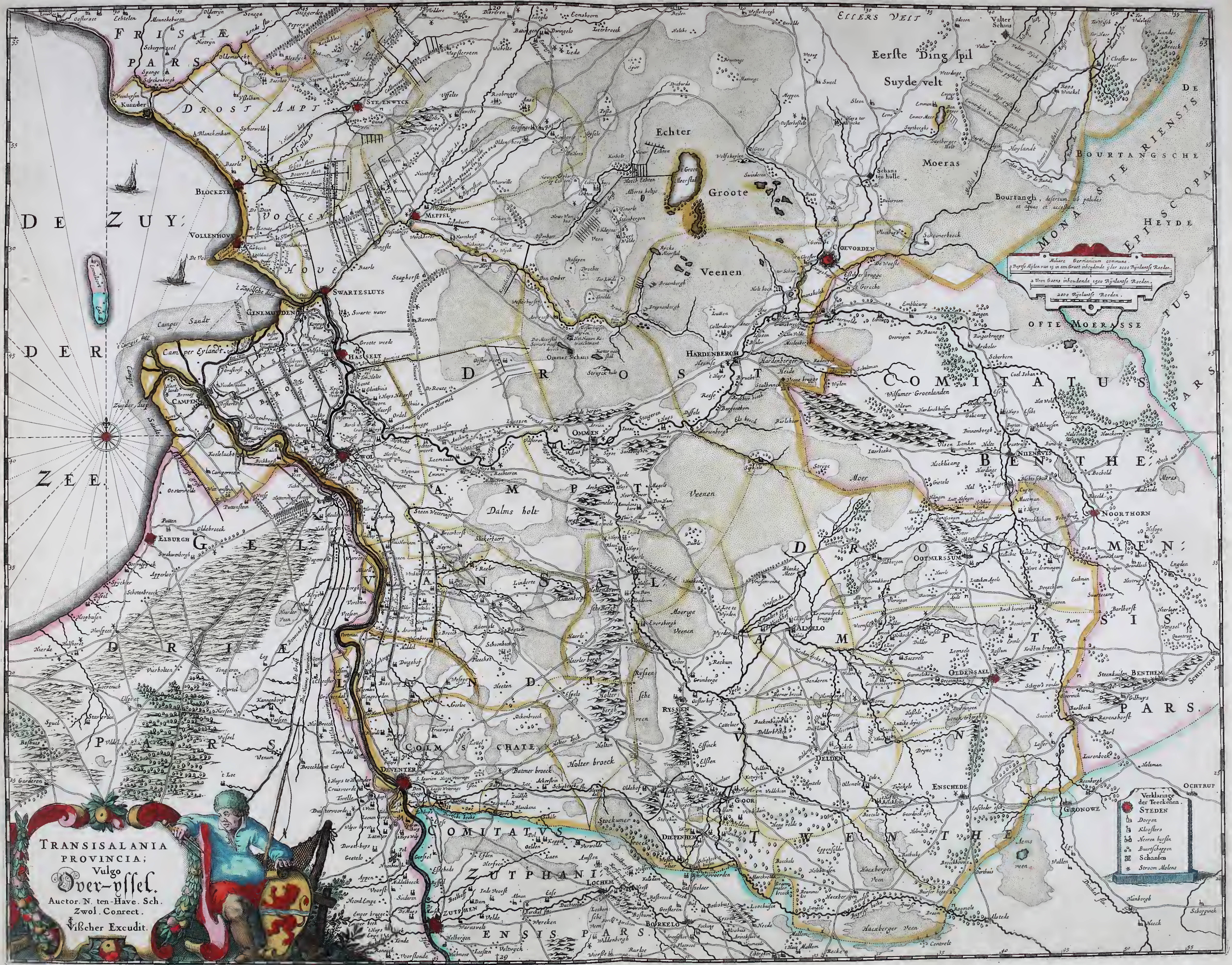
DRENTIÆ PARS.

MARIS GERMANICI PARS
GRONINGA DOMINIVM.
Auctore
Bartholdo Wicheringe.
AMSTELODAMI
Guiljelmus Blaeuw
excudit.
Milliaria Germanica communia
Milliaria Gallica communia
NOTARVM EXPLICATIO.
Pagi
Monasteria
Nobilium ædes
FRISIÆ TRANSAMASANÆ PARS
Anno 1277 Maris inundatione
triginta tres pagi hoc
in loco periere.
Gronninger Watt
Watt
Borcum
Busch
NORDEN
EMDEN
GRONNINGEN
Vbbega
Langewoldij
Fredewoldij
Duurswoldij
Innerdijken
Oosterampt
Marnenses
Halucampt
Hummerzij
Ruigewaert
Amasis Fluuius
WESTERWOLDIÆ PARS

VLTRAIECTVM
DOMINIVM.
Excudit Guiljelmus Blaeuw.
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
De Zuyder Zee
Geldriæ Pars
Geldriæ Pars
Tlant van Montfoort
Tlant van Yselsteyn
Tlant van Vyanen
Tgraefschap van Culenborch
Naerden
Naerder meer
Amersfoort
Vtrecht
Woerden
Montfoort
Yselsteyn
Vyanen
Cuilenborch
Dverstede
Rheenen
Leerdam
Schoonhove
Haerlemer Meer
Vinckeveen
Hilfersum
Busfum
Soeft
Zeyst
Wyck
Breuckele veen
Tien oven
Maersse veen
West Brouck
Hooge meert
Spakenborch
Bunschooten
Horster meer
Proosdy
Den Ryn
Lange Weyde
Alblasser Waert

TRANSISALANIA PROVINCIA; Vulgo Over-yssel.
Auctor. N. ten-Have. Sch. Zwol. Conrect.
Vißcher Excudit.
Miliare Germanicum commune.
2 Duytse Mylen van 15 in een Graet inhoudende yder 2000 Rijnlantse Roeden.
2 Uren Gaens inhoudende 1500 Rijnlantse Roeden.
2000 Rijnlantse Roeden.
Verklaringe der Teeckenen.
STEDEN
Dorpen
Kloosters
Heeren huysen
Buurtschappen
Schansen
Stroom Molens
DE ZUYDER ZEE
FRISIÆ PARS
DROST AMPT
VOLLENHOVE
DROST AMPT VAN SALLANT
DROST AMPT VAN TWENTHE
COMITATUS BENTHEMENSIS PARS
COMITATUS ZUTPHANIENSIS PARS
GELRIÆ PARS
MONASTERIENSIS EPISCOPATUS
BOURTANGSCHE HEYDE OFTE MOERASSE
Bourtangh, desertum, ob paludes et aquas et accessum
Eerste Ding spil
Suyde velt
Echter
Groote Veenen
Moeras
Camper Sandt
Camper Eylandt
STEENWYCK
BLOCKZYL
VOLLENHOVE
MEPPEL
SWARTESLUYS
GENEMUIDEN
HASSELT
CAMPEN
ZWOL
ELBURGH
HARDENBERCH
COEVORDEN
OMMEN
OOTMERSSUM
ALMELO
OLDENSAEL
RYSSEN
DELDEN
ENSCHEDE
GOOR
DIEPENHEM
DEVENTER
ZUTPHEN
LOCHEM
BORKELO
NOORTHORN
BENTHEM
SCHUTTORP
GRONOWE
OCHTRUP
NIENHUYS
Dalms holt
Holter broeck
Colmschate
Hacxberger Veen

NOVA TOTIVS WESTPHALIÆ DESCRIPTIO Auctor Hugoni Allardie.

Zuyder Zee

Mare Germanicum

Milliaria Germanica communia

Gemeene Duytsche mylen

De Noordt Zee

BRABANTIÆ PARS

WESTPHALIÆ DUCATUS

BERGHE DUC

MARCK COM

MONASTERIENSIS EPISCOPATUS

TRANSISALANA

EMDEN COM.

OLDENBORG COM.

BREMEN STIFT

HOLSATIA

HASSIÆ

WALDECK COM

PADERBORN STIFFT

STIFT MINDEN

HOYA COMIT

LUNEBURG DUCATUS PARS

BRAUNSWYCK DUCATUS

REGNI DANIÆ, Novißima et Accuratißima TABULA.
Potentißimo Invictißimoq; D. Frederico III. Daniæ, Norvegiæ Gotthor Vandalorum Regi. etc. Hanc Daniæ Tabulam.
Milliaria Germanica communia
NORVEGIÆ PARS
T SCHAGER RACK
SINUS CODANUS
SUECIÆ PARS.
HALLAND
SCHONEN
BLEKINGE
MARE GERMANICUM.
Vulgo
DE NOORDT ZEE.
MARE BALTICUM
Vulgo
DE OOST ZEE
NOORR JUTLANDT
ÆLBURGEN DIŒCESIS
WENSUSSEL
VIBURGEN DIŒCESIS
ARHUSEN DIŒCESIS
RIPER DIŒCESIS
SUDER JUT LANDT
SLESWICK
ANGLEN
EYDERSTEDT
DE STRANT
FUNEN
ZEELANDT
LANGE LANT
FALSTER
Möne
Born holm.
Oeland
RUGEN
Colberger Heyde
Femeren
DITMARS
HOLSTEYN
WAGER LANDT
STORMAR
KEYDINGER LANDT
MEKLENBURG
Hamborg
Lubeck
Wismar
Rostock
Stralsund
Gripswalde
Kiöbenhaffen
Lesou
Anout
Tuylo
Frisia Orientalis
Colberg
Stettin
Elf Stroom
Iutsche Riff
Heylige Lant
DE SUND

Exhibeo tibi Lector Benevole Orbis Arctoi imprimisq, amplissimi Regni Sueciæ tabulam, majori quam nunquam ante hac Studio elaboratam: continet namq, Provincias Maria Flumina, Lacus Insulas, Urbes, Civitatesq, atq, adeo notabiliora quoq, loca, quatum arctis Spaciolis Coarctaris poterant.

Hanc etiam Regionem Lappones inhabitant Sed qui Muscovitico parent imperio Appellanturque Hodie Suecice Trinnes Lapponice Pyhenitmi Ruthenice Terscha newoloch Utuntur autem lingua reliquis Lapponib. communi.

OCEANUS SEPTENTRIONALIS

Vulgo De Noort Zee

MARE BALTICUM

Vulgo De Oost Zee

SINUS BOTNICUS

SINUS FINNICUS

Mare Album

Onega Lacus

Ladoga Lacus

LAPPONIA

FINLANDIA

LIVONIA

LITUANIA

INGRIA

Scala Milliarium

Milliaria Dalica $7\frac{1}{3}$ uni Grad.

Milliaria Westrogothica $8\frac{1}{4}$ uni Gradui

Milliaria Uplandica Westmannica Sudermannica Ostrogothica 12 uni gr.

Milliaria Germanica et Smalandica 15 uni grad.

Milliaria Finnica Cajanica et Livonica quorum 18 uni grad. respondent

Milliaria Helsingica Botnica et Lapponica quorum 22 uni grad. respondent

Gedrukt t'Amsterdam
By Hugo Allardt,
Inde Calverstraat by den dam
Inde Werelt Caart.
NOVISSIMA
RUSSIÆ
TABULA.
Wirst, seu Milliaria Russica, quorum 80 uni gradui Respondent.
Milliaria Germanica quorum 15 uni gradui Respondent.
OCEANUS SEPTENTRIONALIS.
MOURMANSKOY MORE, id est
Norvegicum et Danicorum Mare
quia Russi Norvegos et Danos Mauremans vocant.
NIAREN MORE
NOVA ZEMLA
TARTARIÆ PARS
TINGOESI
BAIDA
LUCOMORYE
IOUGHORIA
KOLMACKI
NAGAIA HORDA
BOCHAR
TURCMEN
IURMEN
ASTRACAN
MARE CASPIUM
quod Russi vocant
GUALENTSCHA MORE
vocatur etiam
MARE DE SALA vel de BACHU.
PERSIÆ CONFINIA
Gilan
NATOLIA sive ASIA MINOR.
PONTUS EUXINUS
Rhutenis ZORNO MORE.
Mare delle Zabache
Olim
MÆOTIS PALUS
CRIMEA seu TARTARIA PRZECOPEN
NAGAYSKI
PETIGORI
CIRCASSI
OCRAINA
DIKOIA
POLE
RESANIA
MORDUA
Czeremissi Nagornoy
Czeremissi Logowoy
CASAN
BULGARIA
SIBIRIA
OBDORA
CONDORA
DWINA
KARGA POLIA
WAGA
WOLOGDA
Belle More
MARE ALBUM
Onega lacus
Ladoga lacus
LAPPONIA
FINMARCHIA
NORVEGIA
SINUS BOTHNICUS
SINUS FINNICUS
MARE BALTHICUM.
Gotlandia
Oeland
ESTHONIA
LIVONIA
SAMOGITIA
PRUSSIA
LITHUANIA
GERMANIÆ PARS
POLONIÆ PARS.
PODOLIA
MOLDAVIA
WALACHIA
BULGARIA
ROMANIA

TABULA
GERMANIÆ
emendata recens
per
Hugo Allardt
OCEANI GER-MANICI PARS
DE OOST ZEE
MARE BALTICUM
Septen trio.
Meri dies.
Occidens.
Oriens.
Comitatus Bour-gondiæ pars
Bornholm insf.
Rugen
Cuiavia
Italiæ pars
Adriatici pars
Serviæ Pars
Milliaria Germanica communia

NOVA GALLIÆ ET ACCURATA DESCRIPTIO

Hugo Allardt Exc.

GALLIÆ Nova et Accurata descriptio Vulgo ROYAUME DE FRANCE.

Hugo Allardt Excudit inde Kalverstraet inde Werrelt Caert.

Eschelle de 30 lieues Francoises a 25 au degre

5 10 15 20 25 30

ANGLETERRE.

LE MANCHE ou MARE BRITANNIQUE.

LE GRAND OCEAN.

MARE DE GUASCOGNE.

GOLFE DE LYON

MARE MEDITERRANEE

MARE DE GENES

I. de OVESSANT

I. du SAIN

BELLE ISLE

I. d NERMOUSTIER

I. DIEU

ISLE DE RE

I. d OLERON

I. de GARNSEY

I. de IERSEY

WIGHT I.

Nova et accurata Tabula
HISPANIÆ
Præcipuis Urbibus, Vestitu, Insignibus, et Antiquitatibus exornata.
Hugo Allardt Excudit
jnde Kalver straet inde Werrelt Caert.
Archiepiscopatus hoc signo
Episcopatus Vero
Academias deniq.
Miliaria Germanica
Leucæ Hispanicæ
OCEANUS
OCCIDENTALIS
MARE MEDITERRANEUM
SINUS GADITANUS
IBERICUM MARE
Fretum Herculeum nunc Estrecho de Gibeltar
AFRICÆ PARS
GALLIÆ PARS
GALLICIA
ASTURIAS
BISCAIA
NAVARRA
ARAGONIA
CATALONIA
LEGION
CASTILIA VETUS
CASTILIA NOVA
PORTUGALLIA
ANDALUSIA
GRANADA
MURCIA
VALENTIA
ALGARVE
MAIORCA
MINORCA
YVICA
Madrid
Toledo
Sevilla
Cordova
Lisbona
Barcelona
Valencia
Cadiz
Malaga
Cartagena
Tanger
Ceute
Thuilier fecit. 1662.

PORTUGALLIA ET ALGARBIA QUÆ OLIM LUSITANIA NOVISSIMA DESCRIPTIO.

NOUA DESCRITTION D. ITALIA DIGIO. ANTONIO MAGINO.
TABVLA
ITALIÆ,
Corsicæ, Sardiniæ, et adja-
centium Regnorum,
nec non viva præcipuarum Urbium,
Locorum, Insignium, et Vestituum
delineatio, summa cura et censura
Hugo Allardt Excudit.
inde Calver straet inde Werrelt Kaert.
GOLFO
DE
VENETIA
MARE DI
SARDE
GNA
MARE THUSCUM
quod et THYRRHENUM et
INFERUM dicitur.
GOLFO DI TARANTA.
BOCCA DEL GOLFO DI VENETIA
Miliaria Italica Communia.
25 50 75 100 125
4 8 12 16 20 24 28
Miliaria Germanica.

NOVA TABVLA.ET ACVRATA. TVRCICVM IMPERIVM aucto Hugo Allard
EVROPÆ PARS
TARTARIÆ PARS
Magni Ducis
Moscoviæ confinia
ASTRACANNOVA
MARE DE BACHU ol CASPIUM MARE ET HYRCANUM
MARE MAGIORE ol PONTVS EVXINVS
MOLDAVIA
PODOLIA
BVLGARIA
ROMANIA
SERVIA
BOSSINA
ITALIA
SARDINIA
MOREA
ANATOLIA
ASIA
MINOR
ARMENIA
TURCOMANIA
GEORGIA
SYRIA
ASSYRIA
MESOPOTAMIA
DIARBECK
CALDEA
PERSIÆ PARS
MEDIA
GILAN
FARCI
ORMUS
MARIS MEDITERRANEI PARS.
MARE ÆGIPTICVM
CANDIA
CRETA
CYPRUS
Regni Tunetani pars
BARCHA
ÆGYPTVS
SAHID
ARABIA DESERTA
ARABIA PETRÆA
AYAMAN
ELCATIF
ARABIA
MASCALAT
FELIX
AMAN SIRIFDIN
ALIBINALI
GVBEL AMAN
IRMIN
HERIT
ADEN
THEAMA
ZIBIT
MARE ELCATIF ol SINUS PERSICUS
MARE RUBRUM ol SINUS ARABICUS MARE DE MECCA
MARE ARABICVM et INDICVM
AFRICÆ
NVBIÆ
REGNI PARS
BELLO
GANFILA
DAFILA
AMAMIR
BARNAGASSO
PARS
TVRCICVM IMPERIVM
Hugo Allardt Excudit
inde Kalverstraet inde Werrelt Caert.
Milliaria Germanica communia

Hellas
seu
GRECIA
UNIVERSA
Hugo Allardt excudit
Voor aen inde Kalverstraat
inde Werreldt Caart
Milliaria Italica Communia
10 20 30 40 50 60 70 80
ILLYRI PARS
DACIÆ PARS
THRACIÆ PARS
PROPONTIS
GOLFO DI VENETIA
La bocca del Golfo di Venetia
MACEDONIA
EPIRUS
THESSALIA
ASIE
MARE ÆGÆUM
PRO PRIA
IONIA
PARS
CARIA
MARE IONIUM PELAGUS
MEDI
TERRANEO
ARCHIPELAGO
ICARIUM MARE
CYCLADES Insulæ
CARPATHIUM MARE
RHODIENSE PELAGUS
MARE DE CANDIA
CRETA
Hodie CANDIA
CORINTHIACUS SINUS hod Golfo di Lepanto
ARGOLICUS SINUS
LACONICUS SINUS
STRYMONICUS SINUS Golfo di Contessa
SINGITICUS SINUS Golfo di Monte Santo
Thermaicus Sinus Golfo di Salonichi
EUBŒA Ins. quæ et Macris et Abantias
NEGROPONTE
Hodje
Cephalonia
Zacynthus Zante
Leucadia insula Santa Maura
Phæacia quæ et Corcyra insul hod Corfu
Lemnos
Scio
Samos
Naxus hod Nicia
Delos
Carpathus

PERSIA
Sive
SOPHORVM
REGNVM
Nobilissimo
Prudentissimoque
Domino,
D. SIMONI VAN HOORN,
CONSVLI ET SENATORI
urbis Amstelædamensis &c.
Ordd. Belgicæ fœderatæ nomine
ad Magnæ Britanniæ Regem
LEGATO
EXTRAORDINARIO,
Tabulam hanc D.D.
J. Blaeu
Scala leucarum, sive Farsangarum 3000 passuum; quibus Persæ et Mauri, qui magnam Asiæ partem occupant, hodie locorum intervalla metiuntur; quæ mensura et vox cum antiquo vocabulo Parasanga conveniunt. Ceteri fere Asiatici per dies locorum distantias numerant.
Milliaria Germanica communia.
Septen trio.
Me ridies.
Occidens.
Oriens.
TARTARIÆ PARS.
DVCIS MOSCOVIÆ SIVE RVSSIÆ IMPERATORIS CONFINIA.
MARE MAGIORE.
MARE HYRCANVM sive CASPIVM
TARTARIA SIVE IMPERII MAGNI CHAMI PARS.
TVRCICI IMPERII PARS.
ARABIA DESERTA
ARABIÆ FELICIS PARS.
MARE ELCATIF, SINVS PERSICVS.
MAGNI MOGOLIS IMPERII PARS.
MARE INDICVM
olim MARE RVBRVM.
Sub Tropico Cancri
CORASSAN.
SIGISTAN.
CANDAHAR.
CABUL.
SAMARCHAND.
BUCCARA.
FARSI.
KERMAN.
ORMUS.
Desertum Lut
Desertum Mingin

TABULA
TARTARIÆ
et majoris partis
REGNI CHINÆ.
edita a F. de Wit.
MARE TARTARICUM
OCEANUS OCCIDENTALIS
TARTARIA
RUSSIÆ PARS
SIBIRIA
BULGARIA
NAGAIA
KASAKKI TARTARI
KARAKITHAY
TURCHESTAN
TANGUTH
CATHAYA
TENDUC
MONGUL
BARGU
SAMARCHAND
MARE DE SALA al. DE BACHU al. CASPIUM
INDIA INTRA GANGEM
INDIA EXTRA GANGEM
INDOSTAN
CHINA
COREA
IAPONIA
YEDSO
I. FORMOSA
PAKAN olim
Tobaco Xima
Tobaco Miguel
Desertum Lop
Desertum de Belgian
TUNGKING
Gedruckt t'Amsterdam by Frederick de Wit ... aen inde Calverstraet by den Dam inde Witte Paskaert
Lhuilier fecit

IMPERII SINARVM NOVA DESCRIPTIO
SEPTENTRIO
MERIDIES
SAMAHAN TARTARIÆ sive SAMARCANDÆ PARS.
TANYU TARTARIÆ PARS.
DESERTVM
XAMO
XAMO DESERTVM
TIBET REGNVM.
SI- FAN.
KIANG REGNVM.
VSVÇANG REGNVM.
BENGALA.
MIEN REGNVM.
ARACAM.
REG. LAOS
LAOS
GAN- NAN.
KIAOCHI sive COVCHINCHINA.
TVNGKING.
HAINAN
PECHELI.
XANSI
XENSI
HONAN.
XANTVNG
NANKING.
SVCHVEN.
HVQVANG.
KIANGSI
CHEKIANG
IVNNAN.
QVEICHEV.
QVANGSI
QVANTVNG
FOKIEN.
LEAOTVNG
COREA.
IAPAN.
IESO.
I. Formosa.
LIVSVNG.
Tropicus Cancri.
OCCIDENS.
ORIENS.
Cum privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis, & Ordinum Belgicæ Fœderatæ.

NOVI BELGII
NOVÆQUE ANGLIÆ NEC NON
PARTIS
VIRGINIÆ TABULA
multis in locis emendata a
Hugo Allardt.
NIEUW AMSTERDAM.
Op t'Eylandt Manhattans.
A. Het Fort. B. de Kerck. C. de Wintmolen. D. dese Vlagge wort opgehaelt als daer Schepen in de haven komen. E. t'gevangen huys. F. de Mr. Generaels huys. G. t'gerecht. H. de Kaeck. I. Compagnies Pachuys. K. Stadts herberg.
AMERICÆ SEPTEN
TRIONALIS
PARS
NOVA BELGICA sive NIEUW
NEDER LANDT
NOVA FRANCIÆ
PARS
NOVA ANGLIA
NIEUW ENGELANDT
VIRGINIÆ PARS
MAR DEL NORT
Modus municodi apud Mahikanensis
Maniere van Woonplaetsen ofte Dorpen der Mahicans ende andre Natien haer geburen
Milliaria Germanica Communia
Canoa sive Navicula e corticibus arborum
Navis ex arboris trunco una excavata
La Grand Riviere de Canada
Rio St. Laurens
De Groote Rivier van Nieu Nederlandt
Mont Royal
Groote Val
Quebec
Quebecq
Tadoussac
Hoehelaga
Chariorquet
Matouowesarini
Lacus Irocoisi: ofte Meer der Irocoisen
IROCOISIA
Mahikans
Horikans
Nawaas
Sequins
Mackwaas
Canomakers
Armeomecks
Sennecaas
Minnessinck ofte t'Landt van Bacham
Gacheos
Capitanasses
Matanackouses
Konekotays
Minquaas
Sasquesahanough
Tockwoghs
Kuscarawaoks
t'Lange Eylandt alias Matouwacs
Nieuw Amsterdam
Fort Orange
Renselaerswyck
t'Landt van Kats Kill
Pequatoos
Wapanoos
Morhicans
Nahicans
Horicans
Massachusets
Almouchiquois
Block Eylant
Adriaen Blocks Eylant
Cape Cod
Cap May
C. Cornelius
C. Henlopen
Zuydt Rivier
Chesapeack Bay
C. Charle
Smyths Iles
Fort Nassau
Fort Elsenburgh
Sanhicans
Matovancons
Waoranecks
Wappinges
Waranawankon
Pachami
Siwanoys
Wecke
Quiripey
Makimanes
Conittekock
Ammoughcaugen
Kennebeke
Pemmaquid
t'Groot Riff van Malabarra
C. Malabarra
Zuyder Zee
Elizabeths Eylandt
Sauwanoos
Narraticons
Ermomex
Aquauachuques
Barndegat
Eyerhaven
Swanendael
Hoere Kill
Nantaquack
James Towne
Pouhatan